

บรรณนิทัศน์เรื่องภูมิปัญญาไทย

สารนิพนธ์
ของ
นายปรีชา ทุติยาภรณ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บรรณนิทัศน์เรื่องภูมิปัญญาไทย

บทคัดย่อ

ของ

นายปรีชา ทุดิยาภรณ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2548

๒ ๒๕๔๘

ปรีชา ทูติยาภรณ์ (2548) บรรณนิทัศน์เรื่องภูมิปัญญาไทย สารนิพนธ์ กศ ม (การบริหาร
การศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ที่ปรึกษา
สารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศนา แสงศักดิ์

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดทำบรรณนิทัศน์จากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย
และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในเรื่องภูมิปัญญาไทย โดยมีขอบเขตของ
เนื้อหาประกอบด้วย ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของ
ภูมิปัญญาไทย ประเภทของภูมิปัญญาไทย กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย และการนำภูมิ
ปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา ซึ่งเอกสารในการศึกษาค้นคว้าได้จัดแยกตามประเภทของบรรณนิทัศน์
ที่ได้จัดเรียงลำดับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 – 2548 โดยศึกษา รวบรวม ค้นคว้า จากหนังสือ ตำรา
จำนวน 48 เล่ม วารสาร จำนวน 39 เรื่อง งานวิจัย จำนวน 26 เล่ม และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ
จำนวน 17 เรื่อง ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำดรรชนีเรียงลำดับอักษรตามหลักพจนานุกรมโดยแบ่งเป็นดรรชนี
ชื่อเรื่อง ดรรชนีชื่อผู้แต่ง และดรรชนีหัวเรื่อง

ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาไทย คือ เป็นฐานข้อมูลแนวคิด 5 เรื่อง ได้แก่
ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย
ประเภทของภูมิปัญญาไทย กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย และการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่
สถานศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา บุคคลที่เกี่ยวข้องในวงการศึกษา และผู้ที่
สนใจทั่วไป ได้รับทราบข้อมูล เนื้อหา สารอย่างกว้างๆ ของเอกสารดังกล่าว อันจะเป็นแนวทาง
ในการสืบค้นข้อมูลต่อไป และเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานในการพิจารณาเลือกใช้เทคนิค กลยุทธ์ หรือ
วิธีการต่างๆ เพื่อการมีบทบาทร่วมกัน ในการดำเนินรอยตามพระยุคลบาทขององค์พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์ทรงเป็นตัวอย่างของพสกนิกรชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในการนำภูมิ
ปัญญาไทยมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน อีกทั้งช่วยกันทำให้ประเทศไทยเป็น
ดินแดนแห่งรอยยิ้ม ด้วยการใช้หัวใจเป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สร้างความ
สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อให้ภูมิปัญญาไทย ทั้ง 9 ประเภท ที่เป็นแกนร่วม
เหมือนกันหมดในทุกภูมิภาค สามารถดำรงคงอยู่ได้จากวิกฤติการณ์บีบคั้นรอบด้านในปัจจุบันอันเกิด
จากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งกระบวนการทางการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญ ในอันที่จะดำรงรักษา
ภูมิปัญญาไทยให้เป็นมรดกทางภูมิปัญญาทั้งของคนไทยและของมวลมนุษยชาติสืบไปในอนาคต

ANNOTATION ON THAI WISDOM

AN ABSTRACT

BY

MR PREECHA TUTIYAPORN

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
May 2005**

Preecha Tutiyaporn (2005) *Annotation on Thai Wisdom* Master's Project, M Ed
(Educational Administration) Bangkok Graduate school, Srinakharinwirot
University Project Advisor Asst Prof Dr Thasana Swaengsakdi

The purpose of this study was to make the annotation on Thai wisdom from textbooks, periodicals, research and other publications in Thai and English languages. The content of the research consisted of Thai wisdom and knowledge management, vision in systematizing Thai wisdom relation, types of Thai wisdom, the process of Thai wisdom maintenance and bringing Thai wisdom into schools. Documents used for the study were classified by annotation types arranged since 1997–2005. Forty-eight books and textbooks, 39 issues of periodicals, 26 issues of research and 17 other publications were used for this research. The researcher arranged the indexes alphabetically. There were the indexes of titles, authors and subjects.

The result obtained from the research was that Thai wisdom was the data-base of 5 concepts of Thai wisdom and knowledge management, vision in systematizing Thai wisdom relation, types of Thai wisdom, the process of Thai wisdom maintenance and bringing Thai wisdom into schools. The research would be useful for school administrators, people involving with education and general people interested. It can also be used as the guideline for searching further information, considering alternatives of techniques, methods or strategies for Thai people to participate in maintaining Thai wisdom, and to follow the thoughts of His Majesty King Bhumibol who has played the role model in utilizing Thai wisdom adjustably to current situations. Thai wisdom makes Thailand the land of smile which has hospitality as the base of building relationship among one another, between nature and between Supernature in order to make 9 types of Thai wisdom, the core of all regions, exist and free from the present crisis caused by the currency of globalization. And the educational process would be the main process of maintaining Thai wisdom to be the national heritage forever.

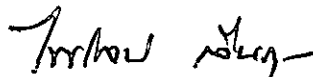
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศนา แสงศักดิ์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

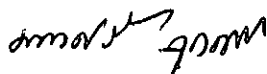
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

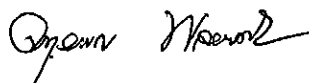
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศนา แสงศักดิ์)

ประธาน

(อาจารย์ ดร มารศรี สุธานีธิ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร สมชาย ชูชาติ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ 10 เดือน พฤษภาคม พ ศ 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะ ผู้ศึกษาได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนา แสงศักดิ์ ที่ท่านได้ให้เกียรติและเสียสละเวลาอันมีค่า ในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ท่านได้ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้กำลังใจอย่างดียเยี่ยม ในการจัดทำงานบรรณนิทัศน์นี้ทุกขั้นตอน ท่านเป็นแบบฉบับของครูที่ทุ่มเทความรู้ ประสบการณ์ และเวลาให้กับศิษย์อย่างไม่รู้สีกเหน็ดเหนื่อย ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์ และ อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี พร้อมทั้งขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนา แสงศักดิ์ อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี และ อาจารย์ ดร. จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ คณะกรรมการทั้งสองคณะได้ช่วยทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ ประสบการณ์ และรู้ซึ่งถึงคุณค่าในการทำงานบรรณนิทัศน์ ที่จะนำไปใช้ในการทำงานด้านการบริหารการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ท้ายสุดนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้แก่ผู้ศึกษาในการศึกษาตามหลักสูตรการบริหารการศึกษา ทำให้ผู้ศึกษารู้ว่า การศึกษาในระดับระดับปริญญาโทนั้น มิได้สิ้นสุดลงเพียงแต่การทำสารนิพนธ์นี้ให้สำเร็จ หากผู้ศึกษาได้ซึมซับกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกจุดประกายขึ้นในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ให้กลายเป็นการเรียนรู้ที่สืบเนื่องต่อไปตลอดชีวิต และจะต้องนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในวงการศึกษาต่อไป จึงจะสมตามเจตนารมณ์ของภาควิชาบริหารการศึกษา

ปรีชา ทุดิยาภรณ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษา	4
ความสำคัญของการศึกษา	4
ขอบเขตของการศึกษา	4
ประเภทของเอกสารต่างๆ ที่ศึกษา	5
แหล่งข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 หลักการและแนวคิด	8
หลักการ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย	8
ความหมายของภูมิปัญญาไทย	8
ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย	10
หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย	11
ภูมิปัญญาไทย	13
ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้	13
โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย	15
ประเภทของภูมิปัญญาไทย	18
กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย	21
การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา	24
บรรณนิทัศน์	32
ความหมายของบรรณนิทัศน์	32
หลักการเขียนบรรณนิทัศน์	33
ลักษณะของบรรณนิทัศน์	33
ประโยชน์ของบรรณนิทัศน์	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษา	35
วิธีการจัดทำบรรณนิทัศน์	35
การลำดับเนื้อหาบรรณนิทัศน์	36
ตัวอย่างบรรณนิทัศน์หนังสือ ตำรา	36
ตัวอย่างบรรณนิทัศน์วารสาร	37
ตัวอย่างบรรณนิทัศน์งานวิจัย	38
ตัวอย่างบรรณนิทัศน์เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ	39
การจัดทำตรรชนีบรรณนิทัศน์	39
ตรรชนีชื่อเรื่อง	40
ตัวอย่างตรรชนีชื่อเรื่อง	40
ตรรชนีชื่อผู้แต่ง	41
ตัวอย่างตรรชนีชื่อผู้แต่ง	41
ตรรชนีหัวเรื่อง	42
ตัวอย่างตรรชนีหัวเรื่อง	42
การจัดทำบรรณานุกรม	43
บรรณานุกรมหนังสือ ตำรา	43
ตัวอย่างบรรณานุกรมหนังสือ ตำรา	43
บรรณานุกรมวารสาร	43
ตัวอย่างบรรณานุกรมวารสาร	43
บรรณานุกรมงานวิจัย	43
ตัวอย่างบรรณานุกรมงานวิจัย	43
บรรณานุกรมเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ	44
ตัวอย่างบรรณานุกรมเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ	44
4 บรรณนิทัศน์หนังสือ ตำรา	45
5 บรรณนิทัศน์วารสาร	67

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6 บรรณนิทัศน์งานวิจัย	86
7 บรรณนิทัศน์เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ	105
8 สรุปสาระสำคัญ	112
บรรณานุกรม	117
บรรณานุกรม	131
บรรณานุกรมชื่อเรื่อง	131
บรรณานุกรมชื่อผู้แต่ง	137
บรรณานุกรมหัวเรื่อง	142
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	146

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย	16
2 โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย	17
3 กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย	24
4 กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย	27

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภูมิปัญญาไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิต ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ของภูมิปัญญาคือศาสตร์ ส่วนที่เป็นศิลป์คือ ความรู้ อันทรงคุณค่าที่ผู้คนคิดค้นขึ้นมา ซึ่งไม่ใช่เกิดจากสมองอย่างเดียวแต่เกิดจากความรู้สึก อารมณ์และ จิตวิญญาณ (ชวน เพชรแก้ว 2547 14-22) ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญต่อประเทศชาติเป็น อย่างยิ่ง พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างแผ่นดินให้เจริญรุ่งเรือง เป็นปึกแผ่นจวบจนถึงทุกวันนี้ เช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงใช้ภูมิปัญญาของพระองค์ในการ ปกครองบ้านเมืองด้วยพระเมตตาแบบพอกพองลูก ผู้ใดมีความเดือดร้อนก็สามารถมาตีระฆังหน้า พระราชวังขอรับความช่วยเหลือจากพระองค์ได้ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงใช้ภูมิปัญญาในการ กระทำยุทธหัตถีถึงรบชนะข้าศึกศัตรู พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงใช้ภูมิปัญญา ในการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองจนประเทศพ้นภัยพิบัติ ทรงพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงที่ นำความยั่งยืน พลิกฟื้นความยากจนมาสู่ความอุดมสมบูรณ์นำความสุขมาสู่ประชาชนชาวไทย นี่คื อตัวอย่างภูมิปัญญาที่พระมหากษัตริย์ทรงนำมาใช้กับพลสกนิกรของพระองค์ (ขอ สันธณพิพัฒน์ 2546 43) ซึ่งในปัจจุบัน เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546 6) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยกำลังได้รับความนิยมเป็น อย่างมาก มีการนำมากล่าวอ้างอิงกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในกระแสการปฏิรูปการศึกษา การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม และการกระจายอำนาจ เป็นต้น จนบางครั้งดูออกจะเพ้อ ผิดเพี้ยน และไร้ทิศทาง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องภูมิปัญญา ไทย โดยกำหนดไว้ถึง 3 มาตรา คือ มาตราที่ 46, 81 และมาตรา 289 ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสรุปว่า ชุมชน ท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่อนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทย และรัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม โดยส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (กรมวิชาการ 2541 165-269) เพื่อ ให้มีการนำภูมิปัญญาไทยไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและในระบบการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานใน การดำรงชีวิตของมนุษย์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7, 23, 27 และมาตรา 29 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา โดยมุ่งปลูกฝัง จิตสำนึกผู้เรียนให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญา ไทย โดยให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชน องค์การต่างๆ ในท้องถิ่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการ แสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รู้จักการเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ ในชุมชน ตลอดจน มีความรู้ความสามารถในการคิดจัดการ และแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ทั้งที่เกี่ยวกับตนเอง งานอาชีพ และการพัฒนาสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 5-16)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในโลกที่มีทรัพยากรทางภูมิปัญญามากมาย ทรัพยากรที่ว่านี้มีหลายประเภท เช่น ทรัพยากรทางโบราณคดี ทางประวัติศาสตร์ ทางศิลปะ ฯลฯ และที่สำคัญทรัพยากรในแต่ละประเภทล้วนมีความหมาย มีคุณค่าในตัวของมันเอง ที่ได้สะท้อนภาพต่างๆ ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นมาและมีคุณค่าต่อสังคมที่ต้องการใช้ทรัพยากรนั้นๆ (พัชริสาริกบุตร, และคนอื่นๆ 2547 1) ในปัจจุบันภูมิปัญญาไทยได้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก สืบเนื่องมาจากการถ่ายทอดเป็นการบอกเล่าจากปากต่อปาก จากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ถ่ายทอดสู่ลูกหลานหรือบุคคลใกล้ชิดที่รักใคร่และไว้วางใจ การถ่ายทอดด้วยกระบวนการดังกล่าวจึงอยู่ในวงจำกัด ความรู้บางอย่างจึงได้สูญหายไป (นันทวัน กลิ่นจำปา 2545 1)

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลด้านวัฒนธรรมจากชาติตะวันตกเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มที่จะมากขึ้นเรื่อยๆ อย่างไม่หยุดยั้ง ผลกระทบดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยไม่รู้ตัว ซึ่งในที่สุดก็อาจลบล้างวัฒนธรรมและค่านิยมของไทย อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยต้องสูญเสียเอกลักษณ์หรือความเป็นตัวของตัวเองไป (อัญชลี เตชะโกมล 2540 1) เช่นเดียวกับกฤษฎา ยศขจร (2546 37) ได้กล่าวว่า ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามีสังคมไทยได้รับภูมิปัญญาสากลที่หลั่งไหลเข้ามาโดยปราศจากการคิด วิเคราะห์ เลือกสรร ก่อให้เกิดมหันตภัยร้ายแรงที่คุกคามต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมนานัปการ มีการทำลายศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติไปเป็นจำนวนมากจนเป็นปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และชุมชน

ในด้านการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองตามกระแสโลกาภิวัตน์ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีตลอดมา แต่ถึงพัฒนา ก็พบว่าประเทศต้องวิ่งตามและพึ่งภูมิรู้จากต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา เป็นการพัฒนานำมาซึ่งปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น การเสียเปรียบดุลการค้า ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับสิ่งแวดล้อม ความไม่สมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับวัฒนธรรม ทั้งนี้ก็เพราะรัฐบาลได้พัฒนาประเทศและจัดการศึกษาโดยไม่นำของดีที่ประเทศเรามีอยู่ คือ ภูมิปัญญาไทย โดยลืมนึกไปว่า ประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทยแท้ๆ ที่บรรพบุรุษสืบทอดสืบทอดกันมาอย่างยาวนานที่เรียกว่า ภูมิปัญญาไทยกำลังจะถูกกลืนและสูญหายไปในอนาคตอันใกล้ (บรรเทิง ทานะพันธ์ 2544 43) ทำนองเดียวกัน วิริยะ ดุสิตพวงษ์ (2547 67) กล่าวว่า พวกเราเป็นคนไทยนับถือพระพุทธศาสนากันมาช้านานตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ทวด สติปัญญาก็ไม่ได้ยิ่งหย่อนกว่าชนชาติใดในโลก ท่านที่ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ จนได้รับรางวัลระดับโลกก็มีอยู่มากมาย แต่ผลงานของท่านเหล่านั้นไม่แพร่หลาย ไม่มีคนสานต่อ ปัญหาดังกล่าวยิ่งรุนแรง (2543 38-39) ให้ความเห็นว่า เป็นเพราะการจัดการศึกษาในอดีตผูกขาดการจัดการไว้ที่โรงเรียน ละเลยบทบาทของครอบครัว สถาบันศาสนา ชุมชน และภูมิปัญญาไทย

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยให้มีการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษาอย่างจริงจังจึงนับว่ามีความเหมาะสมกับยุคสมัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกฎหมายการศึกษาที่ยึดหลัก

การศึกษาตลอดชีวิต และให้ทุกส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (วิจิตร ศรีสอาน 2543 : 21) การได้อาศัยความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนรวมในการพัฒนาผู้เรียน ทำให้ชุมชนมองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน สามารถนำเสนอความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน (สำนักโครงการพิเศษ สปช 2542 : 3-14) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มาร์เควซ และ เทเรซา (Marquez and Teresa 1998 : 1877-A) ที่พบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้หลายวัฒนธรรมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เพื่อเป็นการสืบทอดสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมประเพณีและสิ่งที่ไม่ได้เป็นวัฒนธรรมประเพณี ดังนั้น สถานศึกษาต้องสร้างเจตคติด้านความรู้สึของผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนรวมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากที่สุด

การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา นับว่าเป็นการทำทนายภูมิปัญญาของครูและท้องถิ่นที่จะสร้างคุณภาพการศึกษาให้ก้าวสู่สากล ตามที่ อุดม เกษชิงค์ (2546 : 1) กล่าวว่า ความรู้ใหม่ๆ เป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่อนาคตที่กว้างไกล แต่พื้นฐานความรู้เก่าๆ นับแต่อดีตมา ก็ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในการคิดค้น สืบค้น และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดคุณค่างามหาศาลได้ เช่นเดียวกับ ถวัลย์ มาศจรัส (2546 : 1) ให้ความเห็นว่า ความตระหนัก ความซาบซึ้ง การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยจะเกิดขึ้นมิได้เลย หากอนุชนรุ่นหลังมิได้รับรู้ เรียนรู้ และศึกษาถึงความป็นมาของภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบ ดังที่ ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540 : 1) กล่าวว่า ต้องมีการรวบรวม วิจัย ยกระดับ พัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อมิให้ภูมิปัญญาไทยสูญหายไปจากสังคมไทย ดังที่บรรพบุรุษของเราได้กระทำมาหลายชั่วอายุคน กระบวนการที่จะทำให้ภูมิปัญญาไทยกลับคืนมาได้คือ กระบวนการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

จากปัญหาและแนวคิดต่างๆ ที่กล่าวมา ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษา ค้นคว้า และจัดทำบรรณนิทัศน์เรื่องภูมิปัญญาไทย เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องภูมิปัญญาไทย อีกทั้งได้รู้แหล่งข้อมูลและสามารถเลือกหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาไทย เพื่อการมีบทบาทร่วมกันในการแก้ปัญหา อนุรักษ์ พัฒนา และนำภูมิปัญญาไทยมาประยุกต์ใช้ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ภูมิปัญญาไทยเป็นมรดกทางปัญญาของคนไทยและของมวลมนุษยชาติสืบไปในอนาคต สมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ว่า เพื่อจัดทำบรรณนิทัศน์เรื่องภูมิปัญญาไทย ใน 5 ด้าน ดังนี้ ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ โลกดัตินในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย ประเภทของภูมิปัญญาไทย กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย และการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

ความสำคัญของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาไทยครั้งนี้ จะทำให้อุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความรุ้ ความเข้าใจ ในเรื่องภูมิปัญญาไทย อีกทั้งได้รู้แหล่งข้อมูลและสามารถเลือกหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาไทย เพื่อช่วยกันแก้ปัญหา อนุรักษ์ พัฒนา และนำภูมิปัญญาไทยมาประยุกต์ใช้ในสภาวะการณปัจจุบัน เพื่อให้ภูมิปัญญาไทย เป็นมรดกทางปัญญาทั้งของคนไทยและของมวลมนุษยชาติสืบไปในอนาคต

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาเรื่องภูมิปัญญาไทย โดยอาศัยแนวคิดของ ชวน เพชรแก้ว (2547 14-22) ถวัลย์ มาศจรัส (2546 1-153) และ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546 6-39) ที่กล่าวในทำนองเดียวกันว่า ภูมิปัญญาไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินชีวิต มีขึ้นเพื่อปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากรและจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม โดยนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณปัจจุบัน จากการที่ภูมิปัญญาไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์นี้เอง ภูมิปัญญาไทยจึงไม่ใช่ความรู้เฉพาะเรื่องแต่เป็นความรู้ที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งรวบรวมความรู้ต่างๆ ให้มาสัมพันธ์กันจนทำให้เห็นมิติรอบด้าน ดังจะเห็นได้จากโลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยกับสิ่งต่างๆ ทั้งในธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ ซึ่งในทุกภาคของประเทศไทยจะมีภูมิปัญญาอยู่ 9 ประเภท เป็นแกนร่วมทางภูมิปัญญาเหมือนกันหมดในทุกภาค ถึงแม้ว่าในปัจจุบันภูมิปัญญาไทยจะได้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังมีภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าเหลืออยู่ไม่น้อยที่กำลังท้าทายต่อการดำรงอยู่ในสมัยใหม่ ซึ่งความตระหนัก ความซาบซึ้ง การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยจะเกิดขึ้นมิได้เลย ถ้าอนุชนรุ่นหลังมิได้รับรู้ เรียนรู้ และศึกษาความเป็นมาของภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงได้นำมากำหนดเป็นขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาไทย 5 ด้าน ดังนี้

- 1 ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้
- 2 โลกดัตินในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย
- 3 ประเภทของภูมิปัญญาไทย
- 4 กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย
- 5 การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

ประเภทของเอกสารต่าง ๆ ที่ศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540–2548 โดยกำหนดเป้าหมายของเอกสารที่จะดำเนินการศึกษาค้นคว้า จำนวน 130 เล่ม/เรื่อง ดังนี้

1 หนังสือ ตำรา	จำนวน	48	เล่ม
2 บทความจากวารสาร	จำนวน	39	เรื่อง
3 งานวิจัย	จำนวน	26	เล่ม
4 เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ	จำนวน	17	เรื่อง

แหล่งข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า

ผู้ศึกษา ได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งวิทยบริการจากสถาบันต่าง ๆ ดังนี้

- 1 สำนักหอสมุดแห่งชาติ
- 2 สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3 สำนักหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 4 สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 5 สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- 6 สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง
- 7 สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน
- 8 สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- 9 สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- 10 แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำอย่างชัดเจน ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1 บรรณนิทัศน์ หมายถึง คำอธิบายสาระสำคัญของหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ โดยย่อ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านได้รู้จักหนังสือหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์นั้นๆ โดยสังเขปว่า มีสาระสำคัญอะไรบ้าง พร้อมทั้งลงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้แต่ง ชื่อเรื่อง สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ เดือน ปี ที่พิมพ์

2 ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

3 ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ หมายถึง การยกระดับความรู้ภูมิปัญญาไทย โดยการนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นการแสวงหาทางเลือกใหม่ในการดำรงชีวิต อันจะทำให้ทำให้สังคมไทยรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ด้านต่าง ๆ

4 โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย หมายถึง ระบบวิธีคิดในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ

5 ประเภทของภูมิปัญญาไทย หมายถึง ลักษณะองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัว ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของคนไทย มีหลายประเภท เช่น ประเภทปรัชญา ศาสนา และประเพณี ประเภทเกษตรกรรม ประเภทภาษาและวรรณกรรม ประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ประเภทศิลปกรรม ประเภทการแพทย์แผนไทย ประเภทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเภทกองทุนและธุรกิจชุมชน และประเภทโภชนาการ

6 กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย หมายถึง กระบวนการในการอนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาที่มีมาแต่เดิมให้ดำรงอยู่ในสังคมไทย เพื่อสร้างความรัก ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของคนรุ่นหลัง

7 การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา หมายถึง วิธีการอบรม สั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาไทยให้กับนักเรียนในสถานศึกษา 3 เรื่อง คือ แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย และบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

8 ดรรชนี หมายถึง การจัดทำสารบัญธคำ โดยเรียงตัวอักษรตามพจนานุกรม ไว้ด้านหลังท้ายเล่มของหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ซึ่งดรรชนีจำแนกได้ 3 ประเภท ดังนี้

8.1 ดรรชนีชื่อเรื่อง คือ การจัดทำสารบัญธคำ โดยเรียงตัวอักษรตามพจนานุกรมของเรื่อง จากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ

8.2 ดรรชนีผู้แต่ง คือ การจัดทำสารบัญธคำ โดยเรียงตัวอักษรตามพจนานุกรมของชื่อผู้แต่ง จากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ

8.3 ดรรชนีหัวเรื่อง คือ การจัดทำสารบัญธคำ โดยการนำประเด็นสาระสำคัญออกมาเขียนเป็นหัวเรื่อง โดยเรียงตัวอักษรตามพจนานุกรมหัวเรื่อง จากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ

9 หนังสือ ตำรา หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่เกิดจากประสบการณ์ การบันทึกความรู้และความคิดของผู้เขียน หรือสิ่งพิมพ์ที่เขียนขึ้นตามหลักสูตรการเรียนการสอนระดับต่างๆ และในแขนงวิชาการต่างๆ โดยมีเนื้อหาทางวิชาการ มุ่งให้ความรู้ทางวิชาการแก่ผู้อ่าน

10 วารสาร หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่พิมพ์เผยแพร่อย่างต่อเนื่องเป็นระยะ มีหลายฉบับ ภายใต้ชื่อเรื่องเดียวกัน กำหนดการพิมพ์สม่ำเสมอ โดยกำหนดออกเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน ฯลฯ แต่ละฉบับมีหมายเลขกำกับ หรือระบุ วัน เดือน ปีที่ออก ตลอดจนลำดับของแต่ละฉบับในชุด เนื้อหาในวารสารประกอบด้วยบทความต่างๆ ที่ให้ความรู้ ความคิด ความเคลื่อนไหว และพัฒนาการของวิชาการสาขาต่างๆ

11 งานวิจัย หมายถึง สิ่งพิมพ์เผยแพร่รายงานการค้นคว้า ทดลอง และวัดค่าความถูกต้องจากสถิติ สามารถพิสูจน์ได้และน่าเชื่อถือ

12 เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ หมายถึง สิ่งพิมพ์ในหลายรูปแบบที่นอกเหนือจาก หนังสือ ตำรา วารสาร และงานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ จะอยู่ในรูปของหนังสือพิมพ์ สารคดี จดหมายเหตุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

บทที่ 2

หลักการและแนวคิด

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสาร สิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาไทย และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย
 - 1 1 ความหมายของภูมิปัญญาไทย
 - 1 2 ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย
 - 1 3 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย
- 2 ภูมิปัญญาไทย
 - 2 1 ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้
 - 2 2 โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย
 - 2 3 ประเภทของภูมิปัญญาไทย
 - 2 4 กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย
 - 2 5 การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา
- 3 บรรณนิทัศน์
 - 3 1 ความหมายของบรรณนิทัศน์
 - 3 2 หลักการเขียนบรรณนิทัศน์
 - 3 3 ลักษณะของบรรณนิทัศน์
 - 3 4 ประโยชน์ของบรรณนิทัศน์

1. หลักการ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย

1 1 ความหมายของภูมิปัญญาไทย

จากการที่ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาไทยพบว่า มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้

ภูมิปัญญา (Wisdom) หรือภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ชัชวาล ทองดีเลิศ (2547 : 23) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิ หมายถึง แผ่นดิน ปัญญา หมายถึง ความรู้ที่มีคุณธรรมกำกับ คำว่า ภูมิปัญญา จึงหมายถึง ความรู้ที่มีคุณธรรมกำกับของแผ่นดิน ส่วนความหมายของภูมิปัญญาไทยนั้น ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540 : 49) ได้ให้ความหมายว่า คือบุคคลที่นำแนวความรู้และหลักการที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา นำมาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อใช้ในการเพิ่มผลผลิตหรือประกอบกิจการ ในการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชน ส่วน สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540 : 21) กล่าวว่า เป็นวิธีการ

จัดการ วิธีชี้นำ และวิธีการริเริ่มเสริมต่อของปราชญ์ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยทุกประเภทล้วนสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยญาณทัศนะเป็นรากฐาน

สันติสุข กฤดากร, ม ล (2541 16) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยคือ พื้นเพ รากฐานความรู้ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมของชาวบ้านในสังคมหนึ่งๆ ซึ่งชาวบ้านในสังคมรับรู้ เชื่อถือ และเข้าใจร่วมกัน เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดสืบต่อกันมา และเกิดจากประสบการณ์ด้วยตนเอง ประสานกับความรู้ใหม่ๆ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำมาแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับสังคมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องสมดุกับสภาพของแต่ละสังคม ซึ่ง อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544 48) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาไทยคือ ประสบการณ์หรือมวลความรู้ของชาวบ้าน ที่ได้รับการสั่งสมสืบทอดกันมาตามวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม และได้นำความรู้นั้นมาแก้ไขปัญหหรือปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

หทัยรัตน์ อันติ (2544 47) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยคือ องค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต เป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของผู้คนที่ได้ผ่านการคิดค้น ปรับปรุง และพัฒนา จนได้แนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลทั่วไป ซึ่งได้นำไปเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา สอดคล้องกับ ชอ สันธนพิพัฒน์ (2546 43) ที่ให้ความหมายของภูมิปัญญาไทยว่า คือองค์ความรู้ของชาวบ้านหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านกระทำขึ้นจากสติปัญญา ความสามารถ และความรู้ของชาวบ้านเอง เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหหรือการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย สำหรับ อุษา กลิ่นหอม (2546 41) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยคือ การวิจัยของชาวบ้านที่วิจัยแล้วนำเอาผลการวิจัยมาใช้ จนกระทั่งเกิดเป็นประเพณีและวัฒนธรรม เช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 42) ที่ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาไทยคือ ความรู้ ความสามารถของบุคลากรในท้องถิ่น ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสร้างผลงานที่ได้ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติ แล้วบังเกิดผลเป็นที่พอใจ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเมื่อนำมารวบรวมไว้ด้วยกันก็แสดงถึงความรู้ ความสามารถ ของภูมิปัญญาไทย

ชวน เพชรแก้ว (2547 14) ให้ความหมายของภูมิปัญญาไทยว่า หมายถึง รากฐานการดำรงชีวิตของคนไทย เป็นที่รวมของสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนใช้แก้ไขปัญหและจรรโลงชีวิต สอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2543 204-205) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ของคนไทยที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตให้สมดุกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ทำนองเดียวกับ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546 8) ที่ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ชีวิตจริงของมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญานั้นคือ มีเกิด ดับ ปรับเปลี่ยน เรียนรู้ใหม่ และงอกงามอยู่เสมอ

จากแนวคิดข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทยหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสร้างสมประสบการณ์ ที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร

ปรุ่รงแตง พัฒนาละถายทอตสืบทอกันมา เพอไ้แกไขปัญหาละพัฒนาวีถีชีวิตของคณไทยไ้สมตุลกับสภาพแวดล้อมละเหมาะสมกับยุคสมัย

1 2 ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

ปัจจุบันทุกส่วนของสังคมไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย มีการนำมาใช้อ้างอิงกันอย่างกว้างขวางในหลายวงการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั้งในกระแสนการพัฒนา กระแสการปฏิรูปการศึกษา การกระจายอำนาจ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รวมไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แม้กระทั่งภาคธุรกิจก็ตื่นตัวร่วมระดมทุนประเด็นในเรื่องนี้กันอย่างกว้างขวาง (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2547 : 6) เพราะตางก็เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาไทยว่า เป็นแหล่งความรู้ที่ดำเนินชีวิตผ่านทางรอดและเป็นทางเลือกใหม่ ในการแก้ปัญหของชุมชนสังคม และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน (พรชัย พาพันธ์ (2546 : 7) ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญต่อประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงใช้ภูมิปัญญาในการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองจนประเทศพ้นภัยพิบัติ ทรงพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงพลิกฟื้นความยากจนมาสู่ความอุดมสมบูรณ์นำความสุขมาสู่ประชาชนชาวไทย (ช่อ สันธณพิพัฒน์ 2546 : 43) ด้วยความสำคัญดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้กำหนดเรื่องภูมิปัญญาไทยไว้ถึง 3 มาตรา คือ มาตราที่ 46, 81 และ 289 ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสรุปว่า ชุมชนท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่อนุรักษ์ ฟื้นฟู จาริต ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น และรัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมโดยส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ศิลปและวัฒนธรรมของชาติ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (กรมวิชาการ 2541 : 165– 269)

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 204) ได้ให้แนวคิดว่าการพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมตามกระแสโลกาภิวัตน์นั้น จะต้องพัฒนาและจัดการศึกษาโดยไม่ทอดทิ้งของดีที่เรามียู่ คือ ภูมิปัญญาไทย ตามที่ ถวัลย์ มาตจรัส (2546 : 2) กล่าวว่า ความซาบซึ้งความตระหนัก และการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยจะเกิดขึ้นมิได้เลย หากอนุชนรุ่นหลังมิได้รับรู้เรียนรู้ และศึกษาถึงความเป็นมาของภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่ง เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546 : 17) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยเป็นความรู้ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เป็นรากฐานของสังคมที่สั่งสมสืบทอดกันมา เป็นความรู้ที่มีอยู่กับตัวคนและเป็นสวนสำคัญของชีวิตที่มีพลวัต (dynamic) อยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ วิจารย์ พาณิช (2546 : 16) ที่ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยไม่ได้เป็นภูมิปัญญาที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่เป็นภูมิปัญญาที่มีการเคลื่อนไหวตลอดและไม่ปฏิเสธการนำความรู้เชิงวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเชื่อม แต่ต้องนำเอาภูมิปัญญาไทยเป็นหลักโดยถือว่าภูมิปัญญานั้นมีอยู่ในคนทุกคนไม่ได้เป็นความรู้ที่มีอยู่เฉพาะในกลุ่มคนฉลาดเท่านั้น

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546 : 9) ได้ให้ความเห็นว่า ในช่วงประมาณสองทศวรรษหลังมานี้ เมื่อท้องถิ่นลุกขึ้นมาปกป้องผลประโยชน์ สิทธิ และอำนาจของตัวเองอย่างเต็มที่ จึงเป็นธรรมดาที่

จะต้องหวนกลับมาสร้างตัวตนของตัวขึ้นมาใหม่ จำต้องเป็นตัวตนที่มีความหมาย (relevant) กับบริบททางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย แกนกลางของตัวตนท้องถิ่นที่สร้างขึ้นก็คือ ภูมิปัญญาไทย ซึ่ง รสนา โตสิตระกูล (2546 : 34) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยสะท้อนถึงกระบวนการทัศน์ ทศนคติ การให้ความหมาย การให้คุณค่าต่อฐานทรัพยากรที่ชาวบ้านได้พึ่งพิงอาศัยอยู่ และได้ดัดแปลงมาสู่รูปธรรมของการจัดระบบความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตของเขา ทั้งในการกิน การอยู่ และการหลับนอน ส่วน ชวน เพชรแก้ว (2547 : 14) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของคนไทย สิ่งดังกล่าวสั่งสมองงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยความเจ็บคมในการหยั่งรู้อย่างลุ่มลึก มีขึ้นเพื่อปรับเปลี่ยนสภาพของทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่ามากยิ่งขึ้น โดยสอดคล้อง ประสาน และเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ของสังคมไทย

จากแนวคิดที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาไทยเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตของกลุ่มชนที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะภูมิปัญญาไทยเป็นสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนใช้แก้ปัญหาหรือจรรโลงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่มีการสั่งสม มีการประยุกต์ใช้มาอย่างยาวนาน หรือที่ชุมชนรับมาจากภายนอก ล้วนแต่เป็นความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่า เข้ากันได้กับวิถีชีวิตด้านอื่นๆ ของชุมชน และล้วนแต่เป็นประโยชน์ในการเลี้ยงชีพหรือเพื่อประโยชน์ด้านอื่นๆ ในการดำรงชีวิต ทั้งของชุมชนและปัจเจกชน

1.3 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย

จากการที่ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาไทยพบว่า มีนักการศึกษาและผู้รู้หลายท่าน ได้ให้หลักการและแนวคิดไว้ดังนี้

ภูมิปัญญาไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินชีวิต ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างยาวนานจนกระทั่งถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ของภูมิปัญญาคือ ศาสตร์ ส่วนที่เป็นศิลป์คือ ความรู้ที่มีคุณค่าทั้งดีและงามที่ผู้คนคิดค้นขึ้นมา ซึ่งไม่ใช่เกิดจากสมองเพียงอย่างเดียวแต่เกิดจาก ความรู้สึก อารมณ์ และจิตวิญญาณ (ชวน เพชรแก้ว 2547 : 14) ในตัวของคนไทยทุกคนมีภูมิปัญญามากมาย ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว และมีอยู่ในทุกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นคนในอีสาน คนใต้ คนเหนือ หรือคนภาคกลาง (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2546 : 17) ภูมิปัญญาไทยได้สร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น สร้างศักดิ์ศรีแก่คนไทย ทำให้บรรพชนของเราได้ดำรงชีวิตอยู่บนผืนแผ่นดินนี้มาอย่างสงบสุขเป็นเวลาช้านาน เป็นมรดกอันล้ำค่าที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด (รุ่ง แก้วแดง (2543 : 205)

รสนา โตสิตระกูล (2546 : 22) มีแนวคิดที่ว่า ชาวบ้านเขามีวิธีคิดเป็นนิเวศน์ที่สำคัญมากกว่า ของบางอย่างไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของเราเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรรักษาไว้เพื่อประโยชน์ของสังคมและของสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะให้เกิดความยั่งยืนต่อไป ทั้งๆที่ชาวบ้านอาจไม่รู้สึกว่าสิ่งนั้นเป็นภูมิปัญญา ซึ่ง ถวัลย์ มาศจรัส (2546 : 85) กล่าวว่า ภูมิปัญญาประเภทต่างๆ นั้น เกิดจากความต้องการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและต้องการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตามที่ กมลพรรณ พันพืง

(2546 47) ได้อธิบายว่า ภูมิปัญญาไทย ต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมจากความรู้ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm shift หรือ mindset change) ภูมิปัญญาไทยจึงจะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากขึ้น และอยู่รอดได้จากสภาพบีบคั้นรอบด้านจากกระแสโลกาภิวัตน์ ในทำนองเดียวกัน นางศราญ ชมพูนุท, มรว (2546 29) ได้กล่าวว่า ต้องมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาภูมิปัญญาไทย ให้เป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้ในระบบดิจิทัลที่มีมาตรฐาน การพัฒนาศูนย์กลาง (information portal) ในการเข้าถึงภูมิปัญญาไทย จากทุกแหล่ง

ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540 47-79) มีความเห็นว่า บุคคลที่นำแนวความรู้และหลักการที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมานำมาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตหรือประกอบกิจการในการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชน นับว่าบุคคลเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาไทยอีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเองและช่วยเหลือสังคม เช่นเดียวกับ สุทธิธรรม เลขาภิวัฒน์ (2547 35-38) ที่กล่าวว่า บุคคลที่นำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาหล่อหลอมให้เข้ากับความรู้สมัยใหม่ โดยผ่านการคัดเลือก วิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วจึงนำมาปรับใช้ในครอบครัวและสังคมไทย บุคคลผู้นั้นสมควรได้รับการยกย่องว่า เป็นครูภูมิปัญญาไทย

วิเชียร ภูสุวรรณ (2545 34) มีแนวคิดว่า ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต สังคมไทยมีความหวังในการพัฒนาประเทศโดยใช้การศึกษา เพื่อแก้ปัญหาความทุกข์ยากของแผ่นดิน ดังนั้น สถานศึกษา ต้องสร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาไทยผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 27-32) มีนโยบายว่า โรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 13-14) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาต้องนำครูภูมิปัญญาที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะครูภูมิปัญญาคือ ขุมพลังแห่งสังคม แต่ ชวน เพชรแก้ว (2547 20) มีความเห็นว่าการรื้อฟื้นภูมิปัญญาขึ้นมาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545 จะต้องเผชิญปัญหาบางประการอย่างแน่นอน เพราะในช่วงที่ผ่านมา สังคมไทยถูกพัฒนาแบบใหม่มาเป็นเวลานานพอสมควร ภูมิปัญญาไทยจึงจำเป็นต้องพิสูจน์ตัวเองให้ได้ว่า ระหว่างเวลาที่ล่วงไปยังมีคุณค่าหรือด้อยคุณค่าอย่างสิ้นเชิงแล้วหรือไม่ จุดที่ภูมิปัญญาไทยจะอยู่ร่วมในสถานการณ์ใหม่คือจุดใด เพราะบางชุมชนมีบริบทใหม่ซึ่งดูเหมือนจะไม่เอื้ออำนวยให้ภูมิปัญญาไทยเข้ามามีส่วนร่วมได้เลย บุคคลและชุมชนต้องปรับส่วนต่างๆ นี้อย่างไร จึงจะทำให้ทั้งสองอยู่ร่วมกันได้โดยมีความขัดแย้งน้อยที่สุด แต่ชาวบ้านและชุมชนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

จากหลักการและแนวคิดที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กระแสการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์โดยไม่สนใจภูมิปัญญาดั้งเดิมก็เหมือนกับต้นไม้ที่ไร้ราก สภาพที่วุ่นวายในสังคมไทยกำลังกลายเป็นเรื่องปกติมากขึ้นทุกที แต่ด้วยความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีมากกว่า ทำให้สังคมไทยได้ปรับ

ตัวเอง ด้วยการนำภูมิปัญญาแต่ดั้งเดิมมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ทำให้ภูมิปัญญาไทยยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นภูมิปัญญาสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

2. ภูมิปัญญาไทย

2.1 ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้

โลกยุคปัจจุบันเป็นโลกยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge based society and economy) กมลพรรณ พันพื้ง (2546 : 47) กล่าวว่า เรื่องการจัดการความรู้เป็นการศึกษาที่มาจาก 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มคนทางด้านวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ (computer science) อีกส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มคนทางด้านสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา แต่กลุ่มที่นำมาใช้ก่อนและใช้กันมากคือ กลุ่มทางด้านวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ ดังนั้น เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาไทยต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมจากความรู้ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm shift หรือ mindset change) ภูมิปัญญาไทย จึงจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้นและอยู่รอดได้จากสภาพบีบคั้นรอบด้าน โดยเฉพาะสภาพบีบคั้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งการจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวาง ต้องมีการให้นิยามหลายข้อจึงจะครอบคลุมความหมาย กล่าวคือ (วิจารณ์ พานิช 2546 : 77-78) ประการแรก การจัดการความรู้มีความหมายรวมถึง การรวบรวม การจัดระบบ การจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูล เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ ประการที่สอง การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) ประการที่สาม การจัดการความรู้ต้องการผู้ทรงความรู้ ความสามารถในการตีความและประยุกต์ใช้ความรู้ ในการสร้างนวัตกรรมและเป็นผู้นำทางในองค์กร และประการที่สี่ การจัดการความรู้เป็นเรื่องของการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 208-209) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยหลายแขนงได้ยกระดับความรู้ขึ้นมาจนเป็นศาสตร์ เช่น วรรณกรรม ตำราการแพทย์แผนไทย ฯลฯ แม้ว่าภูมิปัญญาไทยส่วนใหญ่จะไม่ได้จัดบันทึกไว้เป็นเอกสารเหมือนภูมิปัญญาสากล แต่ก็ได้มีการบันทึกไว้บนใบลานและใบข่อย ส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดจากบุคคลสู่บุคคล ทำให้ภูมิปัญญาไทยบางประเภทเกิดการปรับเปลี่ยนและสูญหายไป ตามที่ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546 : 8) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยก็เหมือนกับชีวิตจริงของมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญานั้นคือ มีเกิด ดับ ปรับเปลี่ยน เรียนรู้ใหม่ และงอกงามอยู่เสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้ การจัดการความรู้เพื่อนำเอาภูมิปัญญาที่คนในสังคมรู้และเข้าใจมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด จึงต้องมียุทธศาสตร์และอุบายหลายอย่างในความคิดและการกระทำที่แตกต่างจากความรู้ทั่วไป ซึ่งในการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาไทยนั้นต้องเริ่มต้นจากความเป็นจริงคือ ผลได้สุดท้ายหรือไม่ก็เริ่มที่บุคคลหรือสถาบันหรืองานที่ทำไว้แล้ว ซึ่ง ชวน เพชรแก้ว (2547 : 20) กล่าวว่า การนำภูมิปัญญาไทยมาจัดการความรู้ต้องทำในรูปแบบการบูรณาการ คือ ผสมผสานภูมิปัญญาไทยกับความรู้สมัยใหม่เข้าด้วยกัน โดยที่สถานการณ์การพัฒนาแบบใหม่ไม่มุ่งเน้นเงินและวัตถุ ซึ่งส่งผลให้

เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อันแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน

รสนา โตสิตระกูล (2546 : 21) ให้แนวคิดว่า ต้องจับแกนสารของภูมิปัญญาไทยให้ได้ ว่าจะอะไรคือแก่นสารของภูมิปัญญาไทย ถ้าจับได้แต่เพียงภาพที่ปรากฏของภูมิปัญญาไทยซึ่งมักมีการเปลี่ยนแปลงไปเสมอ เราจะไม่สามารถนำภูมิปัญญาไทยมาจัดการความรู้ได้เลย ดังนั้น สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2546 : 36) จึงกล่าวว่า ต้องให้ได้ข้อมูลที่เป็นมรรคหรือกระบวนการที่สามารถบอกได้ว่า ภูมิปัญญาแต่ละอย่างเกิดขึ้นได้อย่างไร เราจึงจะสามารถนำภูมิปัญญาไทยมาจัดการความรู้ได้ตามที่ สมบัติ บุญงามอนงค์ (2546 : 65) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยต้องตรวจสอบได้และจะต้องคงทนต่อการตรวจสอบ ซึ่งหากภูมิปัญญานั้นไม่มีคุณค่าหรือไม่เป็นประโยชน์ก็เป็นภูมิปัญญาไม่ได้ หรือหากเราค้นพบความรู้อะไรบ้างอย่างที่อันตรายมากและมันสามารถไปทำลายสิ่งอื่นหรือทำลายคุณค่าในอีกด้านหนึ่ง เราจะเรียกความรู้นั้นว่าภูมิปัญญาและนำมาจัดการความรู้ไม่ได้ เพราะเป้าหมายในการนำภูมิปัญญาไทยมาจัดการความรู้นั้น สุภกร บัวสาย (2546 : 52) กล่าวว่า คือการนำภูมิปัญญาทั้งดีและงาม มาประยุกต์ใช้ให้วิถีชีวิตของคนไทยกลับมาสู่วิถีชีวิตที่พอเพียงมากขึ้น เช่นเดียวกับ กำราบ พานทอง (2546 : 66) ที่กล่าวว่า การทำให้เจ้าของภูมิปัญญามีความสามารถในการจัดการองค์ความรู้ของตนเอง จะนำไปสู่เป้าหมายเรื่องการพึ่งตนเองได้

สันติพงศ์ ธรรมธำรง (2546 : 70) ให้แนวคิดว่า ภูมิปัญญาไทยจะไม่สูญสิ้นไปถ้าหากวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอยู่เช่นเดิม คือมีพื้นดินเป็นของตัวเองและมีชุมชน ท้ายที่สุดเขาจะเลือกได้เองว่า ทำอย่างไรเขาจึงจะจัดการความรู้และเก็บรักษาภูมิปัญญาของเขาไว้ได้ เช่นเดียวกับ ยิงยง เทาประเสริฐ (2546 : 40) มีความเห็นว่า การจัดการความรู้กับภูมิปัญญาไทยนั้น ต้องให้เจ้าของภูมิปัญญาเป็นผู้ที่มีส่วนใช้และได้ประโยชน์ รวมทั้งมีส่วนที่จะช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญานั้น ระบบข้อมูลจึงต้องผูกติดอยู่กับท้องถิ่นหรือชาวบ้านไว้ด้วย ดังนั้น เพื่อให้การจัดการความรู้ของภูมิปัญญาไทยสอดคล้องและทันกับสถานการณ์ นคราญ ชมพูนุท, มรว (2546 : 29) กล่าวว่า ต้องจัดให้มีการวางแผนยุทธศาสตร์ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีการสร้างกลไกเพื่อผลักดันการพัฒนาภูมิปัญญาไทย ให้เป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้ในระบบดิจิทัลที่มีมาตรฐาน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันในวงกว้าง สร้างเครือข่ายการพัฒนา การจัดการความรู้ และการบริการองค์ความรู้ภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาศูนย์กลาง (information portal) ในการเข้าถึงภูมิปัญญาไทยจากทุกแหล่งที่มีอยู่ทั่วประเทศได้ ตามกลุ่มสนใจ กลุ่มศึกษาเรียนรู้ และกลุ่มกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ อรจิต บำรุงสกุลสวัสดิ์ (2546 : 66) ที่กล่าวว่า ถ้ามีทะเบียนข้อมูลภูมิปัญญาไทยในแต่ละระดับ คือในระดับท้องถิ่น ระดับหน่วยงาน และในระดับประเทศ นำมารวบรวมให้เป็นกลุ่มก้อนพร้อมทั้งจัดเวทีในลักษณะเป็นเวิร์คช็อปเชื่อมเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้เกิดประโยชน์มากในการดึงภูมิปัญญาไทยขึ้นมาจัดการความรู้อย่างชัดเจน

ชานาญ วัฒนศิริ (2546 : 64) อธิบายว่า การนำภูมิปัญญาไทยมาจัดการความรู้ต้องมี 3 องค์ประกอบ คือตัวองค์ความรู้ กระบวนการในการพัฒนาการถ่ายทอดองค์ความรู้ และประโยชน์หรือ

ผลกระทบ (impact) สำหรับ อุษา กลิ่นหอม (2546 : 41) มีความคิดเห็นว่า การนำภูมิปัญญาไทยมาจัดการความรู้ ต้องแบ่งภูมิปัญญาไทยออกเป็น 2 ส่วน คือภูมิปัญญาที่เป็นรากเหง้าจริง ๆ และมีประโยชน์ในการดำรงชีวิตกับภูมิปัญญาที่ต้องทำการจดสิทธิบัตรหรือหวงแหน เช่นเดียวกับ ทรงพล เจตนาวณิชย์ (2546 : 34) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น เริ่มที่ตัวผลิตภัณฑ์แล้วสวย้อนกลับไปหาตัวภูมิปัญญาก่อนที่จะมาเป็นผลิตภัณฑ์นั้น ๆ หรือการเข้าถึงแหล่งหรือสถานที่ เช่น พิพิธภัณฑ์ของชาวบ้านหรือภูมิปัญญาในการรักษาความเจ็บไข้ได้ป่วย มักสะท้อนให้เห็นการนำทรัพยากรธรรมชาติรอบ ๆ ตัว หรือต้นไม้ในท้องถิ่นนั้นมาใช้บำบัดรักษาโรค แต่ที่สำคัญ พีรศักดิ์ วรสุนทรโรสด (2546 : 43) กล่าวว่า การนำภูมิปัญญาไทยมาจัดการความรู้ นั้นในภาพรวมใหญ่ ต้องมีเจ้ามือที่จะจัดการให้เกิดมรรคผลขึ้นมา

วิจารณ์ พานิช (2546 : 80-96) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของสังคม ต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะในการสร้างระบบส่งเสริมและดึงดูดภูมิปัญญาไทยชั้นเลิศเข้าสู่งานวิชาการ เพื่อใช้ชีวิตสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและสร้างผู้มีภูมิปัญญาหรือนักวิชาการรุ่นใหม่ ๆ ให้แก่สังคม การส่งเสริมให้คนเหล่านี้ทำหน้าที่สมองของชาติ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ระดับประเทศ แต่การจัดการความรู้เป็นสิ่งที่ยากมากมีสัจธรรมที่เกี่ยวกับความยากของการจัดการความรู้ อยู่ 3 ข้อ คือ ความรู้เป็นสิ่งที่พุดงายแต่ทำให้ชัดเจนได้ยาก ความรู้ที่สำคัญที่สุดเป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนได้ยาก และวัตถุนาคาที่แท้จริงของทรัพย์สินด้านความรู้ (Knowledge asset) ได้ยาก ประเวศ วะสี (2546 : 75) ได้ให้หลักการสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาสำหรับใช้เปลี่ยนแปลงสิ่งที่ยากกว่าจะต้องดำเนินการ 3 เรื่องไปพร้อม ๆ กัน คือ การจัดการความรู้ การนำความรู้ไปเคลื่อนไหวในสังคม และเชื่อมโยงความรู้และการเคลื่อนไหวสังคมกับการดำเนินการทางการเมือง เพื่อเคลื่อนไหวในเชิงระบบ เชิงกติกาของสังคม (กฎหมาย) หรือเชิงโครงสร้าง ในสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขานั้นมุมบนสุดซึ่งสำคัญที่สุดและเป็นพลังหลักแต่ดำเนินการยากที่สุด คือ การจัดการความรู้

จากแนวคิดของนักวิชาการและผู้รู้ที่ไดรรวบรวมมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ เป็นการยกระดับความรู้ภูมิปัญญาไทย โดยการนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อเป็นการแสวงหาทางเลือกใหม่ในการดำรงชีวิตอันจะทำให้สังคมไทยรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ด้านต่างๆ

2.2 โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย

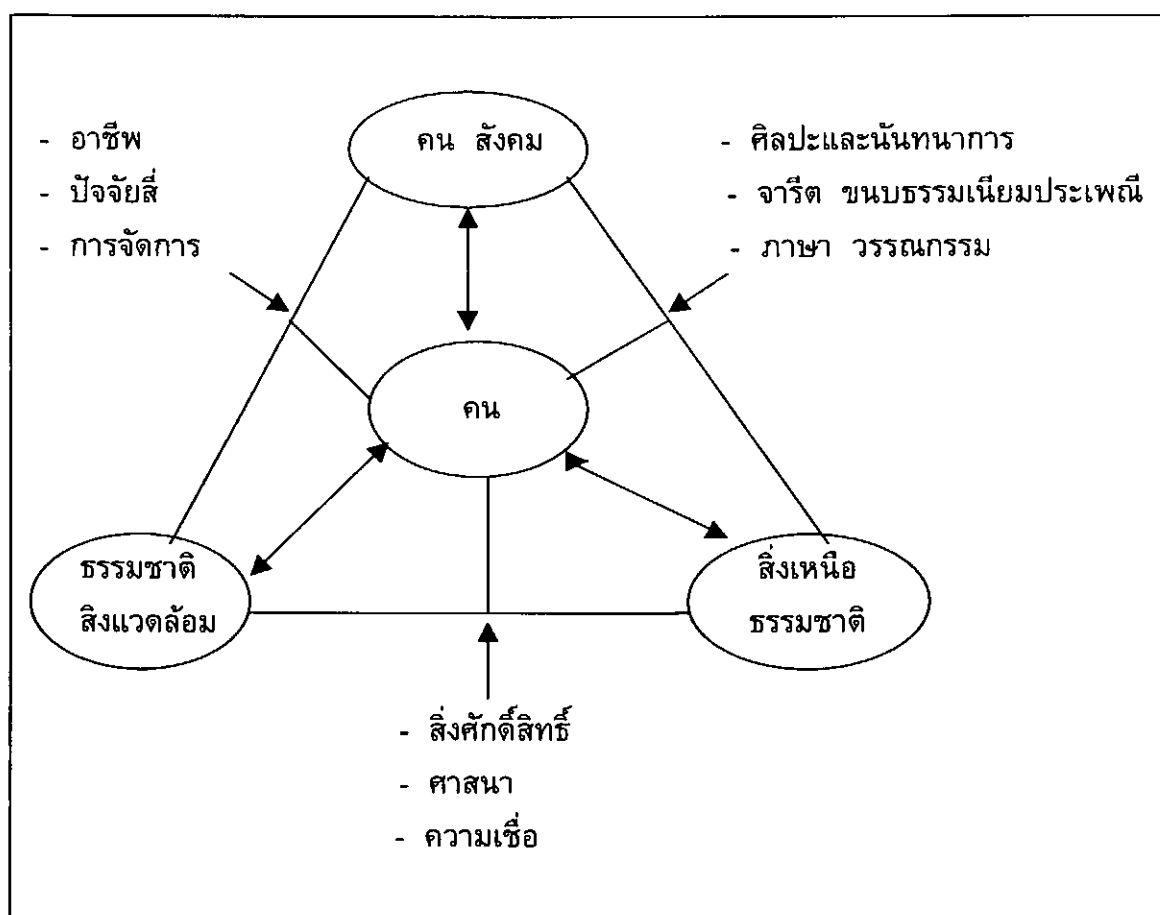
ปรัชญาความเชื่อที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาไทย คือการปรับวิถีการดำเนินชีวิตให้พอดีพอเหมาะ สมดุล เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ ไม่โลกที่จะพิชิตธรรมชาติหรืออยู่เหนือธรรมชาติ ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับองค์ความรู้ที่เป็นสากล (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2546 : 7) ภูมิปัญญาไทยจึงเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่สัมพันธ์กับวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิถีให้คุณค่าแก่กลุ่มชน จึงไม่ใช่ความรู้เฉพาะเรื่อง แต่เป็นความรู้ที่เป็นองค์รวม ซึ่งรวบรวมความรู้ต่างๆ ให้มาสัมพันธ์กันจนเห็นมิติรอบด้านหรือเห็นวิถีชีวิตของชุมชนนั่นเอง ซึ่งเห็นได้จากระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม ความ

สัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว คนในชุมชน และจารีตประเพณีต่างๆ (ชวน เพชรแก้ว 2547 : 15) ดังนั้น โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยกับสิ่งต่างๆ ทั้งในธรรมชาติและนอกเหนือธรรมชาติ จำเป็นจะต้องมีการพัฒนา นำไปใช้ และถ่ายทอดกันต่อไป เพื่อมิให้สูญหายไปจากวิถีชีวิตของคนไทย (รุ่ง แก้วแดง 2543 : 230)

พรชัย พาพันธ์ (2545 : 6) กล่าวว่า โลกทัศน์ของภูมิปัญญาไทยสามารถสะท้อนออกถึงความสัมพันธ์ 3 มิติ ดังนี้

- 1 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลกสิ่งแวดล้อม
- 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนที่อยู่รวมกันในสังคมหรือในชุมชน
- 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดจนถึงสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย

ความสัมพันธ์ทั้ง 3 มิติ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย

ทิมา พรชัย พาพันธ์ (2545, กรกฎาคม) ภาควิชาการศึกษา ด้วยภูมิปัญญาไทย วารสารวิชาการ
หน้า 6

ถวัลย์ มาตรฐาน (2546 : 45) อธิบายว่า โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของ ภูมิปัญญาไทย มี 4 ระบบ ดังนี้

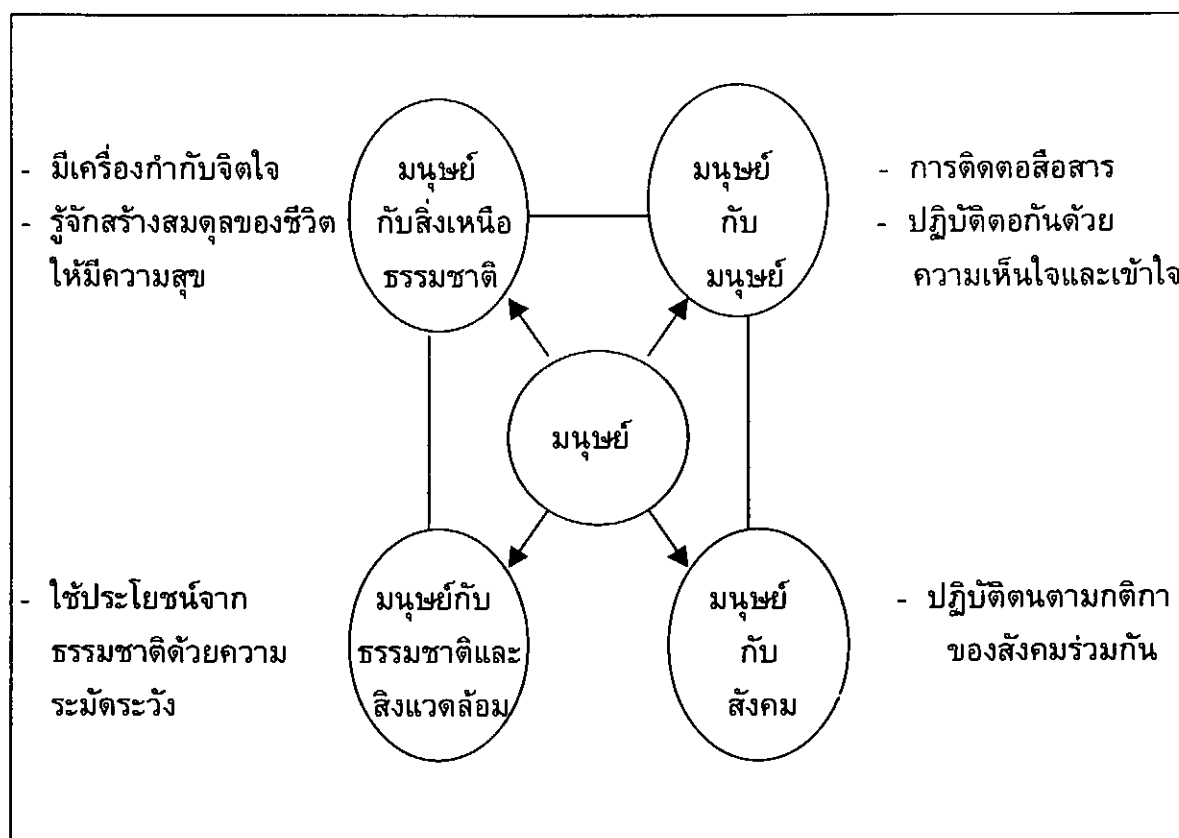
1 ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หมายถึง การที่มนุษย์มีการติดต่อสื่อสารกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเข้าใจ มีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีผู้นำและผู้ตาม

2 ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม หมายถึง การที่มนุษย์ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตรวมกันอย่างสันติสุข

3 ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการดำรงชีวิตของตนในลักษณะความสัมพันธ์และการพึ่งพาแบบยั่งยืนและสมดุล

4 ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ หมายถึง การที่มนุษย์แสวงหาที่พึ่งทางจิตใจกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เพื่อความสบายใจและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ตามความเชื่อของแต่ละคนและแต่ละสังคม

ทั้ง 4 ระบบ สามารถเขียนเป็นแผนภาพเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดดังนี้

ภาพประกอบ 2 โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย

ที่มา ถวัลย์ มาตรฐาน (2546) ภูมิปัญญาไทย หน้า 24

สำนักพิมพ์สารคดี (2544 : 218) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยนั้น มาจากคติ ความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา อันประกอบด้วยศาสนา คุณค่า และพิธีกรรมต่างๆ เป็นการให้คุณค่าแก่ธรรมชาติและการให้ความเคารพแก่บรรพบุรุษในสิ่งที่บรรพชนได้ถ่ายทอดไว้ให้ ซึ่ง นิตยา บุญศรี (2542 : 56) ได้แบ่งระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยออกเป็น 3 ลักษณะ กล่าวคือ หนึ่ง ภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง การที่คนในชุมชนจัดวางอธิบายตนเองกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ในลักษณะการพึ่งพาให้ความเคารพและสวดคล้อยสมดุส โดยแสดงออกให้เห็นได้ในด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ สอง ภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับงาน หมายถึง การที่คนประพฤติปฏิบัติตนทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นได้ในรูปของคำสอนปทัสสถาน วิถีประชาของชุมชน และสาม ภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับการทำมาหากิน ซึ่งได้แก่ การประกอบอาชีพ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต อาทิเช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การรักษาป่าไม่มีการรักษาโรค วนเกษตร และการใช้แหล่งน้ำ เป็นต้น

โดยสรุป โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย หมายถึง ระบบวิธีคิดในการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตในด้านต่างๆ

2.3 ประเภทของภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทยนั้นมีหลายประเภท แต่ละประเภทเกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต ประการที่สอง เพื่อการพัฒนาชีวิตของตนให้ดีขึ้นกว่าเดิม (ถวัลย์ มาตจรัส 2546 : 85) สวน เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546 : 20) กล่าวว่า สภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ความหลากหลายทางระบบนิเวศน์ และความหลากหลายทางชีวภาพ คนที่อยู่ในพื้นที่หนึ่งพอนานๆไปจะเกิดเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดภูมิปัญญาประเภทต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างราบรื่นและสมดุลที่ตรงนั้น ซึ่ง ชวน เพชรแก้ว (2547 : 14) มีความเห็นว่า ภูมิปัญญาประเภทต่างๆ เกิดจากความรู้ ความคิด ความสามารถ ความชัดเจน ซึ่งกลุ่มชนได้จากประสบการณ์ในสังคม ด้วยการปรับตัวและการดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น จากพื้นที่และสิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กัน และรับเอาหรือปรับเปลี่ยนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540 : 34-41) ได้จำแนกภูมิปัญญาไทยตามอัตถประโยชน์ 5 ประเภท ดังนี้

1 ภูมิปัญญาไทยเพื่อการยังชีพ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการแสวงหาปัจจัยพื้นฐานในการยังชีพ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เป็นต้น

2 ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการทำให้ตนมีชีวิตรอดยังยืนมั่นคง ได้แก่ การพึ่งตนเอง การหลบเลี่ยงอันตราย การรวมพลังและการพึ่งพิง การทำและใช้ศาสตราวุธ และการดูแลบำรุงรักษาชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

3 ภูมิปัญญาไทยเพื่อการสร้าง พัทธกิจฐานะ และอำนาจ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับด้านสังคมเศรษฐกิจและตำแหน่งหน้าที่ ได้แก่ การสร้างและขยายฐานอำนาจ การรักษาฐานะและอำนาจ เป็นต้น

4 ภูมิปัญญาไทยเพื่อการจัดการสาธารณะประโยชน์ เป็นภูมิปัญญาอันก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ การรวมกันกำหนดการสัญญาระหว่างหมู่บ้าน และการรวมกันหาเงินบำรุงวัด เป็นต้น

5 ภูมิปัญญาไทยที่เป็นการสร้างสรรค์พิเศษ เป็นภูมิปัญญาเฉพาะตัวที่สร้างสรรค์ขึ้นต่างจากกลุ่มอื่น ได้แก่ ภูมิปัญญาที่ให้ตระหนักว่า นักปราชญ์เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 23) ได้แบ่งประเภทภูมิปัญญาไทย ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1 ประเภทเกษตรกรรม หมายถึง การผสมผสานการเกษตรและเทคโนโลยี โดยการพัฒนามนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างๆ ได้ในเบื้องต้น เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาดและการผลิต การรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2 ประเภทการผลิตและบริโภค หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่จะทำให้ชุมชนในท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ เช่น การใช้เครื่องมือ และครกตำข้าว เป็นต้น

3 ประเภทการรักษาโรคและการป้องกัน โดยการสืบทอดความรู้ดั้งเดิมและการรู้จักประยุกต์ความเชื่อของท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพอนามัย เช่น การใช้สมุนไพรรักษาโรค เป็นต้น

4 ประเภทด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ในด้านศิลปวัฒนธรรมและในด้านธรรมชาติ เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ ดินน้ำลำธาร การรักษาและถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การเคารพแม่น้ำ แผ่นดิน พืชพันธุ์ธัญญาหาร โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นต้น

5 ประเภทการจัดการ สวัสดิการ และธุรกิจชุมชน ให้พิจารณาตามคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก เช่น กองทุนต่างๆ กลุ่มแม่บ้าน สหกรณ์ร้านค้า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มเยาวชน และธนาคารข้าว เป็นต้น

กรมวิชาการ (2542 : 23) ได้กำหนดประเภทของภูมิปัญญาไทยไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1 ภูมิปัญญาไทยทางด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสังสมถายทอดกันมา

2 ภูมิปัญญาไทยทางศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิต

3 ภูมิปัญญาไทยทางการประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเองและได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

อังกูล สมคะเนย์ (2543 : 24-26) ให้ความเห็นว่า ภูมิปัญญาไทยควรมี 4 ประเภท ดังนี้

1 ภูมิปัญญาไทยทางคติ ความคิด และความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อแบบพุทธ เช่น พิธีสวดมนต์ไหว้พระ พิธีฟังเทศน์ในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น ความเชื่อแบบพราหมณ์ เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ความเชื่อแบบผี เช่น พระภูมิเจ้าที่ การบวงสรวงดวงๆ เป็นต้น ความเชื่อบุคคล เช่น การเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส พระสงฆ์ ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น

2 ภูมิปัญญาไทยทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน เช่น หมอลำกลอน หมอรำหมู ลิเก ลำตัด การรำเซิ้ง เป็นต้น ดนตรีพื้นฐาน เช่น แคน พิณ โปงลาง โหวด ขลุ่ย กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น ประเพณีในสิบสองเดือน เช่น บุญบั้งไฟ บุญพระเวส บุญกฐิน เป็นต้น

3 ภูมิปัญญาไทยทางการประกอบอาชีพของท้องถิ่น เช่น เครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า การจักสาน การเกษตร และหัตถกรรมในครอบครัว เป็นต้น

4 ภูมิปัญญาไทยทางแนวปฏิบัติหรือทางเทคโนโลยีชาวบ้าน เช่น การปลูกพืชปลอดสารพิษ เป็นต้น

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 206-208) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยสามารถแยกประเภทเป็นสาขาต่างๆ ได้ 11 สาขา ดังนี้

1 สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี

2 สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง กระบวนการให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้

3 สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพ โดยเน้นให้ชุมชนพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4 สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ดำรงคงอยู่ในสังคมไทยได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

5 สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6 สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

7 สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะในสาขาต่างๆ

8 สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ และพัฒนาองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทหน้าที่

9 สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานที่เกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมทุกประเภท

10 สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม

11 สาขาการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอด การอบรมเลี้ยงดู การการสอนสั่ง การสร้างสื่อและอุปกรณ์ เป็นต้น

จากการแบ่งประเภทของภูมิปัญญาไทยตามที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่ามีหลายแนวคิด โดยมีความมุ่งหมายและยึดถือเกณฑ์การแบ่งที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ประเภทของภูมิปัญญาไทย หมายถึง ลักษณะองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ช่วยในการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา การจัดการ และการปรับตัว ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีหลายประเภท เช่น ประเภทปรัชญา ศาสนา และประเพณี ประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ประเภทเกษตรกรรม ประเภทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเภทการแพทย์แผนไทย ประเภทกองทุนและธุรกิจชุมชน ประเภทศิลปกรรม ประเภทโภชนาการ และประเภทภาษาและวรรณกรรม

2.4 กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงมีพระราชดำรัสไว้ว่า “ ประชาชนนั้นแหละเขามีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วคนแล้ว เขาทำงานกันอย่างดี เขามีความเฉลียวฉลาด เขารู้ว่าตรงไหนควรทำกิจกรรม เขารู้ว่าที่ไหนควรเก็บรักษาไว้ ” จากพระราชดำรัสนี้เองได้ทำให้เกิดการยอมรับนับถือภูมิปัญญาไทยจากทุกส่วนของสังคมไทย และคิดหากระบวนการในการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย เพื่อนำมาอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาให้เกิดประโยชน์สุขต่อสังคม (ชวน เพชรแก้ว 2547 16-17) แม้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมแห่งความรู้และเทคโนโลยีแต่ก็ให้เกิดการดิ้นรนและยกย่องภูมิปัญญาและพยายามดำรงรักษาภูมิปัญญาให้คงอยู่ในสังคมไทย แต่ต้องทำให้เป็น เพราะความเคยชินและมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ ที่มีแบบพื้นฐานมาจากประเทศทางตะวันตก ถ้าเอามาเป็นฐานในการดำรงรักษาภูมิปัญญา อาจจะไปคว้าอะไรซึ่งไม่ใช่ภูมิปัญญาไทยมาทำการดำรงรักษาเอาไว้ก็ได้ (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2546 18)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 93) ได้มีการจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ผลการศึกษาได้สรุปกระบวนการในการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยไว้ 6 ประการ ดังนี้

1 การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโส หรือผู้เฒ่าผู้แก่ โดยเป็นตัวอย่างของคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือภายในชุมชนเดียวกัน

2 การคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็น ต่อประเด็นต่างๆ อย่างเป็นธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนเสนอความเห็นอย่างมีเหตุผล เป็นการเปิดโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

3 สร้างสรรค์กิจกรรมหรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคลและระดับกลุ่มให้มากขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาที่หลากหลาย และนำมาพัฒนา กิจกรรมที่กระทำอยู่

4 บรรยายหรือเวทีชาวบ้าน เป็นกิจกรรมสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกัน อันจะส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น

รุ่ง แก้วแดง (2543 236-241) มีความเห็นว่า กระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยมี 6 วิธี ดังนี้

1 จัดตั้งสภาภูมิปัญญาไทย โดยรัฐบาลสนับสนุนให้มีการรวบรวมรวมองค์กรต่างๆ ที่มีความสนใจ จัดตั้งเป็นองค์กรในชื่อ สภาภูมิปัญญาไทย ก็จะเป็นการรวบรวมผู้ทรงความรู้ในด้านภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นที่พึ่งในด้านองค์ความรู้และเป็นองค์คณะในการตัดสินใจในเรื่อง ภูมิปัญญาไทย

2 จัดให้มีสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ดำเนินการต่างๆ ในการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย

3 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมภูมิปัญญาไทย เพราะการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย จำเป็นต้องมีเงินสนับสนุน

4 ส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องภูมิปัญญาไทยให้ครบทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

5 ยกย่องและให้รางวัลครูภูมิปัญญาไทย ครูภูมิปัญญาต้องได้ศักดิ์และสิทธิ์เทียบเท่าครูปกติที่เรียนมาตามระบบโรงเรียน ถ้าทำเช่นนี้ได้ เราก็สามารถทำชุมชนทุกแห่งให้เป็นชุมชนแห่งความรู้ เป็นชุมชนปัญญา เพราะคนที่จะมาเป็นครูนั้นมาได้หลากหลายวิธี โดยวิธีนี้ก็จะสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยไว้ได้

6 สร้าง Home Page ของศูนย์การเรียนรู้และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย ซึ่งจะเป็นศูนย์ข้อมูล ที่ทำให้การดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บันเทิง ทานะขันธ์ (2544 : 48) มีแนวคิดวา ในการดำเนินการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย โรงเรียนควรจัดกิจกรรมยกย่องครูภูมิปัญญาโดยแสดงต่อสาธารณชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นของตนเอง ทำนองเดียวกัน ชอ สันธนพิพัฒน์ (2546 : 46-47) กล่าวว่า รัฐต้องจัดให้มีระเบียบหรือข้อบังคับ ที่เปิดโอกาสให้ผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชนเข้ามาดำรงตำแหน่งครูภูมิปัญญา โดยให้มีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับครูในระบบราชการ และจัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีฝ่ายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยเป็นผู้รับผิดชอบและประสานงานกับเครือข่ายภูมิปัญญาไทย

ถวัลย์ มาศจรัส (2546 : 90-97) มีแนวคิดวา กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย มี 9 ขั้นตอน ดังนี้

1 การวิจัยภูมิปัญญาไทย หมายถึงระบบการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้องส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้เรียนมีการสำรวจ ศึกษา สังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลภูมิปัญญาไทยด้านต่างๆ ในท้องถิ่นของตน

2 การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย หมายถึง การพิทักษ์รักษาภูมิปัญญาไทยให้คงดำรงอยู่ในสังคมไทย

3 การฟื้นฟูภูมิปัญญาไทย หมายถึง การเลือกสรรภูมิปัญญาไทยที่กำลังจะสูญหายหรือหมดความนิยมให้กลับมามีความสำคัญในวิถีชีวิตของคนไทยอีกครั้ง

4 ด้านการสืบสานภูมิปัญญาไทย หมายถึง การตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ด้วยการเสาะแสวงหา เพื่อนำภูมิปัญญาดังกล่าวให้มีการดำเนินต่อเนื่องไป

5 ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาไทย หมายถึง การทำให้ภูมิปัญญาไทยมีความก้าวหน้าเพื่อคุณประโยชน์ในวิถีชีวิตของคนไทย

6 ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย หมายถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้

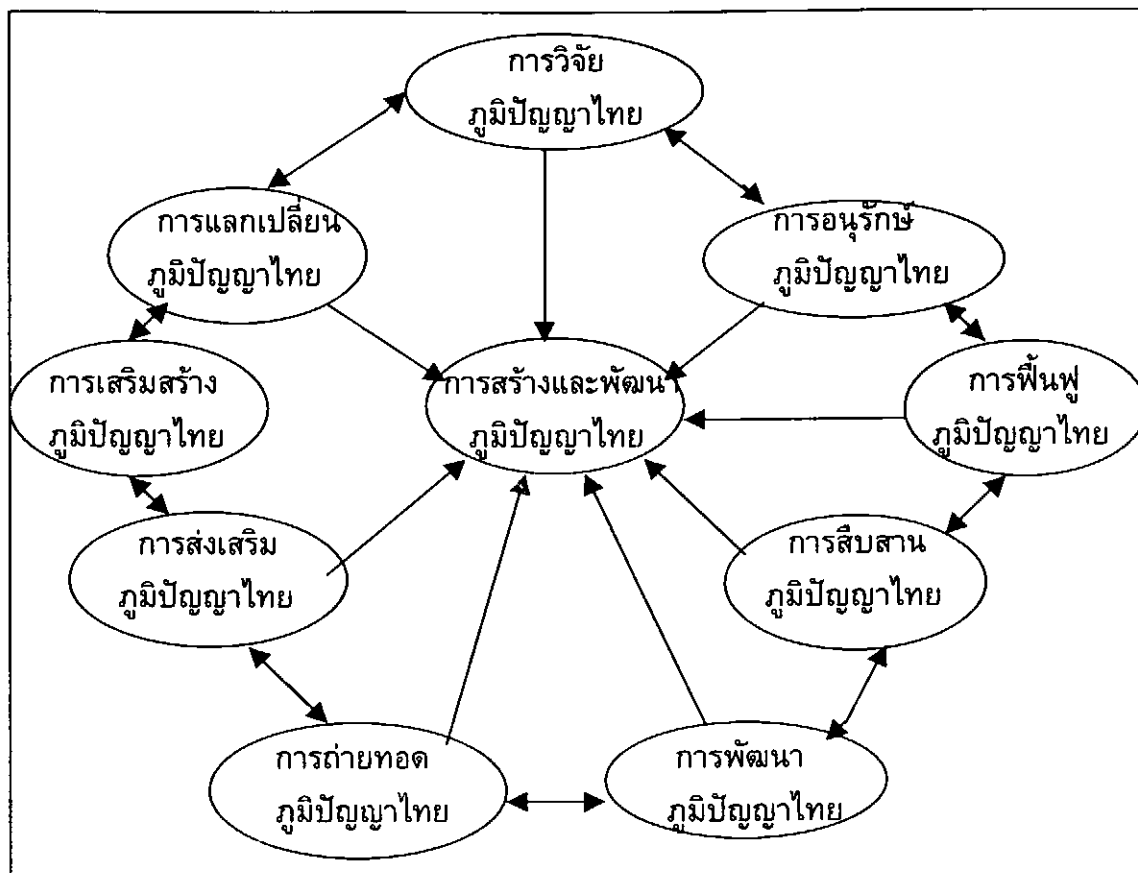
7 ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย หมายถึง การเกื้อหนุน สนับสนุน ให้ทุกส่วนของสังคม มีส่วนรวมในการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในรูปแบบต่างๆ

8 ด้านการเสริมสร้าง หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคคลที่มีความสามารถพิเศษทางความคิดสร้างสรรค์ด้านภูมิปัญญาไทย ได้พัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพเพื่อสร้างสรรค์ภูมิปัญญาใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

9 ด้านการแลกเปลี่ยน หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกส่วนของสังคม มีโอกาสแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาของทุกส่วนสังคม

กระบวนการทั้ง 9 ขั้นตอนนี้ต้องสัมพันธ์กัน ถ้าขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยก็จะประสบกับปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ถ้าไม่มีการวิจัยคนไทยก็จะไม่ทราบถึงความสำคัญในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษวา การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาขึ้นมาในแต่ละด้านนั้นท่านสร้างขึ้นมามีประโยชน์อะไร ถ้าขาดการอนุรักษ์ก็จะทำให้ประเทศไทยสูญเสียความเป็นชาติได้ เป็นต้น

กระบวนการ 9 ขั้นตอน สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 3 กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย
ที่มา ถวัลย์ มาศจรัส (2546) ภูมิปัญญาไทย หน้า 98

สรุปได้ว่า กระบวนการในการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย จะต้องเริ่มที่หน่วยย่อยของสังคม ก่อนเป็นลำดับแรก ได้แก่ บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน การศึกษา สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ เพื่อพิทักษ์รักษาและธำรงไว้ ซึ่งมรดกทางภูมิปัญญาที่มีมาแต่เดิมให้คงดำรงอยู่ในสังคมไทย เพื่อสร้างความรัก ความหวงแหน ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของ คนรุ่นหลัง

2.5 การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาผู้คนจำนวนมาก ได้ทุ่มเททรัพยากรให้กับการพัฒนาการศึกษา โดยมีความหวังว่า สถานศึกษาจะเป็นศูนย์กลางของความรู้และสติปัญญา เพื่อพัฒนาประชาชนและ ประเทศให้เท่าเทียมกับอาณาประเทศต่างๆ จนกระทั่งลืมที่จะสนใจภูมิปัญญาของตนเอง เป็นผลให้

เกิดปัญหานานับประการในสังคมไทย จนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งมีการเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541 64-65) ซึ่ง รุ่ง แก้วแดง (2543 243) กล่าวว่า ถ้าภูมิปัญญาไทยสามารถกลับคืนสู่ระบบการศึกษาของชาติได้อย่างแท้จริง อนุชนรุ่นหลังจะมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย มีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยที่ไม่ได้ฉลาดน้อยไปกว่าชาติอื่นเลย ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่อยู่ในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์อย่างมีศักดิ์ศรี

251 แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องภูมิปัญญาไทย โดยกำหนดไว้ถึง 3 มาตรา คือ มาตราที่ 46, 81 และ 289 ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสรุปว่า ชุมชน ท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่อนุรักษ์ พื้นฟู จาริต ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น และรัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คุณธรรม โดยส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (กรมวิชาการ 2541 165-269) ดังนั้น เพื่อให้มีการนำเอาภูมิปัญญาไทยไปสู่ระบบการปฏิบัติอย่างจริงจังโดยผ่านระบบการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานปัจจัยหนึ่งของการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 7, 23, 27 และ 29 ได้กำหนดเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา โดยมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกผู้เรียนให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาไทย และให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชน องค์การต่างๆ ในท้องถิ่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รู้จักการเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ ในชุมชน ตลอดจนมีความรู้ความสามารถในการคิด จัดการและแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ทั้งที่เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว งานอาชีพ และการพัฒนาสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 5-6) เช่นเดียวกับ ชำรง อุดมไพจิตรกุล (2547 7) ที่ได้กล่าวว่า การที่จะรักษาสังคมและวัฒนธรรมเอาไว้ จำเป็นต้องใส่ใจกับการศึกษาที่มีภูมิปัญญาแห่งชาติเป็นแกน โดยที่ ชวน เพชรแก้ว (2547 21) ให้ความเห็นไว้ว่า ต้องสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาไทยกับการศึกษาจนนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และนำบทบาทของครอบครัวและวัดให้กลับมาทำบทบาทจริงๆ เพราะทั้งครอบครัวและศาสนา คือ แกนของทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมมิใช่แต่เพียงภูมิปัญญาเท่านั้น

เพิ่มรุช บุปผามาตะนัง (2544 66) กล่าวถึง องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า พระองค์ทรงมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย และได้ทรงนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อเป็นแบบอย่างแก่พสกนิกรของพระองค์ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และพระราชดำริสเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติ โดยให้พสกนิกรดำเนินชีวิตแบบพออยู่ พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาของตน ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนต้องนำแนวพระราชดำริดังกล่าว มาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม โดยการบูรณาการหลักการและแนวคิดของทฤษฎีใหม่

ให้เข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน โดยให้ครูภูมิปัญญาและชุมชนเข้ามามีส่วนรวม ส่วน เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546 : 8) ได้ให้แนวคิดว่าการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษาต้องให้เกียรติชาวบ้าน โดยให้เขาคิดเอง ทำเอง และประยุกต์สิ่งที่อยู่ในจิตสำนึก หรืออยู่เบื้องหลังความเคยชินมาจัดทำเป็น หลักสูตรท้องถิ่น มากกว่าการจัดตั้งองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ เป็นศาสตร์ แล้วดำเนินการ เรียนรู้ในทำนองเดียวกับการเรียนรู้ภาควิชาการ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (2547 : 42) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ในการดำรงชีวิต การเรียนรู้ใน โรงเรียนเป็นการฝึก การเรียนรู้แท้ที่เหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ต้องฝึก ปฏิบัติเพื่อให้เข้าใจกระบวนการเรียนรู้จึงจะถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ครบวงจร การเรียนรู้ที่ครบวงจร จะพบได้ชัดเจนคือ ภูมิปัญญาไทยประเภทต่างๆ ดังนั้น สมนึก ปฏิพานนท์ (2547 : 39) จึงมีความ เห็นว่า ครูยุคใหม่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างจริงจัง เพื่อ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนก่อนที่จะปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

ทัศนา แสงศักดิ์ (2547 : 12) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันเน้นในเรื่อง การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชน โดยพัฒนาสถานศึกษาให้ เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและให้ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา จะทำงานอิสระแยกจากกันไม่ได้ จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และ ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งการนำภูมิปัญญาไทยเข้ามาในสถานศึกษาและการให้ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนเกิดความรักหวงแหน เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่า ในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับ สุมน อมรวิวัฒน์ (2543 : ง) ที่ได้ กล่าวไว้ในหนังสือ “การปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด” ว่า สถานศึกษา คือ โรงเรียนที่จัดกระบวนการ เรียนรู้อย่างได้ผล ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน คือ นายโรงที่จัดระบบกิจกรรมการแสดง ละครชีวิต

สรุปได้ว่า กระบวนการที่จะทำใหภูมิปัญญาไทยกลับคืนมาได้ก็คือ กระบวนการ ทางการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและเป็นรากฐานที่สำคัญในการ พัฒนาประเทศ ดังนั้นแนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา จึงเป็นการท้าทายภูมิปัญญา ของครูและท้องถิ่น ที่จะสร้างคุณภาพการศึกษาให้ก้าวสู่สากล ความรู้ใหม่ๆ เป็นแนวทางในการ พัฒนาไปสู่อนาคตที่กว้างไกล แต่พื้นฐานความรู้เก่าๆ นับแต่อดีตมา ก็ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่มั่นคง ในการคิดค้น สืบค้น และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดคุณค่าอย่างมหาศาลได้

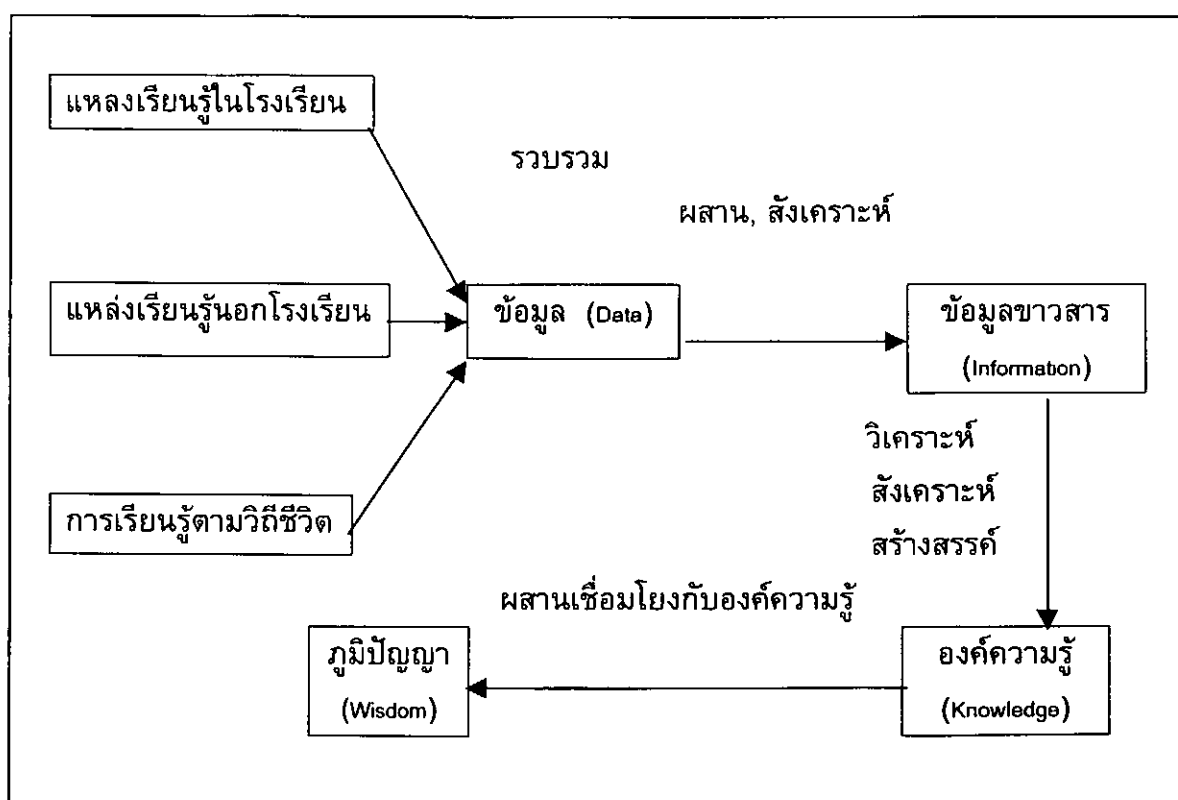
2.5.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

หลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยที่แท้จริง ชัชวาล ทองดีเลิศ (2547 : 19) กล่าวว่า ต้องปฏิบัติได้ ต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและชีวิตจริงได้ ซึ่งกระบวนการสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติและการเรียนรู้มากกว่ารูปแบบ คือต้องพยายามไปให้ลึกถึง จิตวิญญาณหรือตัวคุณค่า แต่ในปัจจุบันหลักสูตรสถานศึกษายังเป็นการนำความรู้หรือครูภูมิปัญญา

เข้าไปในห้องเรียน ด้วยเหตุดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 4) จึงได้ให้แนวคิดว่าการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย ต้องมีการจัดจุดศึกษาซึ่งหมายถึง สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งในบริเวณสถานศึกษาหรือชุมชน ที่นำมาใช้เป็นสื่อหลักในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นหรือใช้ในการเรียนรู้เรื่องอื่นๆโดยการหมุนเวียนกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

กมล สุขประเสริฐ กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนภูมิปัญญาไทยเริ่มตั้งแต่การรับข้อมูล (Data) มีการปฏิสัมพันธ์เป็นข้อมูล ขาวสาร (Information) มีการวิเคราะห์ วิจัย สังเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ (Knowledge) เชื่อมโยงกับความรู้เดิมเป็นภูมิปัญญา (Wisdom) (ผ่องศรี สมยา 2544 9, อ้างอิงจาก กมล สุขประเสริฐ ม ป ป)

สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพประกอบ 4 แสดงกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย

ที่มา ผ่องศรี สมยา (2544, มกราคม) การเรียนรู้ตามความสนใจ วารสารวิชาการ 4(1) 9

กรมวิชาการ (2542 3-5) ได้มีการทำวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนภูมิปัญญาไทย ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

- 1 ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและปราชญ์ท้องถิ่น
- 2 เน้นการศึกษา วิเคราะห์ และทำความเข้าใจวิถีคิดของภูมิปัญญา

3 นำกระบวนการหรือแนวคิดของภูมิปัญญาไทย มาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน

4 เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์

5 ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้าน หลายมุม คิดอย่างอิสระ แล้วทำการสรุปเป็นประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

6 ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น

7 เน้นที่กระบวนการมากกว่าผลผลิต

8 ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่น เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 27-32) มีนโยบายว่า ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย โรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1 กำหนดวิสัยทัศน์ โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน ผู้ปกครอง ครู ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน รวมกับคณะกรรมการสถานศึกษา กำหนดงานหลักที่สำคัญของสถานศึกษา

2 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ จัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้นให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน

3 กำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นรายปีหรือรายภาค ทั้งนี้ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

4 ออกแบบการเรียนการสอนจากสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นรายปีหรือรายภาค มอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้บ้าง

5 กำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โรงเรียนต้องจัดสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

6 แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดให้ดำเนินการดังนี้

6 1 การจัดทำสาระของหลักสูตร

6 2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

6 3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต

6 4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา

6 5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้

6 6 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

6 7 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

6 8 แนวทางการวัดและประเมินผล ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นไปตามที่โรงเรียนกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 42-43) กล่าวว่า การจัด การเรียนการสอนเพื่อนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา ควรมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1 การสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น

1 1 ให้นักเรียนเสนอชื่อบุคคล หรืออาชีพ หรือสถานประกอบการภายใน ท้องถิ่น ที่นักเรียนมีความสนใจอยากเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่เสนอ

1 2 แสดงเหตุผลในการเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้

1 3 บันทึกรายชื่อสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ไว้

1 4 รวมกันคิดวิธีในการเรียนรู้

2 วางแผนการเรียนรู้

2 1 ให้นักเรียนที่สนใจเรื่องเดียวกันเข้ากลุ่มด้วยกัน และช่วยกันวางแผน การเรียนรู้ กำหนดวิธีการเรียนรู้ เช่น การร่วมสังเกตการณ์ การดูการสาธิต การทดลอง ปฏิบัติ การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม ฯลฯ

2 2 วางแผนปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดงานที่ต้องทำ กำหนด คนที่รับผิดชอบ และกำหนดเวลา

2 3 นำแผนการเรียนรู้ปรึกษาครู

3 ปฏิบัติการเรียนรู้ตามแผน

3 1 ปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนด

3 2 บันทึกผลการเรียนรู้ไว้

4 นำเสนอผลการเรียนรู้หรือแสดงผลงาน

4 1 นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ เสนอต่อครูและแลกเปลี่ยน ระหว่างเพื่อน

4 2 แสดงผลการเรียนรู้ไว้ที่ป้ายนิเทศประจำห้อง

สรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย เป็น การเปิดโอกาสให้ทุกส่วนของสังคม เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและบริหารหลักสูตร ให้มี ความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงทั้งของ ตนเองและท้องถิ่นในด้านต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และมีความผูกพันกับ ท้องถิ่น ตลอดจนมีความสามารถในการคิด มีความรู้ในการจัดการ และการแก้ปัญหาได้อย่างเป็น ระบบ ทั้งที่เกี่ยวกับตนเอง งานอาชีพ และการพัฒนาสังคม

2.5.3 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

บุคคลที่มีบทบาทเป็นอย่างมาก ในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา คือ ครูภูมิปัญญา ซึ่งหมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านใดด้านหนึ่ง เป็นผู้สร้างสรรค์ และได้ทำการ สืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน ได้รับการยกย่องให้

เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 13-14) ส่วน กรมวิชาการ (2542 12-13) ได้กล่าวถึง ผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ สถานศึกษาว่า มี 3 ส่วน คือ กรมวิชาการ เขตการศึกษา ผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งในแต่ละส่วน มีบทบาทต่อไปนี้

1 บทบาทของกรมวิชาการ มีดังนี้

- 1 1 ส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านวิชาการ และงบประมาณ ที่จะใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 1 2 จัดให้มีเครือข่าย และศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นในระดับต่างๆ และสามารถเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน
- 1 3 ส่งเสริมให้โรงเรียนนำชุมชนเข้ามามีบทบาท ในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน
- 1 4 ให้ความอิสระแก่โรงเรียนในเรื่องการเรียนการสอน
- 1 5 นำผลการดำเนินงานของครูผู้สอน มาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาให้ รางวัล

2 บทบาทของเขตการศึกษา มีดังนี้

- 2 1 สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาไทย ในเรื่อง บทบาทของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 2 2 ดำเนินการจัดทำศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นและให้เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน
- 2 3 ให้บริการและเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จัดเก็บไว้
- 2 4 นิเทศ ติดตาม กำกับ และให้คำแนะนำแก่โรงเรียน เกี่ยวกับการนำ ภูมิปัญญาไทยเข้าไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3 บทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอน มีดังนี้

- 3 1 ตระหนัก ให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าของการนำภูมิปัญญาไทยมา ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 3 2 ตระหนักในตนเองว่า ไม่ใช่ผู้รู้หมดทุกอย่าง แต่เป็นผู้สร้างกระบวนการ เรียนรู้ การเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้
- 3 3 ศึกษา สำรวจ และรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย
- 3 4 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 3 5 เชิญวิทยากรในท้องถิ่น ร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมร่วมกับครู

กัมภณ จุนโท (2543 : 40) กล่าวถึง บทบาทของชุมชนในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา มีดังนี้

- 1 ครูผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากรท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน
 - 2 แหล่งความรู้ เช่น วัด ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถานประกอบการ แหล่งโบราณสถาน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 3 ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยทุกรูปแบบ
 - 4 ติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
- บรรเทิง ทานะพันธ์ (2544, ตุลาคม) กล่าวว่า ในการดำเนินการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา บทบาทสำคัญอยู่ที่โรงเรียนโดยเฉพาะผู้บริหารและครูผู้สอนต้องเป็นผู้นำในการดำเนินการ ซึ่งมีแนวทางดังนี้

- 1 สำรวจครูภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ตลอดจนสถานที่แหล่งความรู้ แหล่งวิทยาการในชุมชน แล้วจัดเป็นทำเนียบไว้
- 2 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในระดับโรงเรียน ชั้นเรียน และท้องถิ่น โดยกำหนดเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดคาบเวลา แนวการจัดกิจกรรมทางการเรียน สื่อ วิธีการวัดผลประเมินผล และเครื่องมือให้ชัดเจน
- 3 นำหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้ในข้อ 2 นำมาจัดทำเป็นแผนการสอนรายคาบ โดยระบุจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม เพื่อให้การวัดผลมีความชัดเจนตามไปด้วย
- 4 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทำได้หลายวิธี เช่น การเชิญครูภูมิปัญญามาให้ความรู้ในโรงเรียน การศึกษานอกสถานที่ โดยเน้นให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการเรียนมากที่สุด ให้ผู้เรียนสร้างความตระหนักและเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย รู้จักคิดและวิเคราะห์ ตลอดจนนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา มีทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งต้องมีบทบาทร่วมกันในทุกๆด้าน เช่น ด้านการวางแผน ด้านการสำรวจความต้องการ ด้านการกำหนดมาตรฐาน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการประเมินผล และด้านการสรุปผลการเรียนรู้ การมีบทบาทร่วมกันจะทำให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจในคุณค่าและบทบาทของตนเอง เป็นการสร้างพลังอันแข็งแกร่งเสริมสร้างพลังทางภูมิปัญญาของสังคม และถ้าเพิ่มบทบาทของชุมชนให้เข้ามามีส่วนรวมในการกำหนดนโยบาย สื่อมวลชนมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ ก็จะทำให้การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษามีประสิทธิภาพ สมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ต่อไป

3 บรรณนิทัศน์

3.1 ความหมายของบรรณนิทัศน์

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของบรรณนิทัศน์ไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ธาดาศักดิ์ วิชิรปรีชาพงษ์ (2540 : 90) กล่าวว่า บรรณนิทัศน์คือ การบอกกล่าวให้ทราบโดยย่อ ถึงสาระหรือเนื้อเรื่องของเอกสารสิ่งพิมพ์หรือวัสดุแต่ละชิ้น เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจเลือกเอกสาร หรือถ้าเอกสารได้รับการคัดเลือกเข้ามาในห้องสมุดแล้ว ก็เป็นเครื่องมือแจ้งแก่สมาชิกให้ทราบถึงคุณค่า สาระ ของเอกสารนั้นๆ สวน นกุล ธรรมจง (2546 : 9) ได้อธิบายว่า บรรณนิทัศน์เป็นการสรุปประเด็นสำคัญออกมาจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อให้ทราบข้อมูลภายในเนื้อหาโดยสังเขปว่าน่าสนใจและมีคุณประโยชน์อย่างไร ในทำนองเดียวกัน สถาพร ศรีม่วง (2545 : 26) กล่าวว่า บรรณนิทัศน์เป็นการสรุปเนื้อหาสำคัญจากเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัย เพื่อแนะนำคำอธิบายลักษณะเด่นๆ ของเอกสารต่างๆ ว่า มีความมุ่งหมายแบบใด

สมหมาย พรหมทอง (2545 : 12) อธิบายว่า บรรณนิทัศน์เป็นการอ่านสรุปสาระสำคัญของเนื้อเรื่องโดยย่อ ให้ครอบคลุมเนื้อหาและคุณค่าของเอกสารนั้นๆ สอดคล้องกับ รัชนิกร ทองสุขดี (2545 : 47) ที่กล่าวว่า บรรณนิทัศน์เป็นการเขียนอธิบายถึงสาระสำคัญของหนังสือโดยย่อ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านได้รู้จักหนังสือเล่มนั้นโดยสังเขปว่า มีสาระที่น่าสนใจหรือมีคุณค่าควรแก่การซื้ออ่านหรือไม่ และช่วยประหยัดเวลาในการเลือกหนังสือ ส่วน สมศักดิ์ วิฑูรย์รักษ์ (2546 : 26) ให้ความหมายของบรรณนิทัศน์ว่า หมายถึง คำอธิบายสาระสำคัญของหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์โดยย่อ เพื่อเป็นการแนะนำลักษณะเด่นๆ ของหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์แต่ละเล่มว่า เขียนไปในทำนองใด มีสาระสำคัญ และมีความมุ่งหมายในการเขียนอย่างไร ทำนองเดียวกับ สมพร บันโต (2546 : 32-33) ได้กล่าวว่า บรรณนิทัศน์เป็นการอธิบายเนื้อหาสาระสำคัญของหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยย่อ เพื่อสรุปเนื้อหาให้ครอบคลุมและเสนอคุณค่าของหนังสือ ซึ่งผู้เขียนบรรณนิทัศน์ได้แนะนำแก่ผู้อ่านเกี่ยวกับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง ในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง เช่น เกี่ยวกับผู้แต่ง เนื้อเรื่อง โครงเรื่อง วิธีดำเนินเรื่อง หรือแนวการเขียน ลักษณะของการเขียนอาจแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนไว้ด้วยก็ได้ นอกเหนือจากเรื่องราวที่มีอยู่ในหนังสือเล่มนั้น

จากแนวความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับบรรณนิทัศน์ สรุปได้ว่า บรรณนิทัศน์ คือ คำอธิบายสาระสำคัญของหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ โดยย่อ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านได้รู้จักหนังสือหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์นั้นๆ โดยสังเขปว่า มีสาระสำคัญอะไรบ้าง พร้อมทั้งลงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้แต่ง ชื่อเรื่อง สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ เดือน ปี ที่พิมพ์ และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการอ่าน การคิด และการเขียนได้เป็นอย่างดี

3.2 หลักการเขียนบรรณนิทัศน์

นักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอหลักการเขียนบรรณนิทัศน์ ดังนี้

ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2540 : 92) ได้อธิบายถึงลำดับขั้นในการเขียนบรรณนิทัศน์ ดังนี้

1 ศึกษาเนื้อเรื่องและแนวคิดให้เข้าใจ โดยพิจารณาอ่านจากคำนำ สารบัญ และเนื้อเรื่องโดยสังเขป

2 เขียนรายละเอียดของบรรณานุกรม ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง ครั้งที่พิมพ์ (ถ้าพิมพ์ตั้งแต่ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป) สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ และจำนวนหน้า

3 เขียนข้อความที่เป็นบรรณนิทัศน์ คือ สรุปสาระสำคัญของเนื้อเรื่องโดยย่อ ให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด และเสนอคุณค่าที่แท้จริงของหนังสือเล่มนั้น

4 พิจารณา ทบทวน เนื้อหา สำนวนภาษา และความยาวให้เหมาะสม

ไพฑูรย์ คงทัพ (2546 : 50) อธิบายว่า ผู้เขียนบรรณนิทัศน์จะต้องอ่านและทำความเข้าใจเนื้อเรื่องและใจความสำคัญโดยตลอด โดยเฉพาะเนื้อหาหลักรวมถึงการศึกษาทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้แต่งด้วยว่า มีความคาดหวังกับการประสบความสำเร็จในการเขียนหนังสือเล่มนั้นอย่างไร จากนั้นจึงสรุปประเด็นสาระสำคัญให้ครอบคลุมหัวข้อหลักทั้งหมด แล้วจัดทำบรรณานุกรมอ้างอิงก็จะได้บรรณนิทัศน์ที่มีคุณภาพ แต่เพื่อความถูกต้องและความสมบูรณ์ในสาระสำคัญควรต้องทำการทบทวนเนื้อหาทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อความสอดคล้องและสัมพันธ์ตรงกับจุดมุ่งหมายของหนังสือเล่มนั้นอย่างแท้จริง ทำนองเดียวกับ สมพร บันโต (2546 : 34) กล่าวว่า หลักการเขียนบรรณนิทัศน์จะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของหนังสือเล่มนั้น โดยสรุปเนื้อหาอย่างย่อๆ ใช้สำนวนกระชับรัดกุม เขียนให้ครอบคลุมเนื้อหาและระบุที่มาของเอกสารที่บรรณนิทัศน์ด้วย เช่น ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ เป็นต้น

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ในการเขียนบรรณนิทัศน์ ผู้เขียนต้องมีจุดมุ่งหมายในการเขียนและพยายามเขียนให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย อ่านหนังสือให้เข้าใจโดยตลอดและจับเนื้อหาสาระสำคัญให้ได้ ต้องทำความเข้าใจกับจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง แล้วจึงลงมือเขียนบรรณนิทัศน์ โดยเขียนข้อความให้กระชับรัดกุมครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด อาจนำเหตุการณ์หรือความสนใจในปัจจุบันเชื่อมโยงกับผู้เขียนและเนื้อหาในหนังสือเล่มนั้น เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ

3.3 ลักษณะของบรรณนิทัศน์

ลักษณะของบรรณนิทัศน์ที่ดี ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2540 : 91) กล่าวว่า ต้องให้นิยามหลายข้อจึงจะครอบคลุมความหมาย นิยามประการแรก ใช้ถ้อยคำสั้นๆ รัดกุม ได้ความหมายตรงตามจุดมุ่งหมาย ไม่พูดซ้ำซาก ประการที่สอง ข้อความถูกต้องตรงตามเนื้อหาสาระสำคัญของหนังสือ ประการที่สาม มีสำนวนภาษาสละสลวย น่าอ่าน ประการที่สี่ มีศิลปะในการเขียนที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ชัดเจน และเข้าใจถึงคุณค่าที่แท้จริงของหนังสือเล่มนั้นได้ดีพอสมควร

ประการที่ห้า เป็นข้อความที่เขียนโดยปราศจากอคติ และ ประการที่หก มีความยาวพอเหมาะที่จะทำให้อ่านเข้าใจตามวัตถุประสงค์ ทำนองเดียวกับ ไพฑูรย์ คงทัพ (2546 : 51) ที่มีความเห็นวาลักษณะของบรรณนิทัศน์ที่ดีต้องใช้ถ้อยคำสั้นๆรัดกุม และตรงตามเนื้อหาสาระของหนังสือ ไม่ควรมีความยาวมากเกินไป ผู้เขียนต้องมีศิลป์ในการเขียน โดยสำนวนภาษาที่ใช้ต้องสละสลวย น่าอ่าน ทำให้อ่านเข้าใจคุณค่าที่แท้จริงของหนังสือเล่มนั้น

สรุปได้ว่า ลักษณะของบรรณนิทัศน์ที่ดี ต้องเขียนให้สะดุดใจ เขียนเสนอแนะอย่างมีการคิดวิเคราะห์และใช้วิจารณ์ญาณในการนำเสนอ

3.4 ประโยชน์ของบรรณนิทัศน์

นักวิชาการได้กล่าวถึงประโยชน์ของบรรณนิทัศน์ ไว้ดังนี้

ธาดาศักดิ์ วิชิรปรีชาพงษ์ (2540 : 90) กล่าวว่า บรรณนิทัศน์เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจเลือกเอกสาร หรือถ้าเอกสารได้รับการคัดเลือกเข้ามาในห้องสมุดแล้วก็เป็นเครื่องมือแจ้งแก่สมาชิกให้ทราบถึงคุณค่า สาระ ของเอกสารนั้นๆ สวน สมศักดิ์ วิฑิตยารักษ์ (2546 : 26) กล่าวถึงประโยชน์ของบรรณนิทัศน์ว่า เป็นการแนะนำลักษณะเด่นๆ ของหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ แต่ละเล่มว่าเขียนไปในทำนองใด มีสาระสำคัญและความมุ่งหมายอย่างไร สำหรับ นกุล ธรรมจง (2546 : 9) กล่าวว่า บรรณนิทัศน์ทำให้ทราบถึงข้อมูลภายในเนื้อหาโดยสังเขปว่า น่าสนใจและมีคุณประโยชน์อย่างไร และ รัชนิกร ทองสุคติ (2545 : 47) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของบรรณนิทัศน์ว่า เป็นการช่วยให้ผู้อ่านได้ประหยัดเวลาในการเลือกหนังสือ และรู้จักหนังสือเล่มนั้นโดยสังเขปว่า มีสาระที่น่าสนใจหรือคุณค่าแก่การซื้ออ่านหรือไม่

จากที่กล่าวมา สรุปประโยชน์ของบรรณนิทัศน์ได้ว่า เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจ และช่วยประหยัดเวลาในการเลือกหนังสือ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่างๆ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1 วิธีการจัดทำบรรณนิทัศน์
- 2 การลำดับเนื้อหาบรรณนิทัศน์
- 3 การจัดทำบรรณนิทัศน์
- 4 การจัดทำบรรณานุกรม

1. วิธีการจัดทำบรรณนิทัศน์

1 1 ศึกษา ค้นคว้า รวบรวม จากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาไทย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540-2548 จำนวน 130 เล่ม/เรื่อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1 1 1 หนังสือ ตำรา จำนวน 48 เล่ม
- 1 1 2 บทความจากวารสาร จำนวน 39 เรื่อง
- 1 1 3 งานวิจัย จำนวน 26 เล่ม
- 1 1 4 เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ จำนวน 17 เรื่อง

1 2 จัดหมวดหมู่เอกสารตามที่ได้ศึกษาค้นคว้า โดยจัดกลุ่มดังนี้

- 1 2 1 หนังสือ ตำรา
- 1 2 2 วารสาร
- 1 2 3 งานวิจัย
- 1 2 4 เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ

1 3 ศึกษาและสรุปสาระสำคัญของเนื้อเรื่อง ตามขอบเขตของประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

- 1 3 1 ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้
- 1 3 2 โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย
- 1 3 3 ประเภทของภูมิปัญญาไทย
- 1 3 4 กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย
- 1 3 5 การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

1 4 พิจารณาตรวจสอบ เนื้อหา สำนวนภาษา และจัดระบบในการนำเสนอเนื้อหาสาระ

1 5 จัดทำบรรณานุกรม ตามหลักเกณฑ์วิธีการเขียนบรรณานุกรม

1 6 จัดทำบรรณนิทัศน์ โดยนำเสนอใน 3 รูปแบบ เพื่อความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า โดยแบ่งออกเป็น 3 เรื่อง คือ

- 6 1 ตรรชนีชื่อเรื่อง
- 6 2 ตรรชนีชื่อผู้แต่ง
- 6 3 ตรรชนีหัวเรื่อง

2. การลำดับเนื้อหาบรรณนิทัศน์

ผู้ศึกษาได้ลำดับเนื้อหาบรรณนิทัศน์ โดยจำแนกตามประเภทของเอกสารที่ได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวม ในบทที่ 4 ดังนี้

- 2 1 หนังสือ ตำรา
- 2 2 วารสาร
- 2 3 งานวิจัย
- 2 4 เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ

ในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องบรรณนิทัศน์ ผู้ศึกษาได้จัดลำดับการนำเสนอโดยเรียงตามลำดับอักษรตามแบบพจนานุกรม

ตัวอย่างบรรณนิทัศน์หนังสือ ตำรา

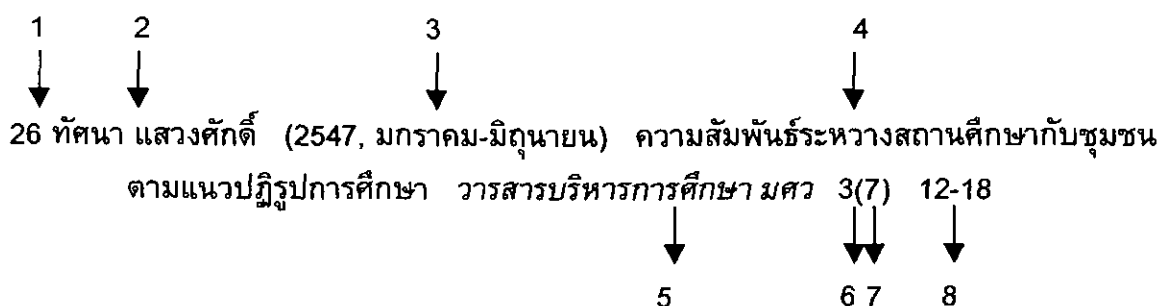
1	2	3	4	5	6
↓	↓	↓	↓	↓	↓
14 คำพูน บุญทวี (2546)	พญาแก่นชัย	ลิม	กรุงเทพฯ	มูลนิธิเด็ก	

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ เป็นหนังสือนิทานพื้นบ้านสองภาษา (THAI - ENGLISH) สำหรับเด็กอายุ 6 – 12 ปี เพื่อการเรียนรู้ทั้งทางด้านทัศนียภาพ สุนทรีภาพ และเสริมทักษะน้องๆ แฝงด้วยคติธรรมและคำสอนที่ทันสมัยไม่ตกยุค นำเสนอในรูปของภาพประกอบเรื่องเพื่อเสริมสร้างจินตนาการ ซึ่งไม่เพียงให้เห็นถึงเนื้อเรื่องเท่านั้น แต่ภาพจะบอกเล่าเรื่องราวภูมิปัญญาไทยทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานได้เป็นอย่างดี เพื่อยุยความอยากรู้อยากเห็นของเด็กๆ ได้อีกด้วย โดยเฉพาะในเรื่องภาษา เช่นคำว่า พญาคันคาก พญาแก่น ฯลฯ หากอยากทราบคำเหล่านี้แปลว่าอะไร ทั้งผู้ปกครองและน้องๆ ต้องไปหาหนังสือเล่มนี้มาอ่าน นอกจากนี้อาจจะได้อะไรดีๆ เกี่ยวกับเรื่องของงานบุญบั้งไฟในเดือนหกอีกด้วย ← 7

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ← 8

1 ลำดับที่บรรณนิทัศน์	4 ชื่อหนังสือ	7 เนื้อหาสาระสำคัญ
2 ชื่อผู้แต่ง	5 เมืองที่พิมพ์	8 หัวเรื่อง
3 ปีที่พิมพ์	6 สถานที่พิมพ์	

ตัวอย่างบรรณนิทัศน์วารสาร

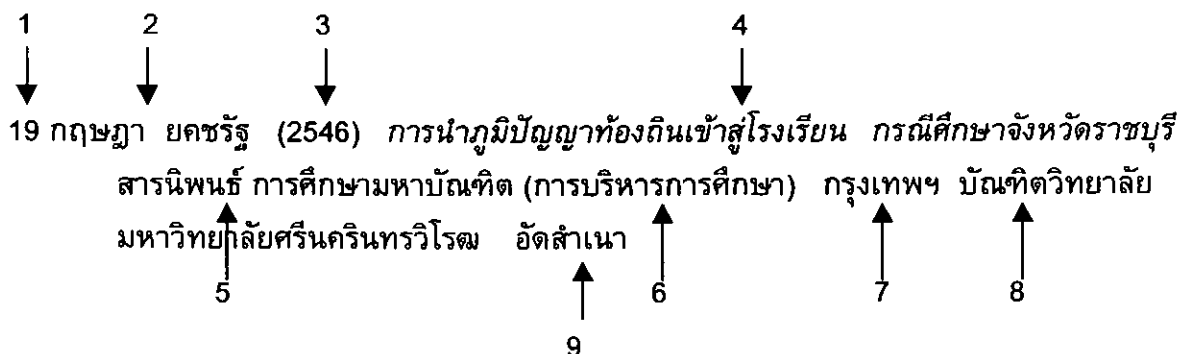

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นบทบาทร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน อีกทั้งการให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้จะทำให้ให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดความรักหวงแหน เห็นคุณค่าในท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนมากขึ้น ผลที่ได้ตามมาก็คือ เป็นการช่วยส่งเสริม สนับสนุน ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการยอมรับและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษา ซึ่งมีหลักในการดำเนินการ ดังนี้

- 1 เรียนรู้ชุมชน ปรับการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เข้ากับสภาพชุมชน
 - 2 ดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจและต่อเนื่อง
 - 3 ใช้กระบวนการสัมพันธ์ 2 ทาง คือ สถานศึกษาเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ
 - 4 ใช้วิธีการหลายๆ วิธี ทั้งาย คล่องตัว และยืดหยุ่น ← 9
- หัวเรื่อง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา ← 10

- 1 ลำดับที่บรรณนิทัศน์
- 2 ชื่อผู้เขียนบทความ
- 3 ปีที่พิมพ์/เดือน
- 4 ชื่อบทความ
- 5 ชื่อวารสาร
- 6 ปีที่
- 7 ฉบับที่
- 8 หน้าที่ย่างอิง
- 9 เนื้อหาสาระที่สำคัญ
- 10 หัวเรื่อง

ตัวอย่างบรรณนิทัศน์งานวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ เป็นการศึกษาภูมิหลังภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านทรัพยากรธรรมชาติ สภาพภูมิศาสตร์ สภาพสังคม สภาพวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี กรณีโองมังกกร หนึ่งใหญ่ วัดขนอน และผ้าจากไทย-ญวน

วิธีการศึกษาประกอบด้วย การสังเกต การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จากผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 16 คน ครูผู้สอนจำนวน 8 คน ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นจำนวน 5 คน และการสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มนักเรียนจำนวน 40 คน รวม 69 คน จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดราชบุรี จำนวน 8 โรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด วิธีการ และปัญหาในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่โรงเรียน

ผลการศึกษาพบว่า

1 ภูมิหลังของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี เป็นองค์ความรู้ที่คิดขึ้นจากสติปัญญา เพื่อใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี เห็นได้ชัดเจนจากการประกอบอาชีพ สะท้อนให้เห็นถึง การใช้ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมในการประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากทรัพยากรในท้องถิ่น

3 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนของจังหวัดราชบุรี ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน จากภาครัฐ เอกชน และองค์กรท้องถิ่นเป็นอย่างดี ← 10

หัวเรื่อง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา ← 11

1 ลำดับที่บรรณนิทัศน์

2 ชื่อผู้จัดทำ

3 ปีที่พิมพ์

4 ชื่อเรื่อง

5 ชื่อปริญญา

6 สาขาหรือวิชาเอก

7 เมืองที่พิมพ์

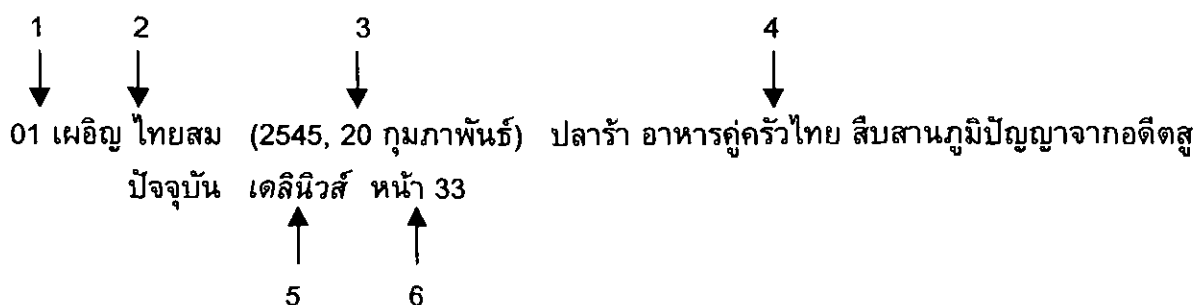
8 สถานที่พิมพ์

9 ระบุว่าฉบับอัดสำเนาหรือถ่ายเอกสาร

10 เนื้อหาสาระที่สำคัญ

11 หัวเรื่อง

ตัวอย่างบรรณนิทัศน์เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ปลาร้า ชื่อนี้คนไทยทุกคนรู้จักกันดี เพราะเป็นทั้งอาหารโดยตรงหรือเป็นเครื่องปรุงอาหารที่คนไทยเรามากจะขาดเสียมิได้ เกิดจากภูมิปัญญาบรรพบุรุษของเรา ที่คิดสูตรถนอมอาหารไว้บริโภคในฤดูขาดแคลนหรือส่งไปขายในพื้นที่ห่างไกล ปลาร้าไม่จำเป็นต้องทำจากปลาทำจากสัตว์อื่นก็ได้ การบริโภคปลาร้าอาจจะแตกต่างกันแล้วแต่ท้องถิ่น แต่ในส่วนวิธีการผลิตจะเหมือนกันต่างกันตรงเทคนิคการตากแดด รสชาติ และกลิ่นสี ซึ่งในปัจจุบันปลาร้าได้พัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย จนส่งไปจำหน่ายทั่วโลกแล้ว ← 7

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทโภชนาการ ← 8

- 1 ลำดับที่บรรณนิทัศน์
- 2 ชื่อผู้เขียน
- 3 ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน
- 4 ชื่อเรื่อง
- 5 ชื่อเอกสารสิ่งพิมพ์
- 6 หน้าที่ยอ้างอิง
- 7 เนื้อหาสาระที่สำคัญ
- 8 หัวเรื่อง

3. การจัดทำบรรณนิทัศน์

การจัดทำบรรณนิทัศน์หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ในเรื่องภูมิปัญญาไทยนี้ ผู้ศึกษาได้จัดทำบรรณนิทัศน์ช่วยสืบค้นแก่ผู้ที่สนใจ เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการศึกษาค้นคว้าเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ บรรณนิทัศน์ชื่อเรื่อง บรรณนิทัศน์ชื่อผู้แต่ง และบรรณนิทัศน์หัวเรื่อง ซึ่งแต่ละบรรณนิทัศน์มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ดรรชนีชื่อเรื่อง

การทำดรรชนีชื่อเรื่อง เป็นการรวบรวมชื่อเรื่องของหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ นำมาจัดเรียงโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 เรียงชื่อเรื่องแต่ละประเภทตามลำดับอักษรแบบพจนานุกรม

3.2.2 ใส่หมายเลข (ลำดับที่) ไว้ด้านหลังของแต่ละชื่อเรื่อง และได้เขียนบอกลำดับหมายเลขหน้าตามประเภทของเอกสารที่บรรณนิเทศน์นั้นๆ ปรากฏอยู่กำกับไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างดรรชนีชื่อเรื่อง

ดรรชนีชื่อเรื่อง (ลำดับที่)	หน้า
หนังสือ ตำรา	
ภูมิปัญญาไทย (16)	53
ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ (23)	56
ภูมิปัญญาและมรดกไทย (29)	58
วารสาร	
ไฉน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสโตร์สากล (12)	73
ศิลปวัฒนธรรมไทย (02)	67
สปาไทยสู่ตลาดโลก ภูมิปัญญาไทยระดับสากล (32)	82
งานวิจัย	
นาฏการบนลานขวง การฟ้อนแคนของชาวไทยโซ่งในจังหวัดนครปฐม (16)	99
วรรณกรรมพระพุทธศาสนาพระราชินีพจน์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่ (07)	91
วิเคราะห์พระวินัยปิฎกที่เกี่ยวกับพืชสมุนไพร (08)	92
เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ	
ยกระดับ แพทย์ทางเลือกภูมิปัญญาชาวบ้านเยียวยาสารพัดโรค (06)	107
ย้อมสีผ้าจากธรรมชาติ ภูมิปัญญาไทย (12)	110
โรงสีขนาดจิ๋ว ภูมิปัญญาชาวบ้าน (02)	105

3 2 ดรรชนีชื่อผู้แต่ง

ดรรชนีชื่อผู้แต่ง เป็นการรวบรวมชื่อผู้แต่งของหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ทั้งหมด นำมาจัดเรียงโดยมีขั้นตอนดังนี้

3 2 1 เรียงรายชื่อผู้แต่งตามลำดับอักษรแบบพจนานุกรม

3 2 2 ใส่หมายเลข (ลำดับที่) ไว้ด้านหลังของแต่ละชื่อผู้แต่ง และได้เขียนบอกลำดับหมายเลขหน้าตามประเภทของเอกสารที่บรรณนิเทศน์นั้นๆ ปรากฏอยู่กับไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างดรรชนีชื่อผู้แต่ง

ดรรชนีชื่อผู้แต่ง (ลำดับที่)	หน้า
หนังสือ ตำรา	
โดม สุขวงศ์วิเชียร (02)	45
ถวัลย์ มาตรการ (16)	53
ทศพล จังพานิชย์ (17)	53
วารสาร	
เพ็ชร ฐปวิเชตร (04)	68
เย็นใจ เลาหวณิช (05)	69
รพินทร์ พันธุโรทัย (31)	81
งานวิจัย	
พระวิชัย เสงี่ยม (08)	92
เรณู เหมือนจันทร์ไชย (03)	87
ละมัย หาญสำเภา (09)	93
เอกสารสิ่งพิมพ์อื่น	
ประวิช ศรีสิงห์ชัย (12)	110
เผอญ ไทยสม (01)	105
มติชน (13)	110

3 3 ดรรชนีหัวเรื่อง

ดรรชนีหัวเรื่อง มีลักษณะที่แตกต่างจากดรรชนีชื่อเรื่องและดรรชนีชื่อผู้แต่ง โดยผู้ศึกษาค้นคว้าต้องอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาจากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อจับประเด็นสาระสำคัญในแต่ละเรื่องที่ได้อ่าน แล้วนำออกมาเขียนคำจำกัดความให้ครอบคลุมตามเนื้อหานั้นๆ วิธีการทำดรรชนีหัวเรื่องที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือห้ามยึดหลักการสรุปหัวเรื่องจากชื่อเรื่องของเอกสารต่างๆ อย่างเด็ดขาด เนื่องจากชื่อเรื่องกับเนื้อหาในเอกสารที่นำมาศึกษาค้นคว้านั้นมักจะไม่ตรงกัน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การจัดทำดรรชนีหัวเรื่องค่อนข้างยากกว่าการจัดทำดรรชนีรูปแบบอื่น ซึ่งการทำดรรชนีหัวเรื่องมีขั้นตอนดังนี้

3 1 1 อ่านสรุปเนื้อเรื่องของหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย

3 2 2 เรียงหัวเรื่องตามลำดับอักษรแบบพจนานุกรม

3 3 3 กำหนดหัวเรื่องให้ครอบคลุมเนื้อเรื่อง โดยใช้หนังสือหลักการให้หัวเรื่องของพวา พันธุ์เมฆา (2541) เป็นแนวทางในการให้หัวเรื่อง

ตัวอย่างดรรชนีหัวเรื่อง

ดรรชนีชื่อหัวเรื่อง (ลำดับที่)	หน้า
หนังสือ ตำรา	
บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา (42)	64
ภูมิปัญญาไทยประเภทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (26)	57
วารสาร	
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย (01, 02, 19, 22, 29)	67, 67, 76, 77, 80
แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา (08, 10, 17 38)	70, 72, 75, 84
งานวิจัย	
การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย (01, 02 09	86, 86, 93
10, 11, 18	93, 94, 100
การจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (13)	96
เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ	
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย (03, 04, 08, 10, 15)	105, 106, 108, 109 110
ภูมิปัญญาไทยประเภทเกษตรกรรม (02)	105

4 การจัดทำบรรณานุกรม

เขียนบรรณานุกรมตามหลักเกณฑ์คู่มือการจัดทำปฏิญานิพนธ์และสารนิพนธ์ ของ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2546 ดังนี้

4.1 บรรณานุกรม หนังสือ ตำรา วิธีเขียนคือ

ชื่อ/ชื่อสกุลผู้แต่ง //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง //ครั้งที่พิมพ์ //เมืองที่พิมพ์ /สำนักพิมพ์

เส้นขีดเอียงแต่ละเส้นหมายถึงการเว้นระยะ 1 ตัวอักษร

ตัวอย่างบรรณานุกรม หนังสือ ตำรา

พวา พันธุ์เมฆา (2541) สารสนเทศกับการศึกษาค้นคว้า พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4.2 บรรณานุกรมวารสาร วิธีเขียนคือ

ชื่อ/ชื่อสกุลผู้เขียนบทความ //(ปี,เดือน) //ชื่อบทความ //ชื่อวารสาร //ปีที่(ฉบับที่) /หน้าที่อ้าง

เส้นขีดเอียงแต่ละเส้นหมายถึงการเว้นระยะ 1 ตัวอักษร

ตัวอย่างบรรณานุกรมวารสาร

ทัศนาศาสตร์ (254, มกราคม-มิถุนายน) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามแนว
ปฏิรูปการศึกษา วารสารบริหารการศึกษามศว 3(7) 12-18

4.3 บรรณานุกรมปฏิญานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ วิธีเขียนคือ

ชื่อ/ชื่อสกุล ผู้จัดทำ //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง //หลังชื่อเรื่องให้เติมคำว่าปฏิญานิพนธ์ หรือวิทยา
นิพนธ์ หรือสารนิพนธ์ /ระบุชื่อปริญญา //(สาขาวิชาเอก) //เมืองที่พิมพ์ /บัณฑิตวิทยาลัย/ชื่อ
มหาวิทยาลัย //ถ่ายเอกสาร หรืออัดสำเนา

เส้นขีดเอียงแต่ละเส้นหมายถึงการเว้นระยะ 1 ตัวอักษร

ตัวอย่างบรรณานุกรมปฏิญานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์

สมพร บันโต (2546) บรรณนิทัศน์เรื่องหลักสูตร สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหาร
การศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

4.4 บรรณานุกรมเอกสารสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิธีเขียนคือ

ชื่อ/ชื่อสกุลผู้เขียน //(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน) //ชื่อบทความหรือชื่อหัวข้อในคอลัมน์ //ชื่อหนังสือพิมพ์
หน้าที่ยี่พิมพ์บทความ

ตัวอย่างบรรณานุกรมหนังสือพิมพ์

ชนัญธิดา พุกพิกุล (2548, 22 กุมภาพันธ์) ภูมิปัญญาไฮเทค กับ دکหรรษาแสนสะดวก
เดลินิวส์ หน้า 16

บทที่ 4

บรรณนิทัศน์หนังสือ ตำรา

การศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาไทย ผู้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา จำนวน 48 เล่ม และจัดทำบรรณนิทัศน์ตามขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญโดยนำเสนอตามลำดับ ปี พ ศ ดังนี้

01 ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542) *ธุรกิจชุมชน เส้นทางที่เป็นไปได้* กรุงเทพฯ กองทุนสนับสนุนการวิจัย

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ เป็นหนังสือที่ผู้เขียนได้ประมวลและใช้กรอบวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์และด้านศักยภาพที่มีในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาไปสู่การทำธุรกิจในรูปแบบบริษัทธุรกิจชุมชน ซึ่งผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า วิฤติเศรษฐกิจทำให้สังคมไทยต้องทบทวนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมา การกลับไปหารากฐานเดิมคือ เกษตรและชุมชนจะเป็นทางออกที่คนไทยส่วนมากให้การยอมรับ แตรากฐานเดิมที่อยู่ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ จำต้องมีการต่อเติมเสริมแต่งให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ภูมิปัญญาไทยกับเทคโนโลยียุคใหม่จะต้องถูกผสมผสานให้พอเหมาะ เพื่อเพิ่มศักยภาพแห่งอินทรีย์วิสัย เพิ่มความรู้ความชำนาญ เพิ่มความเท่าทันโลกและชีวิต เพื่อพัฒนาการผลิตและคุณภาพชีวิตของชุมชนที่ต้องอยู่ในประเทศ ขณะที่ประเทศถูกร้อยรัดด้วยกระแสโลกาภิวัตน์

ที่สำคัญของหนังสือเล่มนี้ คือ การแนะนำทางออกของวิถีชีวิตการผลิตในชุมชน ที่เรียกว่าหนึ่งครัวเรือนสองวิถีการผลิต วิถีการผลิตหนึ่งเพื่อกินเพื่อใช้ อีกวิถีการผลิตหนึ่งเพื่อเพิ่มรายได้เป็นตัวเงิน จึงเป็นหนังสือที่น่าอ่านและศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง เพราะบนวิถีการผลิตเช่นนี้ภาคเกษตรและชนบทก็จะพึ่งตนเองได้ และกลายเป็นฐานที่มั่นคงของระบบเศรษฐกิจแห่งชาติในที่สุด เป็นการยกระดับความรู้ธุรกิจชุมชนและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านความเป็นอยู่ของคนไทยได้มากขึ้น

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

02 โดม สุขวงศ์วิเชียร (2542) *พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กับภาพยนตร์* กรุงเทพฯ คอมแพคท์พริ้นท์

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ถ้าหากจะมีการบันทึกว่า พระเจ้าแผ่นดินพระองค์แรกของโลกที่ทรงเป็นนักถ่ายภาพยนต์สมัครเล่น พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นั้นจะเป็นพระองค์อื่นไปไม่ได้ นอกจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวของเรานั่นเอง

หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมศิลปวัฒนธรรมการถ่ายภาพยนต์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมทั้งมีภาพประกอบและคำบรรยายอย่างพร้อมมูล จึงเป็นหนังสือที่น่าอ่านอีกเล่มหนึ่ง เพราะหากเราชาวไทย ไม่มีความสามารถที่จะอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางภาพยนตร์ของ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้ได้แล้ว ไม่เพียงแต่ชาติไทยเราเองเท่านั้นมนุษยชาติทั่วโลก ก็จักต้องสูญเสียมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่าไปอย่างน่าเสียดาย

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

03 ธนาภิต เรียบเรียง (2543) ประเพณี พิธีมงคล และวันสำคัญของไทย พิมพ์ครั้งที่ 4

กรุงเทพฯ ปิรามิต

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ในแต่ละชนชาติย่อมมีประเพณีพิธีปฏิบัติแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ค่านิยม สภาพแวดล้อม และปัจจัยอื่นๆ อีกนานัปการ ภูมิปัญญาไทยก็เช่นเดียวกันด้วยความชาญฉลาดในการจัดระบบความสัมพันธ์กับสิ่งเร้นลับ เพื่อผลทางจิตใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม จึงออกมาในรูปของ ประเพณี พิธีมงคล และวันสำคัญต่างๆ ซึ่งได้ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาอย่างมีระบบ ผ่านการดัดแปลง กลั่นกรอง แก้ไข จนเป็นที่ยอมรับและนำมาใช้ในสังคมไทย

หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมา นัยแฝงแห่งคติ ข้อคิด และปรัชญา ของประเพณี พิธีมงคล และวันสำคัญต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ สถานการณ์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

04 ธวัช ปุณโณทก (2543) วิวัฒนาการภาษาไทย กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ เป็นหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาวิวัฒนาการภาษาไทย ในการเรียนการสอนหลักสูตร ปริญญาตรี แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการนำเสนอและลีลาการเขียนก็เหมาะสมกับคนทั่วไป ที่ต้องการรู้ ประวัติความเป็นมาของภาษาไทยด้วย

เนื้อหาแบ่งออกเป็น 6 บท ว่าด้วย ลักษณะของภาษาและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงเสียงในภาษาไทย การพัฒนาคำไทยและสำนวนในภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงและ คำยืมด้านไวยากรณ์ อักษรและวิวัฒนาการของตัวอักษรไทย และอักษรขอมที่นำมาใช้เขียนภาษาไทย พร้อมทั้งมีตัวอย่างประกอบการอธิบายจำนวนมาก ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวอักษร ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นชัดเจนถึงวิวัฒนาการด้าน ตัวอักษรของไทย และอิทธิพลของตัวเขียนภาษาขอมต่อภาษาไทย ผู้อ่านสามารถสังเกตได้ทันทีว่า ผู้เขียนเขียนด้วยความรู้ที่รู้จริงอย่างลึกซึ้ง มิใช่จากจินตนาการหรือลอกเลียนผู้อื่น ทำให้ข้อเท็จจริง ที่อยู่ในหนังสือเล่มนี้น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะประเด็นการขัดแย้งเรื่อง หลักศิลาจารึกพจนานุกรมคำแห่ง ซึ่งมิกล้าไว้เล็กน้อย (หน้า 81-82) แต่ก็พอจะทำให้สรุปได้ว่า ความคิดแบบใดน่าจะเป็นไปได้มากกว่ากัน ผู้สนใจอาจซื้อหนังสือเล่มนี้มาเปิดอ่านเฉพาะเรื่องตัวอักษรในสมัยสุโขทัยก็คุ้มแล้ว

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

05 อังกุล สมคะเนย์ (2543) เราจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนได้อย่างไร อุดมราชธานี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรราชธานี

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ ผู้เขียนให้แนวคิดว่าการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาไทยที่โรงเรียนสามารถนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา มี 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 คติ ความคิด ความเชื่อ ได้แก่

- 1 ความเชื่อแบบพุทธ เช่น พิธีสวดมนต์ ไหว้พระ พิธีฟังเทศน์ในวันสำคัญ เป็นต้น
- 2 ความเชื่อแบบพราหมณ์ เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น
- 3 ความเชื่อแบบผี เช่น พระภูมิเจ้าที่ พิธีเลี้ยงดอนปู่ตา การบวงสรวงต่างๆ เป็นต้น
- 4 ความเชื่อบุคคล เช่น การเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส พระสงฆ์ และผู้นำศาสนา เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ศิลป วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่

- 1 การละเล่นพื้นบ้าน เช่น หมอล่ากลอน หมอลำหม่อ ลีเก ลำตัด การรำเซิ้ง เป็นต้น
- 2 ดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคน พิณ โปงลาง โหวด ขลุ่ย กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น
- 3 ประเพณีในสิบสองเดือน “ฮีดสิบสอง” เช่น บุญบั้งไฟ บุญพระเวส บุญกฐิน เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพของท้องถิ่น ได้แก่ การทอผ้า การจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 แนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ได้แก่ การปลูกพืชปลอดสารพิษ เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษา ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ต่อไป

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

06 สมพร เจริญพงษ์ (2544) พจนานุกรมไทย ฉบับพิสดาร กรุงเทพฯ ธรรมสภาและสถาบันบัณฑิตธรรม

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ เป็นความสามารถของผู้เขียน ในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษาไทย ด้วยการจัดทำเป็นพจนานุกรมที่ได้บรรจุคำต่างๆ ที่พจนานุกรมฉบับก่อนๆ ไม่ได้บรรจุไว้ หรือคำที่ตกสำรวจทั้งหลาย พร้อมคำแปลและความหมาย อีกทั้งยังรวบรวมภาษา การเขียน และที่มาของคำโบราณไว้มากมาย เช่น คำที่ใช้ในสุภาษิตพระพุทธรักษา สำนวนชาวบ้าน สำนวนไทย นิทานพื้นบ้าน พุทธภาษิต ปรัชญา ภาษาท้องถิ่น ฯลฯ

หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะกับคนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสาขาอาชีพ เพราะนอกจากจะได้ทราบถึงความหมายของคำ ที่มาของคำ และวิธีใช้คำอย่างถูกต้องแล้ว ยังสามารถแก้ไขปัญหาทางภาษา อีกทั้งได้ปรัชญาชีวิตและความเฉลียวฉลาดทางภาษาพร้อมกันไปด้วย

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

07 อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544) วิสัยทัศน์พระองค์วรวงษ์ฯ กรุงเทพฯ มูลนิธิธรรมาธิประพันธ์พงศ์-วรวงษ์

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ พระองค์เจ้าวรวงษ์ไวยากร วรวงษ์ หรือ พระองค์วรวงษ์ฯ คือ พลตรี พระเจ้าวรวงษ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ผู้มีคุณูปการอันใหญ่หลวงต่อประเทศไทยในด้านการพัฒนาภาษาไทย ซึ่งสังคมไทยให้การยอมรับท่านในฐานะบิดาของการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย

ในคำนำของหนังสือ ได้กล่าวไว้ว่า “ เพื่อให้คนไทยและอนุชนรุ่นหลังได้ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาไทยและสามารถนำไปใช้ในการศึกษาอ้างอิง อันจะเป็นแนวทางในการรักษาและพัฒนาภาษาไทยให้คงงามยั่งยืน ” ส่วนในคำชี้แจง ผู้จัดทำอธิบายว่า “ หลักการและแนวทางตลอดจนวิธีการคิดศัพท์ที่ปรากฏในพระนิพนธ์แต่ละเรื่อง ได้แสดงถึงพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณด้านภาษาอย่างลึกซึ้ง ทรงคุณค่าแก่การศึกษาและยึดเป็นหลักได้อย่างดี ” สำหรับเนื้อหา เป็นเรื่องเกี่ยวกับภาษาไทยในแง่มุมต่างๆ เช่น สยามพากย์ ไทยควรเรียนภาษาไทย ข้อควรคิดในภาษาไทย ลำดับความคิด และวรรณคดีปริศนารัศมี แนวพระดำริที่แสดงออกมาในบทความต่างๆ ล้วนน่าสนใจ ทำให้ภาษาไทยเป็นภาษามาตรฐานและทันสมัย พระองค์ทรงมีวิสัยทัศน์และทรงเข้าพระทัยดีถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิด จึงทำให้พระดำริของพระองค์มีความทันสมัยอยู่เสมอ หนังสือเล่มนี้ จึงมีค่าสำหรับคนไทยทุกคน ไม่ว่าจะรู้จักพระองค์วรวงษ์หรือไม่ และสำหรับผู้ที่ยังไม่รู้จักรัศมีแล้ว มีค่าควรแก่การอ่านอย่างยิ่ง

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทภาษาและวรรณกรรม

08 กรมวิชาการ (2545) ภาษิตและคำสอนภาคกลาง กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ เป็นหนังสือที่เขียนถึงภาษิตและคำสอนของคนรุ่นก่อน ที่รู้ว่ามีประโยชน์ของมนุษย์ปรารถนาความสุข ความเจริญ ให้แก่ชีวิต จึงมีการแสวงหาแนวทางที่จะดำรงชีวิตให้เป็นสุข เกิดเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสอนกันมาแต่โบราณกาล เป็นภูมิปัญญาที่กลั่นกรองผสมผสานด้วยประสบการณ์วิถีปฏิบัติของการดำเนินชีวิตให้ราบรื่น เกิดสวัสดิมงคลแก่ผู้ประพฤติ ซึ่งก็คือคำสอนที่เรียกกันว่า สวัสดิรักษา เป็นการฝึกภูมิปัญญาความคิดทางคุณค่าและความหมายแห่งชีวิตเชิงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และประเพณี ด้วยความหวังว่าภูมิปัญญาของคนไทยแต่เก่าก่อนที่เห็นดีงามยึดถือและปฏิบัติไว้เป็นหลักประจำใจ ใช้ควบคุมตนเอง

และสังคมให้พัฒนาสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ได้ น่าจะมีหลายสิ่งหลายอย่างที่ดั่งามและยังไม่ล้ำสมัยจนเกินไป

การศึกษามาตรฐานทางศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จากหนังสือเล่มนี้ แม้ว่าจะดูเหมือนล้ำสมัยไปแล้ว แท้ที่จริงกลับจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้คนในสังคม โดยเฉพาะเยาวชนไทยซึ่งถือว่าเป็นอนาคตของชาติ คนที่ไม่มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม จัดว่าเป็นคนเสื่อม ไร้ศักดิ์ศรี ไร้อนาคต ชาติใดปล่อยให้สังคมเสื่อมทรามถดถอยด้วยศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม โดยไม่สนใจภูมิคุ้มกันโรค ชาตินั้นจะเหมือนโรคและมีศักดิ์ศรีในเวทีโลกได้อย่างไร

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

09 นันทวัน กลิ่นจำปา (2545) เครื่องหอมไทย ภูมิปัญญาไทย กรุงเทพฯ ซีเอ็ดดูเคชั่น

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ผู้เขียนได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับกรรมวิธีการทำเครื่องหอมไทย และนำมาถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ยาดม น้ำอบ แป้งร่ำ น้ำปรุง ฐูปหอม บุษบา และอีกหลากหลายเครื่องหอมไทย

เครื่องหอมเป็นเครื่องสำอางอย่างหนึ่งที่มนุษย์ทุกชาติทุกภาษานำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ธุรกิจหลายแห่งเล็งเห็นความสำคัญของเครื่องหอม มีการนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศปีละหลายพันล้านบาท ทำให้ประเทศต้องเสียดุลการค้าไปมาก ซึ่งเมืองไทยเราเองก็มีเครื่องหอมมานานนับหลายร้อยปี แต่ไม่เป็นที่นิยมเท่ากับที่มาจากต่างประเทศ เพราะขาดองค์ความรู้ในการผลิตและการพัฒนาสาเหตุประการหนึ่งของสาเหตุดังกล่าว สืบเนื่องมาจากการถ่ายทอดองค์ความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง มีกระบวนการถ่ายทอดโดยบอกเล่าจากปากต่อปาก จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้ ถ่ายทอดสู่ลูกหลานหรือบุคคลใกล้ชิดที่รักใคร่และไว้วางใจ การถ่ายทอดด้วยกระบวนการดังกล่าว จึงอยู่ในวงจำกัด ความรู้อย่างยิ่งสูญหายไป ดังนั้น เพื่อเป็นการสืบทอดตำนานสืบสานภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าหนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่น่าอ่านอีกเล่มหนึ่ง

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

10 เปรม แสงแก้ว (2545) สมุนไพร เพื่อสุขภาพ กรุงเทพฯ ไพลิน

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า หลังจากที่มีการค้นคว้า วิจัย ด้วยศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่แล้วพบว่า คุณสมบัติของพืชสมุนไพรนั้นดีจริงและมีประโยชน์มหาศาล สมุนไพรนับร้อยชนิดมากด้วยคุณค่า มีสรรพคุณเป็นยารักษาและป้องกันโรคภัยต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคนในสมัยก่อนรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยวิธีการตามธรรมชาติ สมุนไพรจึงมีบทบาทเป็นอย่างมากในเรื่องการดูแลสุขภาพ ทั้งทางรักษาและบำรุงร่างกายให้ดีขึ้นในทุกๆ ด้าน ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง ปลอดภัยปลอดภัย และมีอายุยืนยาวด้วยกันทั้งนั้น โดยไม่ปรากฏว่ามีอันตรายจากผลของการใช้สมุนไพรเลย มีอาหารบำรุง อาหารเสริมและผลิตภัณฑ์อีกหลายชนิด

ที่ระบว มีสวนของสมุนไพรรักษาปรุงปนอยู่ด้วย แต่หาการใช้พืชพันธุ์ที่มีคุณค่าและมีสรรพคุณเป็นยาโดยตรง ด้วยวิธีการอันเป็นธรรมชาติโดยแท้จริง ย่อมให้ผลดีมากกว่าหลายเท่า

ดังนั้น เพื่อตระหนักในคุณค่าแห่งสมุนไพรรและจะได้อิศรย์จากคุณประโยชน์ที่ได้จากพืชสมุนไพรร คนไทยทุกคนควรอ่านหนังสือเล่มนี้ เพื่อกลับคืนสู่วิธีการดูแลสุขภาพที่ดี มีอายุที่ยืนยาว ด้วยภูมิปัญญาของคนไทยแต่โบราณ ประหยัด ปลอดภัย และได้ผลจริง

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทการแพทย์แผนไทย

11 วิพุธ วิวรรณวรรณ (2545) กองข้าวลายบ้านไผ่แพะกับภูมิปัญญาชาวเมืองลำปาง กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ภูมิปัญญาของชาวลำปางเป็นภูมิปัญญาที่มีความสมบูรณ์อยู่ในตัวเอง เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการดำเนินชีวิตตามวิถีแห่งวัฒนธรรมและประเพณี โดยมีคนรุ่นปัจจุบันเป็นผู้สืบสานและสืบทอดโดยตรงและจดจำผานห้วงเวลาจากคนแต่ละรุ่น จนปรากฏเป็นผลงานอันวิจิตรบรรจง ทั้งนี้ เนื่องจากชาวลำปางมีจิตสำนึกรักและศรัทธาต่อแผ่นดินเกิดอยู่เป็นทุน จึงเกิดกลุ่มคนที่เพียบพร้อมด้านวิชาการและงานฝีมือ ส่งผลให้เมืองลำปางยังคงมีความเป็นเขลางค์นครจนถึงปัจจุบัน

เมื่อท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้ ท่านจะทราบถึงที่มาแห่งภูมิปัญญาในแต่ละแขนงของชาวลำปาง ได้เป็นอย่างดี เช่น

ผ้าทอวัดพระเจดีย์ขาวหลัง	ภูมิปัญญาชาวบ้านวังหม้อ
รถม้าเล็กเมืองลำปาง	หัตถกรรมแห่งวิถีคนเมือง
กองข้าวลายบ้านไผ่แพะ	ภูมิปัญญาชาวเมืองมาย
เซรามิกทุ่งมานเหนือ	หัตถกรรมชาวบ้านเป้า
กระดาสาบ่านทาส้อ	ภูมิปัญญาจากคัมภีร์ใบลาน
หัตถกรรมกะลามะพร้าว	งานพื้นบ้านชาวหำฉัตร
แกะสลักไม้บ้านหลุก	งานพื้นบ้านคนแม่ทะ
หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย	

12 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545) แนวทางการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ เป็นการอธิบายวิธีนำภูมิปัญญาไทยมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 7 ขั้นตอน ดังนี้

1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย

ของการจัดการศึกษา ต้องแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน สวนจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ที่เน้นพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พร้อมทั้งมีหน้าที่ในการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียน โดยบันทึกผลการประเมินอย่างเป็นระบบ

2 กำหนดโครงสร้างหลักสูตรในแต่ละช่วงชั้น โดยแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งกำหนดสัดส่วนของเวลาหรือหน่วยกิจการเรียนของแต่ละสาระการเรียนรู้ รายปี รายภาคเรียน ให้ชัดเจน

3 จัดทำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบจากสถานศึกษา โดยแสดงออกให้เห็นถึงด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม สาระการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สาระการเรียนรู้บังคับ ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน และสาระการเรียนรู้เลือกซึ่งสนองความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และ ความสนใจ ของผู้เรียนและชุมชน

4 จัดทำแผนจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้หลากหลาย แต่ต้องยึดตามนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ว่า ให้ใช้รูปแบบใด

5 กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพิ่มเติม นอกเหนือจากการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ สามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งจัดกิจกรรมแทรกในตารางเรียนหรือนอกเวลาเรียน กิจกรรมที่ควรจัดได้แก่ การจัดชมรมวิชาการ กิจกรรมกลุ่มสนใจ กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ และกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม เป็นต้น

6 การส่งเสริมการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนควรที่จะเลือกส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้ คือ การเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง การส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถเป็นเลิศเฉพาะทาง ให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

7 การวัดผลและประเมินผล จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียน พร้อมทั้งมีการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามที่สถานศึกษากำหนด

หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษา ในการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ต่อไป

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

13 อุดม เขยกีวรงค์ (2545) *หลักสูตรท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้* กรุงเทพฯ
บรรณกิจ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ เป็นแนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 5 ขั้นตอน ดังนี้

1 พื้นฐานของชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม โดยนำข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ที่เป็นชีวิตจริงและเรื่องธรรมชาติสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวผู้เรียนมาจัดทำหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเรียนรู้อย่างมีความสุข

2 พื้นฐานพระพุทธศาสนาที่อาศัยหลักแห่งเหตุผล เมื่อมีอย่างนี้แล้วย่อมมีสิ่งนั้นตามมา มีหลักการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4

3 หลักของการเรียนรู้ โดยเน้นหลักการต่อไปนี้ คือ การเรียนรู้แบบองค์รวมที่เหมาะสมกับชีวิตจริง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเชิญผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความคิด และทักษะในการดำรงชีวิต เข้ามามีส่วนรวมในการพัฒนาหลักสูตร นำพื้นฐานทฤษฎีเชิงระบบมาใช้เป็นแนวทางจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ เนื้อหาสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ กระบวนการในการเรียนรู้ที่ครอบคลุม มีสื่อการเรียนการสอนในท้องถิ่น ตลอดจนการประเมินผลที่มีความเที่ยงตรงใช้เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

4 ผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง และสามารถต่อยอดความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่ได้

5 การศึกษาตลอดชีวิต ให้คนในชุมชนสามารถแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ขยายผล และประยุกต์ความรู้ไปใช้ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การค้นพบ ทดลอง ปฏิบัติ พัฒนา และสามารถดำเนินตามแนวคิดใหม่ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนจึงเป็นภูมิปัญญา การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นการศึกษาที่เกิดจากการบูรณาการระหว่างความรู้ภูมิปัญญาไทยกับความรู้สากล ความรู้ที่เกิดขึ้นเน้นการต่อยอดความคิดมากกว่าการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว

หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษา ในการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ต่อไป

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

14 คำพูน บุญทวี (2546) *พญาแกนซ์ลิ้ม* กรุงเทพฯ มูลนิธิเด็ก

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ เป็นหนังสือภาพนิทานพื้นบ้านสองภาษา (THAI-ENGLISH) สำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี เพื่อการเรียนรู้ทั้งทางด้านทัศนียภาพ สุนทรียภาพ และเสริมทักษะอื่นๆ แฝงด้วยคติธรรมและคำสอนที่ทันสมัย ไม่ตกยุคนำเสนอในรูปแบบของภาพประกอบเรื่องเพื่อเสริมสร้างจินตนาการ ซึ่งไม่เพียงให้เห็นถึงเนื้อเรื่องเท่านั้นแต่ภาพจะบอกเล่าเรื่องราวภูมิปัญญาไทย ทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานได้เป็นอย่างดี เพื่อยั่ว

ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กได้อีกด้วย โดยเฉพาะในเรื่องภาษา เช่นคำว่า พญาคันคาก พญาแถน ฯลฯ หากอยากรู้อากว่าคำเหล่านี้แปลว่าอะไร ทั้งผู้ปกครองและน้องๆต้องไปหาหนังสือเล่มนี้มาอ่าน นอกจากนี้อาจจะได้อะไรดีๆ เกี่ยวกับเรื่องของงานบุญบั้งไฟในเดือนหกอีกด้วย

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

15 งามพรรณ เวชชาชีวะ (2546) *อุบายเศรษฐี* กรุงเทพฯ มูลนิธิเด็ก

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ เป็นหนังสือภาพ นิทานพื้นบ้านสองภาษา (THAI-ENGLISH) สำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี เพื่อการเรียนรู้ทั้งทางด้าน ทัศนียภาพ สุนทรียภาพ และเสริมทักษะน้องๆ แฝงด้วยคติธรรมและคำสอนที่ทันสมัย ไม่ตกยุค นำเสนอในรูปของภาพประกอบเรื่องเพื่อเสริมสร้างจินตนาการ ซึ่งไม่เพียงให้เห็นถึงเนื้อเรื่องเท่านั้น แต่ภาพจะบอกเล่าเรื่องราวภูมิปัญญาไทยทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเป็นอยู่ตามท้องเรื่อง เพื่อยุยความอยากรู้อยากเห็นของเด็กได้อีกด้วย ท้ายเล่มยังแถมด้วยการบอกเล่าเทคนิคการสร้าง ภาพประกอบเรื่องอย่างน่าสนใจ

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

16 ถวัลย์ มาศจรัส (2546) *ภูมิปัญญาไทย* กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ เป็นหนังสือเรียน เพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นชั้นที่ 3 เพื่อเป็นการจุดประกาย ความคิดของนักเรียน ในการพัฒนาภูมิปัญญาไทยให้ก้าวสู่สากลในอนาคตอย่างมีเกียรติภูมิ เพราะ หากอนุชนรุ่นหลังมิได้รับรู้ เรียนรู้ และศึกษาถึงความเป็นมาของภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบความ ตระหนัก ความซาบซึ้ง การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยจะเกิดขึ้นมิได้เลย

และที่สำคัญ ในบทสุดท้ายได้อัญเชิญเทคนิคการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย ของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันมาเป็นกรณีศึกษาอย่างน่าสนใจ จึงเป็นหนังสือที่ไม่ได้เหมาะกับ นักเรียนเท่านั้น ผู้ที่สนใจในเรื่องภูมิปัญญาไทยก็อ่านได้ เพื่อเสริมประสบการณ์ในการศึกษา ค้นคว้า และอ้างอิง

หัวเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

17 ทศพล จังพานิชย์ (2546) *พระพุทธรูป* กรุงเทพฯ คอมม่า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ พระพุทธรูปเป็นปฏิมากรรม อันล้ำค่าที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธศาสนา เป็นมรดก ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไทยมาโดยตลอด เป็นการแสดงออกถึงความสูงส่งด้านสุนทรียศิลป์ และภูมิปัญญาความสามารถในเชิงช่างของบรรพบุรุษ นอกจากนี้พระพุทธรูปยังเป็นสิ่งเชื่อมโยงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เข้าไว้ด้วยกันอย่างแนบแน่น เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้ชาวพุทธในเมืองไทย

มีความเป็นเอกภาพเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จึงมีเรื่องราวมากมายแฝงอยู่ในองค์พระพุทธรูป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปรัชญา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สังคมวิทยา ประเพณี ฯลฯ

หนังสือเล่มนี้ได้เผยแพร่ประวัติพระพุทธรูปที่สำคัญในเมืองไทยครบทุกจังหวัดพร้อมภาพประกอบ ซึ่งพระพุทธรูปในแต่ละยุคแต่ละสมัยต่างก็มีความงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งการจะระบุว่า เป็นพระพุทธรูปในสมัยใดต้องเริ่มจากการสังเกต วิเคราะห์ ลักษณะ การคำนวณอายุ วัสดุที่นำมาสร้าง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ แม้แต่ตำนานคำบอกเล่า ล้วนแต่เป็นหนทางในการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธรูปได้ทั้งสิ้น ด้วยแรงศรัทธาอันสูงส่งของคนไทยที่มีต่อองค์พระพุทธรูป พระพุทธศาสนาจึงยังคงอยู่ตลอดมาจนถึงทุกวันนี้และตลอดไป

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทปรัชญา ศาสนา และประเพณี

18 เทพชู ทับทอง (2546) มหัตถรรพ์เมืองไทยในอดีต กรุงเทพฯ กราฟิก เซ็นเตอร์

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยในอดีต เพื่อนำมาปรับใช้ปัจจุบันอย่างมีแกนสาร เป็นการหยั่งฐานรากลงแหล่งเรียนรู้ทางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ในอดีต ซึ่งอาจจะดีกว่าใครบางคนที่ยังเรียนรู้ปัจจุบันไปตามกระแสผู้คน ไร้รากอย่างที่เห็นและเป็นอยู่ อดีตเป็นบทเรียนที่ชี้ให้เห็นถึงสิ่งดีและไม่ดีเพื่อเทียบกับปัจจุบัน คนที่ไม่มีอดีตก็เหมือนกับคนที่ไม่มีอนาคต ก่อนที่จะเป็นปัจจุบันก็ต้องมีอดีตมาก่อนและปัจจุบันก็จะเป็นอดีตของอนาคตต่อไป ซึ่งเมื่อสมัย 60 ปีมาแล้ว กรุงเทพฯ ยังเต็มไปด้วยคลองจนได้ชื่อว่า เป็นเวนิสตะวันออก น้ำในคลองใสสะอาดจนสามารถที่จะนำมาอาบและดื่มกินได้ แต่ในปัจจุบันกรุงเทพฯ มีแต่ตึกรามบ้านช่อง ขยะ และถนนหนทาง ถึงแม้ว่ากรุงเทพฯ จะเจริญกว่าแต่ก่อนมาก แต่ในความเจริญดังกล่าวก็นำมาซึ่งมลภาวะ เช่น อากาศเสีย น้ำเสีย เป็นต้น

ที่สำคัญ หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมปรากฏการณ์ที่น่าทึ่ง น่าสนใจ ในอดีตของกรุงเทพฯ ซึ่งในปัจจุบันได้กลายเป็นปรากฏการณ์มหัศจรรย์ที่เราจะไม่ได้พบเห็นอีกต่อไป ดังนั้น นอกจากจะเป็นบทเรียนให้เห็นถึงสิ่งที่ดีและไม่ดีแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าของมนุษย์ได้ดีทีเดียว และผู้เขียนยังได้บอกถึงวิธีการนำสิ่งดีๆ มาประยุกต์ใช้ในสภาวะการณ์ปัจจุบันอีกด้วย

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

19 ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ (2546) ชุมชนช่างแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย กรุงเทพฯ ภูมิปัญญา

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ชาวบ้านมีความรู้ด้านต่างๆ ที่ได้สั่งสมสืบทอดต่อกันมาอย่างไม่ขาดสาย เพื่อวิถีชีวิตที่ดำรงทำให้เกิดเป็นภูมิปัญญาสามารถประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชนและสังคม ด้วยการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงพึ่งตนเองได้ มีความแข็งแกร่งและมั่นคง เครื่องมือที่ใช้ เช่น ลอบ ไซ เบ็ด ทำขึ้นมาเพื่อใช้ประกอบการทำมาหากิน ซึ่งเห็นได้ว่า ไม่ต้องพึ่งเครื่องจักรเลย

หนังสือเล่มนี้ จึงได้นำภูมิปัญญาเชิงช่างของชาวบ้านในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมและประเพณีอันทรงคุณค่า มาให้พวกเราซึ่งเป็นคนรุ่นหลังได้ช่วยกันอนุรักษ์ให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

20 ประเวศ วะสี (2546) สมุนไพรชาวบ้าน พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์แปลนพรินทร์ตั้งหนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ ปัจจุบันคนไทยได้ให้ความสนใจในเรื่องสมุนไพรกันมากขึ้น เพราะเกิดความตระหนักรู้ การหวังพึ่งทางการแพทย์แผนปัจจุบันเพียงอย่างเดียว โดยละทิ้งการแพทย์แบบดั้งเดิมของไทยนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควร เพราะก่อให้เกิดการขาดดุลยภาพขึ้นในสังคม

ผู้เขียนได้รวบรวมสรรพคุณ ความรู้ พิษของสมุนไพร รวมถึงเผยแพร่วิธีการทำสมุนไพร และการนำไปใช้อย่างถูกต้องโดยละเอียด นอกจากนี้ยังเสนอประสบการณ์จริง จากผู้ที่ได้ทดลองใช้แล้วได้ผล และหากสมุนไพรชนิดใดมีการนำมาประยุกต์ใช้ให้กับสภาวะการณ์ปัจจุบัน โดยการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ก็จะมีการรวบรวมรายงานผลการทดลองออกมาให้ทราบ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน

21 พรศิริ บุรณเขตต์ (2546) บันทึกชาวทุ่ง กรุงเทพฯ ไทยยูเนียนกราฟฟิกส์

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของปู่ ย่า ตา ยาย ช่วยให้เราได้รู้จักรากเหง้าของตัวเอง เพื่อไม่ให้ชีวิตของเราเป็นแค่ไม้เลื้อยหรือกาฝาก เราทุกคนมีหน้าที่บำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรม แต่เราก็ต้องยอมรับว่า ผู้คนและสังคมเปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นจึงช่วยกันเท่าที่จะทำได้ มีोन้อยๆ คือ มีोनที่เข้มแข็งในวันหน้า

ผู้เขียนได้ถ่ายทอดคุณค่าชีวิตในวันเก่าๆ ของบรรพบุรุษไทย โดยการตั้งใจปลูกฝังเด็กๆ ได้ภาคภูมิใจที่ได้เกิดและเติบโตบนผืนแผ่นดินไทย จึงเป็นหนังสือที่ผู้ปกครองควรหามาให้เด็กๆ ได้อ่าน

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

22 พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโญ) (2546) ความรู้พื้นฐานการเทศน์ กรุงเทพฯ

ศิลปสยามบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ การเทศน์เป็นภารกิจที่ติดมากับความเป็นพระ เพราะบวชเป็นพระแล้วต้องมีหน้าที่เทศน์ ถ้าเป็นพระแล้วไม่เทศน์ ไม่สอน ความเป็นพระจะมีคุณค่าในสายตาของชาวโลกได้อย่างไร ชาวโลกก็อาจจะตำหนิเอาได้ว่า บวชมาแล้วไม่ทำหน้าที่ของตัว ซึ่งจะเป็นการยากมากที่จะปลื้มตนให้พ้นคำตำหนิตินี้ได้

นักเทศน์ คือนักแสดงธรรม มีหน้าที่ยกหลักธรรมมาอธิบายให้ผู้ฟังสดับรับรู้ เข้าใจ และจดจำนำไปปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลตามสมควรแก่การปฏิบัติ การที่ผู้ฟังศรัทธาเลื่อมใสในการเทศน์ก็เพราะนักเทศน์สามารถแสดงได้แจ่มแจ้ง จูงใจ สอนได้ราเริงในธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นคำพูดที่ว่า “อยากจะเป็นนักเทศน์ ต้องอยู่วัดประยูร” ย่อมจะเป็นความจริงเพียงใด ซึ่งนับว่าเป็นโชคดีของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร ที่ได้มีโอกาสรับมรดกตกทอดจากบูรพาจารย์ในด้านการเทศน์มาโดยลำดับ เริ่มต้นจากสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี ป ฐ 9) ซึ่งได้รับการยกย่องว่า เทศน์ได้ไพเราะเพราะพริ้งยิ่งนัก

หนังสือเล่มนี้ ได้บรรจุกลั่นกรองออกมาจากหัวใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตาธรรม และจากปฏิบัติที่เคยปฏิบัติมา แล้วระบายออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีเนื้อหาสาระ มีคติ ตลอดจนทั้งเล่มจึงมีฤทธิ์โดยที่สร้างศรัทธาให้แก่ผู้อ่านเหมือนกับการที่ได้เห็น คนอ้วนขายยาอ้วนอย่างโรยารายนั้น

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยด้านภาษาและวรรณกรรม

23 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ (2546) กรุงเทพฯ อมรินทร์

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ เป็นผลจากการระดมความคิดเห็นจากองค์กรพันธมิตรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ ทั้งในฐานะผู้ใช้ความรู้ ผู้พัฒนาและจัดการฐานข้อมูล นักวิชาการด้านภูมิปัญญา ตลอดจนนักวิชาการ และนักพัฒนาด้านไอซีที เพื่อรวมกันมองถึงแนวคิด ทิศทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงการทำงานในเรื่องภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ อันจะนำไปสู่สุขภาวะของคนไทยและสังคมไทยโดยรวม

หนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 5 ส่วน ส่วนแรกของหนังสือ เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและสถานะของภูมิปัญญาไทยในปัจจุบัน ส่วนที่สองเป็นเรื่อง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ เป็นการปูแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ ซึ่งหากจะนำมาใช้กับภูมิปัญญาไทยแล้ว มีโจทย์ใหญ่ที่ต้องคิดร่วมกันอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำให้สังคม ชุมชน หรือบุคคล ได้รับผลประโยชน์จากภูมิปัญญาไทยให้มากที่สุด รวมทั้งจะช่วยกันเสริมสร้างให้พอผูกพันได้อย่างไร สำหรับส่วนที่สามและส่วนที่สี่ คือเรื่อง ฐานคิดภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้กับเรื่องเครือข่ายของการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาไทย แนวคิดและทิศทาง เป็นผลจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสาขา สำหรับส่วนที่ห้า นั้น เป็นภาคผนวกที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดการความรู้โดยเฉพาะ

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

24 วิเชียร คำพล (2546) เล่าขานตำนานอีสาน กรุงเทพฯ ดวงแก้ว

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ เป็นการรวบรวมภูมิปัญญาของคนไทยในภาคอีสานที่มีมาแต่โบราณกาล ความเป็นพื้นฐานเป็นวัฒนธรรมที่บอกถึงความเป็นไทย เป็นความภาคภูมิใจของบรรพบุรุษ ของดีมีมาแต่พี่แต่พุ้น เราลูกหลานต้องศึกษา

และรักษาไว้ สิ่งต่างๆ เป็นแบบอย่างให้อนุชนรุ่นหลังได้สำนึกในเอกลักษณ์ไทย เป็นตำนานบันทึก รอยอดีตของดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

25 ศรี อยุธา (2546) *เอื้อ สุนทรสนาน ดุริยางค์วิสีแผ่นดิน* กรุงเทพฯ ดอกหญ้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ภูมิปัญญาในด้าน เพลงของ ครูเอื้อ สุนทรสนาน กำลังจะสูญหายหรือหมดความนิยมไปจากสังคมไทย ดังนั้น เพื่อให้ ภูมิปัญญาของครูเอื้อ สุนทรสนาน กลับมาเจริญงอกงามมีความหมายและความสำคัญในวิถีชีวิตของ คนไทยอีกครั้ง ผู้เขียนจึงได้ชำระเหตุการณ์และเรื่องราวที่น่าสนใจ รวมทั้งบทเพลงของครูเพลงอีก หลายท่าน ที่เคยได้ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมให้ความบันเทิงกับ ครูเอื้อ สุนทรสนาน อมตะศิลปินของ เมืองไทย บทเพลงที่ท่านสร้างสรรค์ขึ้นมานั้น สามารถนำมาเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ ของชาติได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติครูเพลงให้คงอยู่สืบไปชั่วกาลนาน เป็นสมบัติของ ชาติ ที่คนรุ่นหลังน่านึกภูมิใจ ผลงานของศิลปินเพลงเก่าๆ เป็นภูมิปัญญาที่นับวันจะเลือนหายไป จากความทรงจำของคนไทยรุ่นใหม่ ดังนั้น เพื่อเป็นการนึกถึงคุณค่าและรักษาผลงานนั้นไว้ให้คงอยู่ ตลอดไป คนไทยทุกคนที่มีดนตรีในหัวใจควรอ่านหนังสือเล่มนี้

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

26 ศิวัช สอาดถิ่น (2546) *หายเจ็บไข้ ด้วยยาสมุนไพร* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ ไพลิน

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ในปัจจุบันคนไทยได้ตื่นตัวใน เรื่องของสมุนไพร แม้ในแวดวงวิทยาศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ก็ยอมรับว่า สมุนไพรไทยหลายชนิด ใช้ในการบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ได้ดี และไม่มีฤทธิ์ที่จะก่อให้เกิดผลข้างเคียงและอาการแพ้ ต่างๆ เหมือนกับยาแผนใหม่บางชนิด

ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูล สรรพคุณ และขั้นตอนการนำสมุนไพรมาทำเป็นยาไว้โดยละเอียด โดยคัดลอกแต่เฉพาะส่วนที่เป็นพืชที่หาได้ง่ายตามท้องตลาดทั่วไป เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ กระเจี๊ยบ ดอกแค ขี้เหล็ก มะระ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำด้วยตนเองได้ อันเป็นภูมิปัญญาของคนไทย ที่รู้จัก นำสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ มาบำบัดรักษาร่างกายโดยไม่เป็นอันตรายต่อชีวิต

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

27 ศรีศักร วัลลิโภดม (2546) *แอ่งอารยธรรมอีสาน* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ มติชน

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ภาคอีสานของไทย เป็นแหล่งอารยธรรมที่เต็มไปด้วยภูมิปัญญา ร่องรอย และหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ที่พร้อมจะพลิกให้เห็นโฉมหน้าของประวัติศาสตร์ชาติไทยและของภูมิภาคอุษาคเนย์ แต่ไม่รู้ว่าเป็น

เพราะสาเหตุอันใด รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจึงมีอคติต่ออีสานนักหนา แล้วตัดเรื่องราวความเป็นมาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนและบ้านเมืองในดินแดนอีสานทิ้งไปจากประวัติศาสตร์ไทย โดยไม่เหลือเยื่อใย ซึ่งแท้ที่จริงแล้วอีสานมีพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ที่เพียบพร้อมไปด้วยพลังในหลายๆ ด้าน และมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพัฒนาการทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอื่นๆ ทั้งภูมิภาคทีเดียว และหากจะว่ากันไปถึงที่สุด บรรพชนอีสานตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ก็คือ บรรพบุรุษอีกสายแทรกหนึ่งของชาวสยามที่เรียกกันว่า คนไทยทุกวันนี้

ดังนั้น เพื่อเป็นการตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาภาคอีสาน ผู้เขียนจึงได้เสาะแสวงหาภูมิปัญญาดังกล่าวมาดำเนินการให้ต่อเนื่องต่อไป หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่น่าอ่านอีกเล่มหนึ่ง หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

28 สมเจตน์ แสงคำ ณ เวียงคำฟู (2546) *ฮวงจุ้ยไทย ชัยภูมิศาสตร์ 2 ภาคพลังอำนาจสิ่ง*

ศักดิ์สิทธิ์ กรุงเทพฯ Good Morning

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของคนไทยสมัยเกาก่อน ที่คิดจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเร้นลับ เพื่อใช้เป็นเครื่องกำกับจิตใจก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเอง ครอบครัว และบุคคลแวดล้อม ซึ่งตามความเชื่อของคนไทยเชื่อว่า สถานที่ทุกแห่งมีเจ้าที่เจ้าทางหรือวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับคอยดูแลอยู่ ถึงแม้ว่าสถานที่นั้นๆ จะถูกสร้างตามหลักตามเกณฑ์แล้วก็ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่า จะประสบความสำเร็จได้ในชั่วข้ามคืนถ้ามีพิธีกรรมที่ไม่ถูกต้อง

ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้รวบรวมเรื่องราวของภูมิปัญญาไทย ที่เกี่ยวกับการจัดพิธีกรรมในด้านต่างๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ ศาลเจ้าที่เจ้าทาง ศาลพระพรหม ศาลพระภูมิ มงคลแปดทิศ ฯลฯ ให้ถูกต้องตามหลักโบราณกาล ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ไม่เชื่ออย่าลบหลู่

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

29 อุดม เขยกีวรงค์ (2546) *ภูมิปัญญาและมรดกไทย* กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ เป็นการนำภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับหัตถกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ และการละเล่น ทั่วทุกภาคของประเทศไทยมารวบรวมไว้เพื่อปลูกฝังค่านิยมในความเป็นไทย ให้คนไทยเกิดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา อีกทั้งสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัย ซึ่งความรู้ใหม่ๆ เป็นแนวทางการพัฒนาไปสู่อนาคตที่กว้างไกล แต่พื้นฐานความรู้เก่าๆ ก็ถือได้ว่า เป็นพื้นฐานที่มั่นคงในการคิดค้น สืบค้น และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดคุณค่าอย่างมหาศาลได้

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

30 ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล, และ นิทัศน์ คณะวรรณ (2547) การตลาด 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ และธุรกิจ SMEs พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ เอ็ม เอ เอช พรินติ้ง

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ เป็นแนวคิดใหม่สำหรับการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาไทย 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ให้เชื่อมโยงและต่อยอดกับธุรกิจ SME s ด้วยรูปแบบปฏัติการตลาดโฉมใหม่อันจะนำไปสู่การเติบโตในระดับโลก

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

31 ปรียา ไตรรัตน์ณรงค์ (2547) คัมภีร์แพทย์สมุนไพร กรุงเทพฯ One World

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ การใช้สมุนไพรเป็นการรับสารจากต้นตอ โดยมีต้องสกัดหรือแปรรูปต่างๆ ทางเคมีเหมือนตัวยาแผนปัจจุบัน เป็นการรวบรวมไว้ซึ่งคุณค่าความยิ่งใหญ่จากธรรมชาติ ด้วยธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ตามความเชื่อที่ว่า ทุกชีวิตล้วนเกิดมาจากดิน ในปัจจุบันกลุ่มคนที่สนใจในเรื่องของสุขภาพก็จะให้ความเชื่อมั่นต่อแพทย์สมุนไพรมากกว่าแต่ก่อน อีกทั้งเชื่อมั่นอาหารเสริมที่สกัดจากสมุนไพรด้วย ซึ่งอาหารเสริมที่สกัดจากสมุนไพรนี้ไม่ได้มุ่งไปที่การรักษา แต่เป็นการสร้างสมบ่มเพาะภูมิคุ้มกันตามธรรมชาติ ทั้งสมุนไพรและอาหารเสริมจึงมีจุดมุ่งหมายที่ตรงกันคือ เพื่อประโยชน์ของสุขภาพร่างกายในระยะยาว มากกว่าการรักษาทันทีปลายเหตุ

หนังสือเล่มนี้ จึงเป็นตำราทางศาสตร์และศิลป์ของการแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านในระดับอัจฉริยะของคนไทยนับแต่ยุคโบราณกาล

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทการแพทย์แผนไทย

32 พร้อมพงษ์ ไพรีณ (2547) ชุมชนชาวแหล่งรัตนโกสินทร์ กรุงเทพฯ วันชนะ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ พื้นที่รอบๆ กรุงเทพฯ เป็นแหล่งรวบรวมชาวมีฝีมือที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา ชุมชนช่างเหล่านี้ต่อมาเหลือเพียงตำนานกลายเป็นชื่อถนน ชื่อสถานที่ต่างๆ ซึ่งพอจะบอกเล่าเรื่องราวครั้งอดีต อันยาวนานกว่า 200 ปี พึงความเป็นเมืองหลวงสยามประเทศแห่งนี้ ซึ่งตั้งแต่มีการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ กระบวนการชาวไทยได้รับการฟื้นฟูและถ่ายทอดต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าความเจริญของบ้านเมืองในด้านศิลปวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทั้งอิทธิพลศิลปะจากภายนอกและแนวการดำเนินชีวิตของคนไทย ซึ่งแต่เดิมยึดมั่นกับพื้นฐานทางพุทธปรัชญาและวิถีสังคมทางเกษตร ได้ปรับเปลี่ยนตามสังคมแบบพาณิชยและอุตสาหกรรม ช่างไทยได้หันมาฝึกฝนตนเองให้สามารถประกอบอาชีพจากวิถีแห่งชุมชนเป็นลักษณะเฉพาะปัจเจกชน ทำให้สกุลช่างของไทยยังคงเหลืออยู่จนถึงทุกวันนี้

ผู้เขียนได้รวบรวมเรื่องของชุมชนถิ่นต่างๆ รอบกรุงเทพฯ อันมีฝีมือช่างเป็นแบบฉบับของตนเอง ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคนและได้นำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับสภาวะการณ์

ปัจจุบันเพื่อการยังชีพ จึงเชื่อได้ว่า งานช่างศิลป์เป็นสิ่งที่ยังต้องคงอยู่วิถีชีวิตของชาวไทยและเป็นมรดกสืบทอดของชาติตลอดไป

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน

33 พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2547) *บทเรียนชีวิตจาก คำพ่อแม่* กรุงเทพฯ 108

สุดยอดไฉเดียว

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ ผู้เป็นพ่อแม่ทุกคนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องอบรมสั่งสอนลูกของตนให้เป็นคนดี คอยแต่งเติมเสริมต่อให้ลูกของตนมีความงดงามทั้งกริยา มารยาท คำพูด และจิตใจ ตลอดทั้งให้กำลังใจ ปลอบใจ และทำหัตถ์ดีเมื่อลูกทำผิดพลาด ตัวลูกเองก็ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องเป็นคนกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ ยินดีน้อมรับปฏิบัติตามคำสอนของท่าน เมื่อเป็นดังนี้ ครอบครัวจึงอบอุ่นได้รับความสุขทั้งสองฝ่าย คือพ่อแม่เองก็สบายใจหายห่วงเมื่อเห็นลูกเป็นคนดีสมปรารถนา ตัวลูกเองก็ได้ขุมทรัพย์ คือ ความเป็นคนดี งามทั้งกาย วาจา ใจ จากพ่อแม่ ทำให้ได้ชื่อว่า เป็นผู้ดีที่ได้รับการสั่งสอนอบรมมาดีแล้ว และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน

ผู้เขียนได้นำคำแนะนำสั่งสอนของพ่อแม่ อันเป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่ถือกันมาตั้งแต่โบราณว่า เป็นสมบัติที่ล้ำค่ากว่าสมบัติใดๆ ที่พ่อแม่มีให้ต่อลูก มาถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบตลอดทั้งเล่ม ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

34 พัทรี สาริกบุตร, และคนอื่นๆ (2547) *มรดกจากอดีต* กรุงเทพฯ โสภณการพิมพ์

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ร่ำรวยทรัพยากรทางด้านศิลปกรรมมากที่สุดในโลก ทรัพยากรที่ว่านี้มีหลายประเภท เช่น ศิลปะ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ฯลฯ และที่สำคัญทรัพยากรแต่ละประเภทล้วนมีความหมาย มีคุณค่าในตัวของมันเอง ที่สะท้อนภาพต่างๆ ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นมา และมีคุณค่าต่อสังคมที่ต้องการใช้ทรัพยากรนั้นๆ แทนที่เสียดาบที่ทรัพยากรบางประเภทคนส่วนมากไม่รู้จัก และไม่เห็นคุณค่าด้านต่างๆ หรือมองเห็นคุณค่าเพียงด้านเดียว คุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมนั้นมีหลายมิติ เช่น คุณค่าทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่มีประโยชน์ต่อสังคมและสามารถใช้ได้อย่างยั่งยืนด้วย แต่เราจะตระหนักในคุณค่าก็ต่อเมื่อเราเข้าใจว่า มันคืออะไร

นอกจากนี้ยังเป็นการนำเสนอความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักฐานทางโบราณคดี ที่มีอายุนับพันปีขึ้นไป ที่หลายคนอาจจะยังไม่รู้จัก ไม่เคยเห็น หรือไม่เคยได้ยินมาก่อน หลักฐานทางโบราณคดีที่เป็นมรดกจากอดีตดังกล่าวยังอยู่ในบ้านเราเอง และมีนักวิชาการศึกษามานานจนสร้างองค์ความรู้ไว้ระดับหนึ่ง ซึ่งจะว่าไปแล้วนักโบราณคดีเองก็ยังคงศึกษาหลักฐานเหล่านี้้อย่างต่อเนื่อง เพื่อ

ค้นหาความจริงจากซากที่คนสมัยก่อนทิ้งไว้ หลักฐานทางโบราณคดีเหล่านี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทรัพยากรทางวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีตกตั้งในแผ่นดินไทย นอกจากนี้ยังเป็นประจักษ์พยานถึงพัฒนาการอันยาวนานของสังคมมนุษย์ในดินแดน

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม

35 พิทักษ์ สายัณห์ (2547) ศิลปะประจำชาติ ลายไทย พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ วัฒนา

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ในปัจจุบันศิลปะประจำชาติที่เรียกว่า ลายไทยหรือลายกนก กำลังจะถูกลืมและถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งในสมัยก่อนบทบาทของลายไทยนั้นมีอิทธิพลอยู่ในอุปกรณ์การก่อสร้างทั่วไป เช่น โบสถ์ พระเจดีย์ เป็นต้น ยิ่งกว่านั้นลายไทยยังปรากฏอยู่ตามภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ เช่น ชัน แจกัน หีบบุหรี เครื่องประดับกาย ฯลฯ ล้วนนำลายไทยมาเป็นส่วนประกอบทั้งสิ้น แต่ในปัจจุบันศิลปะตะวันตกได้แพร่เข้ามาในประเทศไทย คนที่นิยมต่างชาติก็เอามาทำแบบแต่ก็ไม่สวยงามเท่าใดนัก แต่เขาวาทันสมัยและลึกลายไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไป ทั้งนี้ก็เพราะว่า ศิลปะลายไทยนั้นเขียนยากมาก เรียน 2 - 3 ปี ก็ยังเขียนลายแข็งๆอยู่เลย เพราะลายไทยมีเส้นโค้งเกือบทั้งหมดจะหาเส้นตรงแทบไม่มีเลย ลายไทยอ่อนช้อย ลีลาละเมียดละไม และมีชื่อประจำลายทุกลาย

ผู้เขียนได้นำศิลปะลายไทยที่สมบูรณ์แบบมารวบรวมไว้ พร้อมภาพประกอบและอธิบายถึงวิธีวาดโดยละเอียด เมื่อผู้อ่านได้ลงมือปฏิบัติตามคำอธิบาย ผู้อ่านจะวาดลายไทยได้อย่างแน่นอน

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม

36 เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ (2547) สมุนไพรกับวัฒนธรรมไทย ต้นไม้ตามทิศ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ต้นไม้กับวัฒนธรรมไทยนั้น ถ้าได้มีการศึกษาอย่างลึกซึ้งจริงจังแล้วจะเห็นได้ว่ามีแง่มุมที่หลากหลาย เช่น ด้านวรรณกรรม วรรณคดี สิ่งแวดล้อม เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และอาหาร เป็นต้น เป็นวัฒนธรรมที่ถูกหล่อหลอมมาจากภูมิปัญญาของคนไทยโดยเรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ปาเขา ต้นไม้ และสิ่งมีชีวิตนานาชนิด ส่งผลให้เกิดภูมิปัญญาที่หลากหลายในแง่มุมต่างๆ ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์

ผู้เขียนได้เขียนถึง หลักการปลูกต้นไม้ไว้ตามบริเวณบ้าน เพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมแบบไทยๆ โดยใช้ผักพื้นบ้าน ต้นไม้หอม และต้นไม้ตามทิศ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยด้านวัฒนธรรมกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาแต่โบราณ

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

37 วีระ รักความสุข (2547) *อยู่อย่างไทย* กรุงเทพฯ โรงพิมพ์เดือนตุลา

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ คนไทยมีจิตวิญญาณสาธารณะในเรื่องความเป็นอยู่อย่างไทย โดยมีหลักจากพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นภูมิปัญญาของคนสมัยก่อนที่ทำให้คนรุ่นปัจจุบันมีทางออกในการครองตน และให้เยาวชนรุ่นใหม่ในอนาคตมีแสงสว่างแห่งปัญญา ซึ่งการอธิบายธรรมะจากพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่ต้องประยุกต์และปฏิบัติจริง จึงจะเกิดประโยชน์และแก้ไขปัญหาก็ได้

ผู้เขียนได้อธิบายธรรมะโดยใช้ถ้อยคำสัมผัสและกลอนแปด เพื่อกลั่นกรองแนวคิดต่าง ๆ ให้ตกผลึกสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ และง่ายต่อการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมะ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

38 วีระเชษฐ์ ผ่องพันธ์ (2547) *คนไทยถือ ข้อห้าม อย่าทำ*. กรุงเทพฯ One World

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ แม้ว่าสภาพสังคมจะเปลี่ยนไปมาก แม้วัฒนธรรมอื่นจะไหลบ่าเข้ามาอย่างหนักหน่วงไม่ขาดสาย แม้หลายๆ ฝ่ายจะมองว่า ความเชื่อเก่าๆ ของคนไทยหลายประการ และวัฒนธรรมบางอย่างเป็นเรื่องเหลวไหล แต่ก็ยังมีบางครั้งที่หลายเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเหล่านั้นไม่ใช่เรื่องไร้สาระไม่ใช่เรื่องเหลวไหลอีกต่อไป แม้จะเป็นเรื่องที่ไม่น่าเชื่อเป็นเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ แต่เนื่องด้วยไม่มีหลักฐานยุคใหม่ยืนยัน ความไม่แน่ใจบวกความหวาดหวั่นจึงเกิดขึ้นในใจของคนยุคใหม่หลายๆ คน ประกอบกับความไม่แน่นอน ความเปลี่ยนแปลง ความผันผวนของสังคมปัจจุบันที่มีมาก มีบ่อย และมีแบบรุนแรง และไม่สามารถแก้ไขได้ หลายคนจึงหันไปหาไปพึ่งของเก่ากันมาก ซึ่งบางครั้งสถานการณ์บางอย่างก็ดีขึ้นจริงๆ บางครั้งก็ไม่คลี่คลายลงแต่ก็ได้ความสบายใจ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ มิเคยเลือนหายไปจากสังคมไทยเลย

ผู้เขียนได้นำเรื่องในชีวิตประจำวันที่สำคัญของคนสมัยก่อน ที่เตือนสติเอาไว้ว่า อย่าทำมารวบรวมไว้ เพื่อให้มองเห็นภาพที่สนใจกันอย่างชัดเจนแล้วก็อย่าไปฝันคำเตือนดังกล่าว ซึ่งในบางเรื่องปัจจุบันยังน่าสนใจอยู่ไม่น้อย บางเรื่องอาจจะล้าสมัยเลยยุคไปแล้วแต่ก็น่าที่จะคิดกันอยู่เพราะเป็นของที่มีคุณค่าสืบเนื่องมาจากสมัยโบราณ อาจจะนำมาประยุกต์ใช้ได้อีกด้วย บางเรื่องอาจจะเก่าแก่มาก แม้ในยุคนี้อาจหมดความจำเป็นที่จะต้องใช้แล้วก็ตาม แต่รู้เอาไว้ก็ไม่แน่ว่าจะเป็นเรื่องที่เสื่อมเสียอะไร อาจนำไปใช้ประโยชน์ทางอื่นก็ได้มิใช่หรือ

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

39 ศรีณยู กลินจันทร์ (2547) *ทองคำแท้* กรุงเทพฯ Gold Pi Tower

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ มีคนไทย 18 ท่านได้เป็นแบบอย่างของคนไทย ในการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยมาประยุกต์ใช้กับสิ่งแวดล้อม

และวิชาการ เพื่อการบริหารจัดการสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน เคสิดหลักวิชาการการบริหารจัดการ ยุคใหม่ ยุคกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว กลั่นกรองรวบรัด เป็นแนวทางปฏิบัติ พัฒนานำสู่ ความสำเร็จได้อย่างแน่นอน

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

40 สมคิด หงษ์สุวรรณ (2547) ลายไทย กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ลายไทยเป็นศิลปะที่มีความงดงาม ทั้งลวดลาย ลีลา และความอ่อนช้อย มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันบ่งบอกถึงความมี อัจฉริยภาพทางเชิงช่าง และความเป็นผู้มีอารยธรรมของภูมิปัญญาไทยโบราณ ซึ่งความงามของ ศิลปะไทยนั้นหาได้เกิดจากความบังเอิญไม่ ทว่าเกิดจากความสามารถและสติปัญญาที่สั่งสมกันมา เน้นนาน ผสมผสานกับจินตนาการสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้งดงามจนเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งคงไม่ใช่ เรื่องยากจนเกินไปสำหรับผู้สนใจ เห็นคุณค่า มีความพยายาม และตั้งใจที่จะเรียนรู้ศิลปะ

ผู้เขียนได้รวบรวมลายไทยทั้ง 4 หมวด คือ กระหนก นารี กระปี่ และคชะ รวมถึงวิธีการ ฝึกเรียนในแต่ละหมวดไว้อย่างเป็นระบบ ทั้งขั้นตอน วิธีการต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสร้างสรรค์ผลงาน ได้ เป็นการถ่ายทอดศิลปะภูมิปัญญาไทยอันทรงคุณค่า ให้เป็นมรดกของคนไทยสืบไปในอนาคต

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม

41 สันติ เล็กสุขุม (2547) ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) กรุงเทพฯ เมืองโบราณ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ งานช่างในศาสนาถือเป็นการ แสดงออกของศิลปะที่มีคุณค่า มีความหมายต่อวิถีชีวิตและแนวคิดของคนในอดีต ซึ่งมักจะสร้างขึ้น ตามความเชื่อและความศรัทธาที่มนุษย์มีต่อศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นเครื่องแสดงความเคารพ สักการะแก่เทพเจ้าในศาสนานั้นๆ ในงานแต่ละชิ้นช่างได้ให้ความหมายทางความคิดและคติความเชื่อ ลงไปในงานชิ้นนั้นๆ อันแสดงถึงภูมิปัญญาของช่างในอดีตที่ได้สร้างงานศิลปะอันทรงคุณค่า แฝงไว้ ด้วยความศรัทธาจนกลายมาเป็นมรดกของชาติ จากหลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ได้ ค้นพบนั้น งานช่างในศาสนาเกิดจากวิวัฒนาการของรูปแบบงานศิลปะซึ่งสามารถแยกออกเป็นสมัย ต่างๆ ได้ตามลักษณะและถิ่นกำเนิดของศิลปะนั้นๆ

ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะของประเทศไทย ในแต่ละยุค แต่ละสมัย พร้อมทั้งจำแนกรูปแบบศิลปะสมัยต่างๆ ของงานช่างในศาสนา ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 25 เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงแหล่งหรือค้นหาได้โดยง่าย

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม

42 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน เพราะแหล่งเรียนรู้จะเป็นสื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้และเกิดการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการหรือกิจกรรม ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ให้บังเกิดผลดีนั้น ต้องเกิดจากการสนับสนุนของผู้บริหาร การดำเนินการของครู นักเรียน และความร่วมมือของทุกฝ่าย

โรงเรียนใดก็ตามที่จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ถือได้ว่า มียุทธศาสตร์ที่ดีในการจัดการเรียนรู้ ลักษณะของการจัดกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนจะเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องที่เรียนมากขึ้น

หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะกับ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา หัวเรื่อง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

43 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (2547) ๘ชาติพันธุ์ในราชบุรี พิมพ์ครั้งที่ 2 ราชบุรี ธรรมรักษ์การพิมพ์

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ จังหวัดราชบุรีมีคนเชื้อสายต่างๆ เช่น ไทย-ยวน ไทยพื้นถิ่น ไทยรามัญ ไทยเขมร ไทยลาวเวียง ไทยกระเหรี่ยง ไทยทรงดำ และไทยจีน อาศัยอยู่มาก คนไทยเหล่านี้สามารถอยู่รวมสังคมกันได้ด้วยสามัคคี ความรัก และได้ช่วยกันสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับเมืองราชบุรีสืบมา

ผู้เขียนได้แสวงหาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ บอกเล่าเหตุการณ์ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดราชบุรี ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนรุ่นก่อนและสามารถสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทปรัชญา ศาสนา และประเพณี

44 สุทธิพันธ์ ปรชญพฤกษ์ (2547) โรงเรียนบ้านนอก กรุงเทพฯ มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ เป็นการตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาไทยว่าทำไม เราไม่นำภูมิปัญญาในอดีตมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน โดยผู้เขียนได้ตั้งคำถามซึ่งเป็นการสืบสานแสวงหาคำตอบ แล้วนำคำตอบนั้นๆ มาพิจารณาจัดการความรู้ร่วมกันว่า

เคยคิดไหมว่า ในอดีตทำไมคนไทยสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยได้เอง ทั้งๆ ที่ไม่ต้องมีบริษัทรับเหมาก่อสร้าง ไม่มีธนาคารอาคารสงเคราะห์ ไม่มีบริษัทจัดสรรหมู่บ้านและที่ดิน

เคยสังเกตไหมว่า ในอดีตไม่มีโรงพยาบาล ไม่มีร้านขายยา ไม่มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ คนไทยก็ยังมีความสุขพอนามัยลุล่วงมาได้ ด้วยฝีมือของหมอด่าแยและสมุนไพร

เคยสงสัยไหมว่า ทำไมในอดีตคนในชนบทถึงไม่มีใครตักงาน ไม่มีใครวางแผน ทุกคนทุกชนชั้น ต่างก็มีบทบาทหน้าที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ พระสงฆ์มีหน้าที่ส่งเสริมเรื่องจริยธรรม คุณธรรม กำกับกติกาทาสังคม สร้างวินัยด้านจิตใจ ผู้รู้ในชุมชนมีบทบาทในการสอดส่องดูแลและสร้างกระบวนการของชุมชนให้อยู่ในภาวะปกติ จึงไม่มีใครทิ้งถิ่นหรือไปเดินขบวน และไม่จำเป็นต้องมีบริษัทหางาน

เคยตระหนักไหมว่า ในอดีตทำไมทุกคนมีความรู้เพียงพอที่จะดำรงชีพเลี้ยงตัวเองได้อย่างมีความปกติสุขตามควรแก่สภาพ ทั้งๆ ที่ไม่มีโรงเรียนสาธิต ไม่มีการสอบเอ็นทรานซ์ ไม่มีการจ่ายแป๊ะเจี๊ยะ และไม่มีลูกใครกระโดดตึกเรียน

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน

45 อคิน รพีพัฒน์, ม รว (2547) *การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา* พิมพ์ครั้งที่ 4 ขอนแก่น สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ เป็นหนังสือที่จะช่วยนักวิจัยและนักพัฒนา ในการทำให้เข้ากับครุภูมิปัญญาชาวบ้านและชุมชนเพื่อร่วมงานกันในการปรับปรุงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยมุ่งในการสอนเทคนิค การหาข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นหลัก แต่ตามความเป็นจริงแล้ว คงต้องอาศัยทัศนคติและจิตใจของผู้ปฏิบัติงานด้วย เพราะในการวิจัยเชิงคุณภาพตัวนักวิจัยเองเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ในสภาวการณ์ปัจจุบัน

46 Ragan, William B (1998) *Modern Elementary Curriculum* New York Harcourt Brace Jovanovich College Publishers

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ การจัดทำหลักสูตรต้องมุ่งเน้นให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการศึกษาในแต่ละระดับโดยสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียน ดังนั้น การจัดทำหลักสูตรจะต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของครูผู้สอน เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนและเป็นการช่วยพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และเป็นข้อมูลพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ การจัดการหลักสูตรจะช่วยให้คำอธิบายเนื้อหาต่างๆ ที่มีอยู่ภายในหลักสูตร ตลอดจนจุดประสงค์ต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตรแต่ละฉบับ

ภาพที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา

47 Thomason, Sarah G (2001) *Language Contact An Introduction* Washington D C Georgetown University Press

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ภาษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญา กล่าวคือ ทอมสันได้เขียนเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาและมีตัวอย่างภาษาจากตระกูลต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งภาษาไทยด้วย กรอบแนวคิดหรือทฤษฎีที่เสนอในหนังสือเล่มนี้ได้มาจาก ผลสรุปของการวิจัยทำให้มีน้ำหนักและจะนำไปสู่การวิจัยที่ต่อเนื่องอีกต่อไปได้

เนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็น 10 บท ครอบคลุมแนวคิดที่สำคัญๆ ทั้งหมด ในบทแรก ทอมสันพูดถึง แนวคิดเรื่องการสัมผัสภาษาต่างๆ ไป เหมือนเป็นการแนะนำให้รู้จักมโนทัศน์นี้ บทที่ 2 และ 3 ว่าด้วยกระบวนการสัมผัสภาษาในวงแคบและวงกว้างตามลำดับ บทที่ 4 เริ่มกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา ตามด้วยบทที่ 5 เกี่ยวกับรายละเอียดของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ต่างๆ ของโลก และบทที่ 6 เรื่องกลไกของการเปลี่ยนแปลง บทที่ 7 และ 8 แสดงให้เห็นถึงภาษาใหม่ในโลกที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสภาษา บทที่ 9 และ 10 ว่าด้วยเรื่องอันตรายของการสัมผัสภาษา ซึ่งอาจนำไปสู่ความตายของภาษา

ส่วนที่มีประโยชน์มากที่สุดของหนังสือเล่มนี้ น่าจะเป็นรายการคำจำกัดความและคำศัพท์ท้ายเล่ม ซึ่งเหมาะสำหรับผู้สนใจด้านนี้ที่กำลังศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยอยู่ หัวเรื่อง ภูมิปัญญาประเภทภาษาและวรรณกรรม

48 Clyne, Michael (2003) *Dynamics of Language Contact English and Immigrant Languages* Cambridge Cambridge University Press

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงของภาษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญา กล่าวคือ ผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นถึงพลวัตของภาษา โดยเจาะจงไปที่ประเทศออสเตรเลียซึ่งเป็นเป้าหมายของหลากหลายเชื้อชาติหลากหลายภาษาในยุคแห่งโลกาภิวัตน์และการอพยพย้ายถิ่นในสมัยปัจจุบัน ถ้าผู้ใดต้องการรู้ว่า เมื่อคนต่างชาติต่างภาษาอพยพเข้ามาในประเทศแล้วจะเกิดอะไรขึ้น ต้องอ่านหนังสือเล่มนี้ ภาพที่ได้คงจะเป็นทำนองเดียวกับภาพเมืองไทยในอดีต สมัยที่มีคนอพยพมาจากแหล่งต่างๆ จำนวนมาก ทำให้เราสามารถเข้าใจกระบวนการเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาของหนังสือแบ่งเป็น 7 บท บทแรกเป็นบทนำทั่วไป บทอื่นๆ ว่าด้วยพลวัตของการเปลี่ยนภาษา (language shift) ทฤษฎีและแนวคิด พลวัตของการรู้เข้าหากันของภาษาและการแทรกแซงภาษา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระบวนการเหล่านี้ พลวัตของกระบวนการพหุลักษณะ พลวัตของคำนิยม และการนำไปสู่การผสมกลมกลืน

ถึงแม้ผู้เขียนจะจำกัดวงข้อมูลให้อยู่เฉพาะในประเทศออสเตรเลีย แต่แนวคิดและทฤษฎีที่เสนอเป็นเรื่องสากล และมีประโยชน์มากในการทำวิจัยในบริบทอื่นๆ ต่อไปอย่างดี

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาประเภทภาษาและวรรณกรรม

บทที่ 5

บรรณนิทัศน์วารสาร

การศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาไทยผู้ศึกษาค้นคว้าบทความจากวารสาร จำนวน 39 เรื่อง และได้จัดทำบรรณนิทัศน์ตามขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญโดยนำเสนอตามลำดับปี พ.ศ. ดังนี้

01 ปรียา งามณรงค์ (2541, 28 พฤศจิกายน) ศิลปวัฒนธรรมไทย วารสารลานทิกุล 2(11)
44-50

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ เป็นการพิทักษ์รักษาภูมิปัญญาไทย ที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้คงดำรงอยู่ในสังคมไทย ด้วยการบอกถึงสิ่งของที่ประกอบเป็นเครื่องสักการบูชา วิธีการจัดตั้งเครื่องสักการบูชา และการตกแต่งเครื่องสักการบูชา รวมถึงวิธีปฏิบัติตนในการสักการบูชา

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

02 สุชาติ ประจวบเหมาะ (2544, พฤศจิกายน) ภาษาไทย เป็นลมหายใจของการศึกษา วารสารวิชาการ 4(11) , 55-59

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ในปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาไทยตกอยู่ในสภาพที่ไร้ระบบไร้ภูมิปัญญาของความเป็นคนไทย ทำให้นักเรียนอ่านหนังสือไม่ค่อยออก เขียนไม่ค่อยคล่อง พูดไม่ถูกต้องชัดเจน เพราะนำรูปแบบของการสอนภาษาอังกฤษมาใช้ในการสอนภาษาไทยซึ่งผิดธรรมชาติของกระบวนการการเรียนรู้ เพราะแต่ละภาษาล้วนมีที่มาของแต่ละธรรมชาติไม่เหมือนกัน ทั้งเอกลักษณ์ ระบบ ขั้นตอนการเรียนรู้ เป็นไปโดยเฉพาะทาง จากธรรมชาติการเรียนรู้ที่กล่าวถึง ทำให้เชื่อมั่นว่าการเรียนรู้แบบไทยในอดีตเหมาะสมกับธรรมชาติของเราอย่างที่สุด เพราะเด็กสามารถอ่านคล่อง เขียนคล่อง พูดถูกต้องชัดเจน มากกว่าปัจจุบันจนเทียบกันไม่ได้ การเรียนในอดีตเน้นให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน จากง่ายไปหายาก มีทั้งสิ้น 9 ขั้นตอน คือ เรียนรู้พยัญชนะ เรียนรู้สระ เรียนรู้วรรณยุกต์ เรียนรู้การประสม เรียนรู้การผัน เรียนรู้การแจกลูก เรียนรู้อักษรนำ เรียนรู้คำควบกล้ำ และเรียนรู้การสะกด แต่ในปัจจุบันพอเริ่มอ่านก็นำไปสู่การสะกดซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายเลย เป็นการเรียนรู้ที่ผิดธรรมชาติ

หากภาษาไทย ซึ่งเป็นแก่นแกนของสรรพวิชาและเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของการศึกษา ยังไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ก็ยากคาดหวังว่า การปฏิรูปการศึกษาจะบรรลุสมหวังได้ เนื่องจากภาษาไทยเป็นลมหายใจของการศึกษานั้นเอง

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

03 อุดม วโรตม์ลิขิตต์ (2544, เมษายน) เรียกว่าเอกลักษณ์ ทางภาษาของชาติ วารสาร
วิชาการ 4(4) 56-67

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประเพณีของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ คนไทยหลายคนพากันเชื่อว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2539) พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ ราชบัณฑิตยสถาน เป็นสาเหตุสำคัญที่สร้างความสับสนในการออกเสียงภาษาไทย เพราะการกำหนดเสียงอ่านของคำในพจนานุกรม กำหนดขึ้นโดยความไม่คำนึงถึงธรรมชาติของภาษาทั้งๆ ที่การอ่านที่เรียกว่าอ่านตามความนิยมเป็นการอ่านตามหลักสัทศาสตร์และเป็นไปตามธรรมชาติของภาษาไทย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน กลับสนับสนุนการอ่านแบบเพิ่มมากพยางค์ควบคู่กับการอ่านตามความนิยม แต่เอาการอ่านตามความนิยมไว้ตามหลัง ประหนึ่งจงใจบอกวาทให้เลือกอ่านแบบเพิ่มมากพยางค์ก่อน และอ้างว่าการอ่านแบบเพิ่มมากพยางค์เป็นการอ่านตามหลัก ผู้ที่นำวิธีอ่านไปใช้จึงพากันคิดว่าการอ่านที่เรียกว่าตามหลักนั้นดีกว่าการอ่านตามความนิยม ทั้งๆ ที่พระยาอุปกิตศิลปสาร ได้เขียนไว้แล้วว่า การอ่านตามหลักเป็นอย่างไรแต่ก็หาไม่มีใครได้ใส่ใจ ไม่มีการสร้างหลักขึ้นใหม่จนเกิดความสับสน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานถือว่า เป็นเอกสารสำคัญของชาติควรเป็นที่ยึดถือเป็นแบบอย่างในการศึกษาเล่าเรียนภาษาไทย ยิ่งกรมประชาสัมพันธ์ยึดแน่นกับการออกเสียงที่อ้างว่า ตามหลักเป็นบรรทัดฐานในการสอบผู้ประกาศและอบรมพิธีกร เขาเหล่านั้นถูกครอบงำให้ออกเสียงที่ผิดแผกไปจากธรรมชาติทางภาษาไทยผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ลูกหลานไทยต้องทนรับการออกเสียงแบบผิดธรรมชาติกรอกหูอยู่ทุกวัน ตราบใดที่ยังมีการปล่อยปละละเลยให้ปรากฏข้อความที่คัดค้านกันเอง และยังไม่มีความแน่นอนในการออกเสียง คำสระเสียงสั้นก็สะกดด้วยสระเสียงยาวโดยอ้างว่า เป็นคำสระยาวในภาษาบาลีสันสกฤต เสียงที่คำควบกล้ำกันไม่ได้ก็ยังปรากฏเป็นเสียงควบกล้ำอยู่ คำในภาษาต่างประเทศบางคำก็มีเสียงวรรณยุกต์กำกับ บางคำก็ไม่มี จัดนิบาตว่า เป็นประเพณีของคำในภาษาไทย วิเศษณ์ดูจะเป็นประเพณีของคำวิเศษจริงๆ เป็นต้น

พวกเราต้องช่วยกันเรียกร้องผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบภูมิปัญญาไทยในเรื่องภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม กระตุ้นปราชญ์ราชบัณฑิตได้ตื่นตัวหันมาเอาจริงเอาจังกับภาษาของชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ทางภาษาของชาติ และให้พวกเราารรวมปกป้องมิให้ออกเสียงคำไทยแปลกแปร่งไปจากเสียงลิ้นที่คนไทยเคยชินจะไม่ดีกว่าหรือ

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเพณีภาษาและวรรณกรรม

04 เพ็ชร รูปวิเชตร (2545, มีนาคม) การจัดภูมิปัญญาไทยสู่ระบบการศึกษา วารสารวิชาการ
5(3) 18-21

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ เป็นการทำโครงการที่มีชื่อว่า โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยของผู้สูงอายุสู่เยาวชน ของโรงเรียนบ้านท่าหลุก ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1 เพื่อค้นหาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในชุมชนเป้าหมาย
- 2 เพื่อนำภูมิปัญญาของผู้สูงอายุถ่ายทอดให้แก่นักเรียน
- 3 เพื่อศึกษาถึงสุขภาพจิตและสุขภาพกายของผู้สูงอายุ ที่เห็นคุณค่าของตนเองและได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ประโยชน์ของการทำโครงการ

- 1 ประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า
- 2 ประโยชน์ต่อนักเรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความรู้สึกรักต่อกับยายมากขึ้น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนสองวัยที่แตกต่างกันมาก
- 3 ประโยชน์ต่อโรงเรียน สามารถทำหลักสูตรท้องถิ่นได้เอง แก้ปัญหาขาดแคลนครู
- 4 ประโยชน์ต่องานส่งเสริมสุขภาพของสาธารณสุข สามารถติดตามกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างใกล้ชิด

หัวเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

05 เย็นใจ เลหาวิช (2545, ตุลาคม-ธันวาคม) นักประดิษฐ์กอบกู้เศรษฐกิจชาติ วารสารไทย 24(84) 40-44

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ เป็นการส่งเสริมให้บุคคลที่มีความสามารถพิเศษทางความคิดสร้างสรรค์ด้านภูมิปัญญาไทย ได้พัฒนาความรู้ ความสามารถพิเศษที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยสมาคมประดิษฐ์ไทย ขอเชิญชวนคนไทยทุกคนเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระบิดาแห่งการประดิษฐ์ไทย ที่ทรงได้รับทูลเกล้าฯ ถวายสิทธิบัตร การประดิษฐ์เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอยหรือที่รู้จักกันดีในชื่อว่า กังหันน้ำชัยพัฒนา จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ นับได้ว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรก และพระองค์เดียวในโลกที่ทรงเป็นนักประดิษฐ์

อาจมีคนเข้าใจผิดว่า การประดิษฐ์ทุกเรื่องต้องยื่นจดสิทธิบัตรซึ่งไม่จริงเสมอไป หลายเรื่องไม่มีการจด แต่สามารถทำรายได้ให้แก่นักประดิษฐ์ไทยไม่น้อยหน้าชาติใดในโลก เช่น การทำปลาร้ารสช็อกโกแลต สิ่งประดิษฐ์ของนายเตี้ย ตลาดไท ซึ่งส่งไปขายทั่วโลก หรือตัดก่อนตายเดือนก่อน วายวอด คำขวัญที่คนไทยส่วนใหญ่เคยได้ยิน สิ่งประดิษฐ์นี้ คือ เซพ-ที -คัท อุปกรณ์ตัดไฟ ซึ่งผลิตโดย นายชาวล โสภิตวินวงศ์ และยังมีสิ่งประดิษฐ์อื่นๆ อีกมาก ที่ประดิษฐ์โดยคนไทยและได้รับการยอมรับทั่วโลก สมาคมการประดิษฐ์ไทยจึงขอเชิญชวนให้คนไทยทุกคนตระหนักในความสำคัญของการประดิษฐ์ ใช้ภูมิปัญญาสร้างสรรค์พัฒนาเศรษฐกิจของชาติให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมกับอารยประเทศ

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน

06 วิเชียร ภูสุวรรณ (2545, พฤษภาคม) ใช้ภูมิปัญญาไทย การพัฒนาศักยภาพโดยเน้นโรงเรียน เป็นสำคัญ วารสารวิชาการ 5(5) 33-35

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี ได้นำโรงเรียนเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพโรงเรียน โดยใช้ปัจจัยองค์รวม ปัจจัยสนับสนุน และกระบวนการวิจัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้จัดทำโครงการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคลากรในท้องถิ่น โดยการเข้ามามีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นเสนอแนวทางและกิจกรรมต่างๆที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชนคนเพชรบุรี นำมาเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เกิดผลประโยชน์กับผู้เรียน โดยใช้ยุทธศาสตร์ในการประสานการศึกษา ทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เข้าด้วยกัน

หัวเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

07 กฤษฎา ยศธรัฐ (2546, กันยายน-ธันวาคม) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน วารสารบริหารการศึกษามศว 2(6) 37-40

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ ในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมการดังนี้

- 1 ตระหนัก เห็นความสำคัญ และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย
- 2 ตระหนักในตนเองว่าไม่ใช่ผู้รู้หมดทุกอย่าง แต่เป็นผู้สร้างกระบวนการเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้
- 3 ศึกษา สำรวจ และรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย
- 4 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 5 เชิญวิทยากรในท้องถิ่นมารวมวางแผน และจัดกิจกรรมร่วมกับครูผู้สอน

การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่น เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากการจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นแล้ว จะต้องมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย

หัวเรื่อง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

08 จำนง หนูนิล (2546, พฤษภาคม) หนทางสร้างองค์ความรู้ ภูมิปัญญาอาชีพให้แก่ชาวบ้าน ด้วยการทำโครงการ วารสารวิชาการ 6(5) 64-75

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเริ่มต้นเรียนอาชีพจากอาชีพของเขาอย่างแท้จริง หน่วยงานในสังกัด กศน จะต้องดำเนินการตามพันธกิจใหม่ มิใช่หยุดยั้งอยู่แค่นั้นสอนให้เกิดความรู้ ทักษะเท่านั้น แต่ต้องสอนต่อไปในขั้นของ

การนำความรู้ไปใช้จริงอย่างที่เรียกว่า พัฒนาไม่หยุดยั้ง ต้องเป็นทหารพรานรุกเข้าไปติดอาวุธทางความคิดว่า ชาวบ้านเขาควรจะเรียนหรือพัฒนาอาชีพอะไรดี มีใช้แย่งกันเอาเงินงบประมาณไปเสนอให้ชาวบ้านทำโครงการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานอาชีพ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้และภูมิปัญญาชาวบ้าน มี 10 ขั้นตอน ดังนี้

- 1 การเลือกหัวเรื่องที่จะทำโครงงาน ต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน
- 2 การวางแผนในการทำโครงงาน ครูจะต้องร่วมมือกับผู้เรียนอย่างใกล้ชิด
- 3 การลงมือทำโครงงาน โดยการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ
- 4 การบันทึกผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างข้อสรุปหรือข้อค้นพบต่อไป
- 5 การเขียนรายงานโครงงาน ซึ่งเป็นตัวองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่ผู้เรียนคิดค้นขึ้นเอง
- 6 การนำเสนอผลการทำโครงงาน เพื่อการพัฒนาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน
- 7 การประกวดโครงงาน เป็นการกระตุ้นให้มีการประเมินผลงานของตนเอง โดยการเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้เรียนคนอื่น กลุ่มอื่น รวมทั้งเป็นการเสริมแรงผู้เรียนให้เกิดความภาคภูมิใจ
- 8 จัดทำทำเนียบผู้รู้ ภูมิปัญญาไทย เพื่อการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้
- 9 จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้อาชีพชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ถายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นศูนย์กลางข้อมูลการเรียนรู้อาชีพในชุมชนนั้นๆ
- 10 เชื่อมโยงศูนย์การเรียนรู้อาชีพเป็นเครือข่ายการเรียนรู้อาชีพที่กว้างขึ้น โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากเครือข่ายการเรียนรู้อื่นๆ ให้ลึกซึ้งกว้างขวางและหลากหลายทางความคิดมากขึ้น

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

09 ชนะศักดิ์ ชุมนุวรรณ (2546, ธันวาคม) ธรบุปผชาติ วารสารสกุลไทยรายสัปดาห์ 50 (2566) 62

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ งานเทศกาลต่างๆของไทย ไม่ว่าจะเป็นงานสงกรานต์ งานเข้าพรรษา-ออกพรรษา หรืองานประเพณีสำคัญๆ นอกเหนือจากพิธีการทางศาสนาแล้ว ศิลปวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับขนบแห่งต่างๆของแต่ละจังหวัด ก็มีความสำคัญไม่น้อย โดยเฉพาะขนบแห่งธรบุปผชาติที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่างๆของงานและแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ดีงามในท้องถิ่น ขนบแห่งธรบุปผชาติ คือเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของชาติ ที่บ่งบอกถึงความป็นอัจฉริยะด้านภูมิปัญญาในงานศิลปะตกแต่งมวลดอกไม้ อันประกอบไปด้วยความสุนทรีย์ ความวิจิตรบรรจง และความอ่อนช้อยงดงาม ที่ไม่แพ้ชาติใดในโลก

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม

10 ช่อ สันชนพิพัฒน์ (2546, กรกฎาคม) ภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา วารสารวิชาการ 6(7) 42-47

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ การนำภูมิปัญญาไทยกลับสู่การศึกษา สามารถจัดได้โดยส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดในระบบการศึกษา ทั้ง 3 รูปแบบ คือการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการเปิดกว้างให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนรวมในการจัดการศึกษาในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้มีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาไทยถ่ายทอดให้กับนักเรียน ทั้งในด้านการจัดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย การให้คำปรึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น หรือการเชิญบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น เข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียนในโอกาสต่างๆ หรือการที่โรงเรียนนำองค์ความรู้ในท้องถิ่น เข้ามาสอนสอดแทรกในทุกๆ วิชา การนำนักเรียนไปศึกษาและฝึกงานในบ้านของผู้รู้ หรือในสถานประกอบการและรวมถึงการนำนักเรียนสำรวจข้อมูลในท้องถิ่นและนำมาจัดการเรียนการสอนเหล่านี้ อันจะทำให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น สามารถผสมกลมกลืนเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย มีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในถิ่นกำเนิด มุ่งมั่นที่จะพัฒนาบ้านเกิดให้มีความเจริญบนพื้นฐานของความเป็นไทย

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

11 ธัญญาภรณ์ ภูทอง (2546, กรกฎาคม-กันยายน) ภูมิรู้ ครูชาวบ้าน คนทำบาตร วารสาร วิทยาจารย์ 102(2) 35-38

บทความนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ เป็นภูมิปัญญาความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยที่มีอาชีพในการทำบาตร ที่สืบเนื่องมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดในการรวมคนให้มาร่วมมือร่วมใจในการทำงานและทำพิธีกรรมร่วมกัน เพื่อช่วยทำให้จิตใจปลอดโปร่งสบาย ชีวิตมีความหวังในทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้มีความสุขทางใจเป็นอันดับแรก

การทำบาตรเป็นงานหนึ่งในงานช่างสิบหมู่ บรรพบุรุษแห่งภูมิปัญญานี้มาจากช่างฝีมือในสมัยอยุธยาและได้ถ่ายทอดให้ลูก หลาน เหลน สืบต่อกันมา ซึ่งในปัจจุบันพวกเขาได้มาตั้งรกรากอยู่ ณ สถานที่บ้านบาตร กรุงเทพมหานครนี้เอง สิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพวกเขาก็คือ ปู่ครูหรือพ่อครู ซึ่งบ้านที่ทำบาตรทุกบ้านต้องปั้นไว้บูชา และในทุกปีต้องมีการจัดพิธีบูชาปู่ครูที่ศาล ซึ่งตั้งอยู่กลางชุมชนบ้านบาตร พวกเขานับถือปู่ครูหรือพ่อครูมาก พวกเขาเชื่อว่า ถ้าไม่มีปู่ครูก็ไม่มีวันนี้สำหรับพวกเขาและยังเชื่ออีกว่า ผู้ที่จะสืบสานให้งานที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษนี้สืบต่อไปก็คือ ปู่ครู พวกเขาบอกว่า เวลาไม่มีคนมาจ้างทำบาตร (ในปัจจุบันการทำบาตรด้วยฝีมือคนแท้ๆ ที่ใช้ทนต์ชีวิตจะแพ้บาตรปั๊มที่วางขายกันเกลื่อน เพราะหาซื้อง่าย ราคาถูก แล้วยังง่าย พังง่าย

เก็บความร้อนไม่ได้) พวกเขาจะบอกปู่ครูและได้งานทุกครั้ง เป็นความจริงหรือที่ว่า ปู่ครูเท่านั้นที่ ดลบันดาลสืบสานมรดกภูมิปัญญาไทย

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

12 นมล โฮมไชยา (2546, กันยายน) ไวน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสไตส์สากล วารสารวิชาการ 6(9) 65-68

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ เป็นการนำการทำ ไวน์ ที่คนไทยแทบทุกภาคมีความสามารถในการผลิตไวน์จากผลไม้ในท้องถิ่น ในแบบที่เทียบเคียง กับภูมิปัญญาชาวยุโรปได้อย่างสบายๆ เข้ามาใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยดำเนิน กิจกรรม ดังนี้ ให้ครูแบ่งเนื้อหาเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มน้ำผลไม้ (Juice) กับ กลุ่มไวน์ (Wine)

กลุ่มน้ำผลไม้ (Juice) ครูให้ความรู้เรื่องผลไม้ไทย ชื่อผลไม้เป็นภาษาอังกฤษ อธิบายถึง รูปร่างลักษณะพิเศษและรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ แล้วมอบหมายงานที่เป็นลักษณะโครงการ “การศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญาไทยในด้านการทำน้ำผลไม้” และครูให้นักเรียนเลือกผลไม้ที่สามารถนำมา ทำเป็นเครื่องดื่มรวมทั้งพืชสมุนไพรด้วย

กลุ่มไวน์ (Wine) ครูให้ความรู้เรื่องวัฒนธรรมการดื่มไวน์ของชาวอังกฤษ ประเภทและวิธีการทำไวน์ แล้วมอบหมายงานที่เป็นลักษณะโครงการ “การศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญาไทยในด้านการ ทำไวน์จากผลไม้ในท้องถิ่น” และครูให้นักเรียนเลือกผลไม้ที่สามารถนำมาทำเป็นไวน์ รวมทั้งพืช สมุนไพรด้วย

วิธีการดังกล่าว เป็นการนำภูมิปัญญาไทยเข้ามาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในสไตส์สากล งานเดียวได้ทั้งความสุขของผู้เรียนและคุณภาพของการเรียนการสอน

หัวเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

13 เนตรนพิชญ์ จำปาทองเทศ (2546, มิถุนายน) จากโรงเรียนสู่โรงงาน ร้านตลาด วารสาร วิชาการ 6(6) 65-67

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ โรงเรียนคณะราษฎร บำรุง 3 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มุ่งพัฒนาวิชาการและเสริมวิชาชีพให้กับผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้เป็นโรงเรียนทำมาหากิน เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาตามความถนัด ด้วยการนำ นักเรียนไปฝึกฝนอาชีพกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ของนักเรียนจะนำไปจำหน่ายที่ตลาดนัด ซึ่ง โรงเรียนเปิดร้านไว้ มีกำไรมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป ซึ่งกำไรที่เป็นตัวเงินนั้นไม่ใช่เรื่องสำคัญ ที่สำคัญ คือ กำไรด้านประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียนที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เมื่อเรียนจบจากโรงเรียนแล้ว อย่างน้อยที่สุดแบบอย่างแนวคิดในการประกอบอาชีพที่ได้รับจากโรงเรียน น่าจะให้อะไรแก่พวกเขา ได้มากพอสมควร

หัวเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

14 บุษบา ประภาสพงศ์ (2546, กรกฎาคม) สามัคคีเภทคำฉันท์ สำนวนใดเป็นฉบับเพชรแท้
วารสารวิชาการ 6(7) 62-65

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ เป็นความสามารถในการสร้างผลงานทางด้านภาษาและวรรณกรรม ของ นายชิต บุรทัต ซึ่งคงไม่มีใครกล้าปฏิเสธความงดงามของสามัคคีเภทคำฉันท์ เช่นเดียวกัน คงไม่มีผู้ใดปฏิเสธความสำคัญของวรรณคดี ในฐานะที่เป็นผลผลิตทางภูมิปัญญาชั้นสูงของมนุษย์ สามัคคีเภทคำฉันท์มีเค้าเรื่องจากสุมังคล - วิลาสินี อรรถกถาที่মনิกายมหาวรรค แสดงข้อสุภาษิตว่าด้วย โทษแห่งการแตกความสามัคคี ประกอบด้วยฉันท์ 19 ชนิด และกาพย์ฉันท์อีก 1 ชนิด ที่เรียกว่าคำฉันท์แม้มีกาพย์ปนอยู่ด้วยนั้น ก็เพราะฉันท์เดิมหมายถึง คำประพันธ์ซึ่งบังคับครุหลุ (คือเสียงหนัก - เบา) โดยมีที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต ฉันท์ในวรรณคดีไทยนั้น รับและดัดแปลงจากคัมภีร์รูดโตทัยภาษาบาลี แต่ฉันท์ไม่เคร่งครัดครุหลุ และทั้งยังได้เพิ่มสัมผัสสระและการจัดแบ่งวรรคให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ฉันท์และกาพย์ในวรรณคดีไทยจึงดูคล้ายคลึงและใช้ปะปนกันในวรรณคดีคำฉันท์หลายเรื่อง

สามัคคีเภทคำฉันท์ที่แต่งโดยนายชิต บุรทัต ขณะนี้มี 2 ฉบับ คือ ฉบับลิขสิทธิ์ของกรมศิลปากรและฉบับลิขสิทธิ์ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนวนใดเป็นฉบับเพชรแท้ของผู้แต่งกันแน่ ซึ่งขณะนี้ได้มีการพิสูจน์กันแล้วว่าทั้ง 2 ฉบับ ต่างก็เป็นฉบับแท้แต่กำเนิดในต่างช่วงเวลากัน ฉบับกรมศิลปากรเป็นต้นฉบับแรก ซึ่ง นายชิต บุรทัต แต่งเมื่ออายุได้ 22 ปี ส่วนฉบับของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นชิ้นงานที่เก๋วหนุ่มใหญ่ อายุได้ 36 ปี มีญาณอินทรีย์อันแก่กล้า ได้แก้ไขขัดเกลาผลงานชิ้นแรกของตน จนกระทั่งได้ชิ้นงานอมตะ ซึ่งทั้ง 2 ฉบับ ต่างก็มีคุณค่าโดดเด่นกันคนละด้าน

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทภาษาและวรรณกรรม

15 ประสงค์ โสมรัตนานนท์ (2546, ตุลาคม) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา
วารสารวิชาการ 6(10) 64-69

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ โรงเรียนห้วยจิ้งฉะ จังหวัดสุรินทร์ ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ชื่อ วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ โดยการนำวรรณคดีมรดกเรื่องพระอภัยมณีมาแต่งเป็นภาษาถิ่นอีสาน แล้วกำหนดเนื้อหาให้นักเรียนนำไปฝึกขับร้อง ซึ่งผู้เรียนสามารถสืบค้นความรู้ได้จากวิทยากรท้องถิ่น ทำให้นักเรียนสามารถขับร้องเพลงหมดสำได้อย่างไพเราะ มีความเข้าใจและซาบซึ้งในวรรณคดีเป็นการบูรณาการวรรณคดีให้เข้ากับวรรณกรรมท้องถิ่น อีกทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอีกด้วย

หัวเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

16 ผิดาโชน การละเล่น ดำนานความเชื่อ (2546, กันยายน-ตุลาคม) วารสารอมสิน 25(149)
41-44

บทความนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ การเล่นผิดาโชนเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของคนไทย ในการรวบรวมคนให้มาร่วมมือ ร่วมใจ ในงานบุญ สร้างขวัญกำลังใจ สร้างความสามัคคี ความสนุกสนานทั้งผู้เล่นและผู้มาร่วมงาน เป็นความภาคภูมิใจทางภูมิปัญญาของคนไทยที่อีกหลายๆ ประเทศ ไม่อาจทัดเทียมได้ เป็นการนำความเชื่อเหนือธรรมชาติมาร่วมกับงาน ซึ่งการเล่นผิดาโชนมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นส่วนหนึ่งของงานบุญ ผะเหวด ซึ่งถือว่าเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ประจำท้องถิ่นของชาวอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เกิดจากความเชื่อที่ว่า เป็นการกระทำเพื่อถวายเจ้านายซึ่งก็คือ วิญญาณผู้ปกครองของชาวอำเภอด่านซ้าย และเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีนี้ต้องจัดทำทุกปีถ้าปีไหนไม่จัดเชื่อว่า จะเกิดภัยพิบัติขึ้น

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

17 พรชัย ภาพันธ์ (2546, กุมภาพันธ์) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดทำหลักสูตร
สถานศึกษา วารสารวิชาการ 6(2) 6-11

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กำหนดให้โรงเรียนต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และจัดการศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Base Management) ซึ่งนำหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลมาใช้ในการบริหารโรงเรียน

หลักสูตรสถานศึกษา คือ การนำข้อกำหนดต่างๆ จากหลักสูตรแกนกลาง ไปจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยมีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา เป็นผู้พิจารณา โดยมีแนวทางดำเนินการ 3 ส่วน ดังนี้

- 1 กำหนดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ รายปี รายภาคเรียน ของทั้ง 8 กลุ่มสาระ ตลอดจนคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้
- 2 กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3 กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา

ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น จุดมุ่งหมายที่สำคัญก็เพื่อ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่สถานศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นการทำทลายภูมิปัญญาของครูและท้องถิ่น ในอันที่จะช่วยกันสร้างคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวสู่สากล เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นแหล่งความรู้ที่ดำเนินชีวิตผ่านทางรอดและเป็นทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

18 พรชัย ภาพันธ์ (2546, กรกฎาคม) กวีกฤตการศึกษา ด้วยภูมิปัญญาไทย วารสารวิชาการ 5(7) 2-10

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม และระบบคุณค่า ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ได้ก่อให้เกิดการปรับตัวในหมู่บ้านโดยเฉพาะในสังคมชุมชน เป็นปัจจัยเอื้อตอบทบทนาการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยของชุมชน ดังนี้

1 บทบาทของชุมชนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร

2 บทบาทของชุมชนในการสนับสนุนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ให้เข้มแข็งและยั่งยืน ดังนี้

2.1 การสร้างและพัฒนาองค์กรชาวบ้านหรือองค์กรชุมชน

2.2 การสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้

2.3 การสร้างและพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ของชุมชน

หัวเรื่อง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

19 วิสุทธ์ บุญยกุล (2546, กรกฎาคม) แบบเรียนภาษาไทย ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) วารสารวิชาการ 6(7) 6-14

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ภูมิปัญญาในการแต่งตำราเรียนภาษาไทย ของ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) แสดงถึงความก้าวหน้าในวงการแบบเรียนภาษาไทย ที่ยังไม่ค่อยชัดเจนอยู่ก็มีเรื่องอักษรควบ อักษรนำ โดยมีแนวโน้มว่าถ้าตัวหน้าเป็นอักษรสูงและตัวตามเป็น ร ล ว แล้ว จะอยู่ในพวกวาหนิ์นิกหรืออักษรนำ แต่ถ้าเป็นอักษรกลางที่อยู่หน้า ร ล ว แล้ว ไม่ว่าจะอ่านเป็นอักษรควบหรืออักษรนำก็จะจัดอยู่ในจำพวกอักษรประโยคทั้งหมด หนังสือชุดนี้เดิมมีเพียง 5 เล่ม แต่ต่อมาได้เติมไวพจน์พิจารณ์เข้าในชุดด้วย สอนหนังสือนอกนั้นคงถือว่าเป็นแบบเรียนประกอบ ซึ่งเป็นแบบเรียนสำหรับผู้ใฝ่เรียนภาษาไทยชั้นสูงต่อไป

ในปัจจุบัน ไม่มีการกวดขันเรื่องเสียงวรรณยุกต์ที่ใช้ในภาษาไทย ไม่มีการกวดขันเรื่องการออกเสียงตัว ร และ ล ไม่มีการกวดขันเรื่องตัวควบ ร และ ล ทำให้การออกเสียงภาษาไทยอยู่ในชั้นวิบัติยิ่งขึ้นกว่าเดิม เสียง ร ล และอักษรควบ ร ล ได้หายไปแล้วในกลุ่มคนบางกลุ่ม และในทุกวันนี้ นักเรียนหลายคนอ่าน กา ก่า กัว ก้า ก่า เป็น กา ก่า กัว ก้า ก่า อ่าน คา คั่ว คำ เป็น คา คำ คำ แม้แต่ในวิทยุและโทรทัศน์ คำว่า พ่อแม่ ไม่ได้ ให้บ้าง ช่วยเหลือ จะมีผู้ออกเสียงเป็น พ่อแม่ ไม่ด้าย ไ้บ้าง ช่วยเหลือ อยู่ทุกวัน เป็นสิ่งที่บอกเหตุว่า เสียงวรรณยุกต์โทมีแนวโน้มจะหายไป กลายเป็นเสียงวรรณยุกต์ตรี แม้จะยอมรับว่า ภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลง แต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องการออกเสียงวรรณยุกต์ที่วุ่นนี้ เป็นเรื่องของความวิบัติ ครุบาอาจารย์ที่รักภาษาไทยทั้งหลาย

จงช่วยกันกวาดขันในเรื่องการออกเสียงภาษาไทยให้จริงจัง และทางการก็ควรจะพิจารณานำวิธีการผันเสียงวรรณยุกต์ตามแบบมูลบทบรรพกิจ หรือแบบเรียนเร็วมาใช้ใหม่ เพื่อมิให้การออกเสียงภาษาไทย วิบัติไปยิ่งกว่านี้

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

20 กำจร หลุยยะพงศ์ (2547, ธันวาคม) จักสาน จักสายใยในครอบครัว วารสารกุลสตรี 34 (814) 132-133

บทความนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ งานจักสานเป็นทั้งศิลปะ ภูมิปัญญา และของขวัญอันล้ำค่าจากรุ่นแม่สู่รุ่นลูก ถือเป็นการบอกกล่าว ขาวคราวแห่งความรักและความผูกพัน จากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นใหม่ภายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่ผูกพันกับพิธีกรรมสำคัญๆ ในชีวิตของคนในครอบครัวอีกด้วย ซึ่งมีใช้ในงาน จักสานเท่านั้น งานศิลปหัตถกรรมอื่นๆ ก็ทำหน้าที่นี้เช่นเดียวกัน ผู้หญิงจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการเชื่อมสายใยของครอบครัวจากอดีตสู่ปัจจุบันผ่านงานฝีมือ จึงไม่ใช่เรื่องน่าแปลกที่เราจะเห็น ผู้หญิงชอบเก็บของเก่าประเภทงานฝีมือตกทอดจากรุ่นคุณย่า คุณยาย และมอบสู่ลูกและหลาน เพื่อ เป็นการสืบสานสายใย สายสัมพันธ์ของครอบครัว

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

21 กุลนิษฐ์ ทองเงา (2547, เมษายน-พฤษภาคม) ครุศิลป์ ผู้สร้างสัตว์ประหลาดตัวแรกของ ประเทศ วารสารราชมงคล 9(1) 4-5

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ เป็นความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปกรรม ของ อาจารย์อรอนพ วุฒิ อาจารย์คณะสัมพันธ์วิชาชีพ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง ได้สร้างสัตว์ประหลาดตัวแรกของประเทศไทย โดยการนำ สัตว์ในวรรณคดีและสัตว์ที่มีตัวตนอยู่จริงในประเทศหลายประเภทมา믹ซ์กัน เช่น ครุฑ การะเวก และจันทิมา เป็นต้น โดยมีโจทย์อยู่ว่า มันเป็นนกเดิน 2 เท้า ร่างกายเป็นมนุษย์ มีความรู้สึกนึกคิด และมีความฉลาด มันจึงออกมาเป็นหน้าตาละม้ายคล้ายครุฑแต่ประกอบไปด้วยสัตว์ที่มีเขา เสียงร้อง ไพเราะเหมือนนกการะเวก ลำตัวสูง 7 เมตร เป็นตัวนำในภาพยนตร์เรื่องปักช้าวายุ

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

22 ครูภูมิปัญญา (ไทย) ขุมพลังของสังคม (2547, ตุลาคม-ธันวาคม) วารสารสื่อพลัง 12(4) 1-17

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ประกาศยกย่องครูภูมิปัญญาไทยด้านต่างๆ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบันเป็นรุ่นที่ 4 ซึ่งเป็นรุ่นสุดท้าย นั้นหมายความว่า ครูภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นตำแหน่งที่

ได้รับการยกย่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเท่านั้นที่อยู่ดีแล้ว แต่ด้วยโอกาสทางกฎหมาย คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 46 แม้ว่าจะไม่มีการประกาศยกย่องครุภูมิปัญญาไทยรุ่นใหม่อีก แต่เชื่อได้แน่ว่า ครุภูมิปัญญาอันเป็นบุคคลที่มีอยู่แล้ว และที่จะเกิดขึ้นจะยังคงมีอยู่และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยไป

ครุภูมิปัญญาไม่จำเป็นต้องมีวุฒิการศึกษาสูงส่ง หากหัวใจสำคัญอยู่ที่การเป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน เข้าใจและเข้าถึงปัญหาของชุมชนที่รับรู้มาด้วยตนเอง แล้วนำมาเป็นตัวขัดเกลาและบ่มเพาะประสบการณ์จนออกมาเป็นองค์ความรู้ ที่สามารถนำมาถ่ายทอดสู่เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อจัดการกับปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนอย่างได้ผล” ข้อความนี้สะท้อนให้เห็นถึงคำกล่าวของ คุณประยงค์ วรรณรงค์ ผู้ได้รับการประกาศยกย่องให้เป็นครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 1 และในปี พ.ศ. 2547 ได้รับการประกาศให้เป็นเจ้าของรางวัลแมกไซไซ ที่ได้กล่าวว่า ผมเคยถูกนักวิชาการมองด้วยความไม่เชื่อถือ และหาว่าบังอาจมาร่วมร่างพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน ทั้งที่จบแค่ ป.4

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

23 โคลนนิ่ง(นามแฝง) (2547, 27 พฤษภาคม) พระราชพิธีโล้ชิงช้า วารสารบางกอก

รายสัปดาห์ 46(2402) 60

บทความนี้กล่าวถึง การจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ พระราชพิธีโล้ชิงช้าหรือชื่อที่เรียกเป็นทางการว่า พระราชพิธีตรียัมปวายจัดขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2327 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นพิธีของพราหมณ์ เพื่อต้อนรับพระอิศวรเสด็จมาเยือนโลกมนุษย์ พระราชพิธีนี้จัด 2 วัน คือ ในวันขึ้น 7 ค่ำ เดือน 5 จะโล้ตอนเช้า กับวันขึ้น 9 ค่ำ จะโล้ตอนเย็น ชาวบ้านจึงเรียกวา เจ็ดค่ำถีบเช้า เก้าค่ำถีบเย็น คำว่าถีบก็คือการโล้นั่นเอง แต่เพราะเศรษฐกิจตกต่ำในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้เลิกการจัดพระราชพิธีนี้ไป เมื่อ พ.ศ. 2478 ทุกวันนี้คงเหลืออยู่แต่เสาชิงช้าสีแดง ตั้งสูงเด่นเป็นสง่า ณ เกาะกลางถนน หน้าวัดสุทัศน์เทพวราราม ซึ่งในอดีตถือว่าเป็นใจกลางพระนครของชาวกรุงเทพฯ

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

24 เฉลียง ริมสวน (2547, 16 เมษายน) ภูมิปัญญาของคนไทยงานดอกลายนูน วารสารแม่น้ำค (123) 24-25

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ภูมิปัญญาของชาวเหนือมีให้เห็นมากมาย แต่งานดอกลายนูนที่สร้างด้วยมือคนนั้นไม่ค่อยมีให้เห็นเท่าไรนัก เพราะงานแต่ละชิ้นทำยาก ต้องใช้เวลานานเป็น 10 วัน บางชิ้นใช้เวลานานถึง 2 เดือน แต่บางชิ้นก็นานกว่านั้น ส่วนงานเล็กๆ ใช้เวลา 2 วันก็ยังมี เป็นงานที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์อย่างยิ่ง เพราะถ้าจะเรียนรู้ก็ถือว่าคุ้มค่ายิ่งนัก

ปัจจุบันคุณสนธิ พันธวงศ์ อยู่บ้านเลขที่ 67/1 ถนนวัวลาย ซอย 1 ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการถ่ายทอดจากคุณพ่อและคุณแม่ และยึดเป็นอาชีพเรื่อยมา อีกทั้ง

พร้อมที่จะถ่ายทอดให้กับคนที่สนใจงานด้านนี้ เพื่อจะได้ช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย และนำไปประกอบเป็นอาชีพได้

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม

25 ดอกดาวเรือง(นามแฝง) (2547, 1 กรกฎาคม) ภูมิปัญญาของคนไทย แบบมูลิน วารสาร
แมนาค (128) 24-25

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ ไม่ไผ่ป่าที่ดูเป็นไม้ที่หาประโยชน์ได้น้อยมากและนับวันจะเป็นไม้แก่ง ที่รอวันผุไปตามกาลเวลา แม้จะตัดลำไปขายราคาก็ถูกแสนถูก อาจารย์จุมภฏ มวงกลิ้ง โรงเรียนเทศบาลศรีมหาธาตุ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้นำไม่ไผ่ปามาสร้างสรรค์เป็นเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่ามากราบราคาขึ้นมาได้ และตั้งชื่อว่า แบบมูลิน ซึ่งมีน้ำเสียงใกล้เคียงกับไวโอลินมากที่สุดแต่ราคาถูกกว่าหลายเท่าตัว และได้นำมาใช้ในการสอนวิชาดนตรี ทำให้แก้ปัญหาคาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการสอนไปได้อย่างมาก ซึ่งนับได้ว่า เป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ภูมิปัญญาใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น และมีประโยชน์ต่อสังคมไทย

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

26 ทศนา แสงศักดิ์ (2547, มกราคม-มิถุนายน) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
ตามแนวปฏิรูปการศึกษา วารสารบริหารการศึกษามศว 3(7) 12-18

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นบทบาทร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน อีกทั้งการให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดความรักหวงแหน เห็นคุณค่าในท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนมากขึ้น ผลที่ได้ตามมาก็คือ เป็นการช่วยส่งเสริม สนับสนุน ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการยอมรับและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษา ซึ่งมีหลักในการดำเนินการ ดังนี้

- 1 เรียนรู้ชุมชน ปรับการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เข้ากับสภาพชุมชน
- 2 ดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจและต่อเนื่อง
- 3 ใช้กระบวนการสัมพันธ์ 2 ทาง คือ สถานศึกษาเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ
- 4 ใช้วิธีการหลายๆ วิธี ที่ง่าย คล่องตัว และยืดหยุ่น

หัวเรื่อง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

27 ขำรง อุดมไพจิตรกุล (2547, มกราคม-มิถุนายน) ฝ่าไทยของไทยทุกส่วน จากบทเรียนสู่ความเข้มแข็ง วารสารบริหารการศึกษามศว 3(7) 4-7

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ การทำภูมิปัญญาไทยให้มีความเจริญก้าวหน้า ด้วยการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือนำภูมิปัญญาสากลมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับภูมิปัญญาไทย ย่อมก่อให้เกิดความเข้มแข็งต่อสถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของความเป็นไทย ทำให้สามารถยืนอยู่ได้ในระบบสากลอย่างสง่างาม ไมวาในด้านการแข่งขันหรือความร่วมมือโดยไม่สูญเสียความเป็นไทย ซึ่งคนไทยทั้งประเทศถูกปลูกฝังและเตือนสติกันอยู่ทุกวันในเวลา 08.00 น. และ 18.00 น.

ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย	เป็นประชารัฐ ฝ่าไทยของไทยทุกส่วน
อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล	ด้วยไทยล้วนหมาย รักสามัคคี
ไทยนี้รักสงบ แต่ถึงรบไม่ขลาด	เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่
สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี	เถลิงประเทศ ชาติไทยทวี มีชัย ชโย

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

28 นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2547, สิงหาคม) สุนทรภู่ “ความรู้ใหม่” โยงโย “ความรู้เก่า” ในยุคสมัย วารสารศิลปวัฒนธรรม 25(10) 36-39

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ การนำความรู้ในงานของสุนทรภู่มาวิเคราะห์ เพื่อดูผลกระทบจากความรู้ใหม่ๆ ที่หลั่งไหลมาจากภายนอก มีผลต่อระบบความรู้ของไทยอย่างไร ซึ่งในสมัยของสุนทรภู่นั้นคล้ายคลึงกับสมัยนี้มาก นั่นคือเป็นยุคสมัยที่ระบบความรู้ของสังคมถูกกระทบจากความรู้ใหม่ๆ ที่หลั่งไหลมาจากภายนอก แม้อาจจะไม่ท่วมท้นเท่าปัจจุบัน แต่ก็เห็นได้ว่า กระทบต่อฐานของความรู้หรือวิถีคิด ซึ่งสะท้อนออกมาในงานของท่าน งานของท่านสะท้อนให้เห็นว่า ท่านเป็นครุภูมิปัญญาที่มีความรู้มาก จนถึงปัจจุบันนี้ข้อมูลความรู้ในงานที่ปรากฏจากภูมิปัญญาของท่าน ได้ถูกนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานอย่างหนึ่งสำหรับการทำงานพจนานุกรม

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทภาษาและวรรณกรรม

29 พระราชพิธีสงกรานต์ (2547, เมษายน-พฤษภาคม) วารสารวิมานเมฆ 7(72) 48-52

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงตระหนักถึงความสำคัญของราชประเพณีว่า เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงเกียรติภูมิและความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมของชาติ จึงได้ทรงกำหนดราชประเพณี พระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลเทศกาลสงกรานต์ใหม่เรียกว่า พระราชพิธีสงกรานต์ ซึ่งพระราชพิธีนี้จัดในวันที่ 15 เมษายนของทุกปี เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ราษฎรในการบำเพ็ญกุศล ระลึกถึงพระคุณแห่งพระศรีรัตนตรัย พระคุณของบรรพบุรุษ ผู้มีพระคุณทั้งปวง ซึ่งถือเป็นประเพณีที่ดีงามของชาวไทย

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

30 ยุคใหม่ของโองมังก (2547, 30 กรกฎาคม-14 สิงหาคม) วารสารสื่อกลางธุรกิจเพื่อราชบุรี

(2) 2-4

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ จากดินเหนียวที่ไร้ค่า ผ่านกระบวนการอันละเอียดและประณีตของภูมิปัญญาไทย จึงแปรสภาพ สร้างราคา สร้างชื่อเสียง ให้กับจังหวัดราชบุรี ให้เลื่องลือระบือไกลในนามของเมืองโองมังก ภาพอันคุ้นตาเมื่อคิดถึงโองมังกนั้น คือภาชนะใบใหญ่ มีไว้สำหรับรองรับน้ำฝนอยู่หน้าบ้าน ลวดลายมังกร รูปทรงปองกลาง ก้นตอ ซึ่งเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยสมัยก่อน ที่ปั้นโองให้ได้โครงสร้างที่เหมาะสม เพราะด้วยรูปทรงนี้ ทำให้ตะกอนในน้ำไปรวมกันอยู่ที่ก้นโองตามกฎของแรงดึงดูดของโลก ประกอบกับการใช้ดินเป็นวัตถุดิบในการปั้น ทำให้น้ำที่บรรจุในโองนั้นเย็นใส ไม่ว่าจะดื่มกินหรืออาบก็ชื่นใจ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของวัตถุดิบรวมทั้งทรัพยากรและเทคโนโลยี จากโองใส่ดิน นำมาผสมผสานกับความรู้ความคิดใหม่ ๆ ก็เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างหลากหลาย ด้วยการออกแบบรูปทรงที่เก๋ไก๋ ลวดลายดูทันสมัยและสีสันสวยสะดุดตา ซึ่งนอกจากรูปทรงที่เปลี่ยนไปแล้ว เพื่อความคงทนและความสะดวกในการหาวัตถุดิบ จากเดิมที่เคยใช้ดินเหนียวก็เปลี่ยนมาใช้เซรามิกผลิตแทน โองจึงกลายมาเป็นแจกัน กระถาง เฟอร์นิเจอร์ หรือแม้แต่ตุ๊กตาสัตว์ ที่ประดับประดาไว้ตามโรงแรม สวน หรือบ้านเรือน พร้อมทั้งส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ นำรายได้เข้าสู่ประเทศ จำนวนมหาศาลเลยทีเดียว

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

31 รพินทร์ พันธุ์โรทัย (2547, มีนาคม) อาณิสสผ้าขาวม้า วารสารศิลปวัฒนธรรม 25(5)

43-44

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ผ้าขาวม้าเป็นภูมิปัญญาที่ได้มีการสืบสานและถ่ายทอดในการทำและการใช้จากรุ่นสู่รุ่น จากอดีตจนถึงปัจจุบัน จากงานหัตถกรรมที่คนสมัยก่อนที่ทำได้ด้วยมือ (ปัจจุบันยังมีบางท้องถิ่นที่ยังอนุรักษ์อยู่) พัฒนามาเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักร อาณิสสของผ้าขาวม้าที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทย ที่นำผ้าเพียงผืนเดียวมาก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากมาย

ผ้าเอเยผ้าขาวม้า	นุ่งอาบเสร็จเช็ดหน้าหุ่นต่างหมอน
กับเช็ดตัวผูกเปลห่มลูกนอน	ถึงยามร้อนโบกพัดและปิดยุง
ปูนอนนั่งทั้งพาดบ่าสารพัด	ทั้งหมัดใช้หลายอย่างใช้ต่างถุง
ใช้โปกหัวหมอนนอนเกียนพุง	ผูกหูมุ้งนุ่งประจำทำงานเอย

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

32 สປาไทยสู่ตลาดโลก ภูมิปัญญาไทยระดับสากล (ตุลาคม, 2547) วารสารพหุวิชาชีพภูมิภาค
1(9) 2-7

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ เป็นการนำวิธีการนวดคลายเครียดของชาวต่างชาติ มาแลกเปลี่ยน ผสมผสาน ปรับประยุกต์ ให้เข้ากับการนวดแผนไทย ส่งผลให้การดูแลสุขภาพด้วยการนวดคลายเครียดซึ่งมีสวนผสมของน้ำมันหอมระเหยที่เรียกว่า สປา เป็นโปรแกรมที่ดีที่สุดในขณะนี้ เพราะมีคุณลักษณะพิเศษอันเลิศล้ำถึงระดับของการบริการวิถีทางสุขภาพโดยใช้สมุนไพรเข้าช่วย และการมีอัยยาศัยไมตรีที่นายภของของคนไทย อันได้แก่ ความเป็นมิตร ความยิ้มแย้มแจ่มใส ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่สำคัญยิ่งและเป็นกุญแจที่บ่งชี้ให้เห็นถึง ความแตกต่างของปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนขนบธรรมเนียมประเพณีอันเก่าแก่ ที่ประเมินคามิได้สำหรับการดำเนินการใดๆ ในปัจจุบันอุตสาหกรรมสປาไทยมีมากกว่า 300 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งไม่เพียงแต่ประสบผลสำเร็จภายในประเทศเท่านั้น สປาไทยยังได้ต่อยอดความสำเร็จอีกขั้นไปสู่ตลาดโลกด้วย

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

33 สมชาย นิลอาธิ (2547, เมษายน) บวชควายในงานบุญบั้งไฟ วารสารศิลปวัฒนธรรม 25(6)
47-49

บทความนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ การจัดงานบุญบั้งไฟที่บ้านแมต กิ่งอำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด จะมีการจัดพิธีกรรมที่แตกต่างแปลกตา น่าตื่นใจมากกว่าที่อื่นๆ หลายแห่ง คือ การจัดให้มีพิธีกรรมบวชควาย โดยใช้คนสมมุติให้เป็นควาย เรียกคนที่บวชเป็นควายว่า ควายจำหรือควายฮาต ซึ่งจะมีการสืบทอดกันต่อๆ มาตามสายเลือด เวลาบวชต้องไปบวชกับผีปู่ตาที่ดอนปู่ตา ซึ่งชาวอีสานเชื่อกันว่าเป็นผีประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่คอยปกป้องคุ้มครองคน คุ่มครองสัตว์เลี้ยง และช่วยเสี่ยงทายความอุดมสมบูรณ์ของฟ้าฝนในปีนั้นๆ นับได้ว่า เป็นภูมิปัญญาด้านขวัญและกำลังใจ ช่วยสร้างความสามัคคีและความสนุกสนานที่คนไทยได้สืบสานและอนุรักษ์มาจนถึงปัจจุบัน

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

34 สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (2547, ตุลาคม) ชุมชนสร้างสุข วารสาร
หมอชาวบ้าน 26(306) 82

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ที่โรงเรียนบ้านป่าถ่อน ตำบลท่าก้อ อำเภอแมสรวย จังหวัดเชียงราย ชุมชนกับคณะครูได้ร่วมกันจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นโดยใช้ชื่อว่า หลักสูตรระบบนิเวศในนาข้าวและแปลงผัก เน้นเรื่องการบริหารศัตรูพืชแบบผสมผสาน ซึ่งสามารถกำจัดศัตรูพืชได้อย่างอยู่หมัดโดยไม่ต้องพึ่งสารเคมี หรือการคิดค้นนำสมุนไพรมาหมักไว้ในดินก่อนปลูกพืช ช่วยลดแมลงศัตรูพืชได้เป็นอย่างดี และได้นำหลักสูตรนี้เชื่อมโยงกับทุกวิชาและทุกชั้นเรียน ชุมชนก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียนด้วยถึงพิษภัยของสารเคมีจึงได้หันมาทำเกษตร

อินทรีย์ เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดีของตัวเอง ครอบครัว และชุมชน ความสำเร็จของหลักสูตรนี้ ไม่ได้อยู่ที่คะแนนสอบของนักเรียน แต่อยู่ที่ความสุขในชุมชนและการได้พัฒนาภูมิปัญญาไทย
หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทเกษตรกรรม

35 สิทธิชัย สมานชาติ (2547, 27 มกราคม) เปิดกรุผ้าโบราณ สืบสานภูมิปัญญาไทย วารสาร
สกุลไทยรายสัปดาห์ 50(2571) 61-63

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ชาวไท-ยวน เชื่อมั่นกันว่า การ
สะสมบารมีในชาตินี้ เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อความสงบสุขในเบื้องหน้า วันข้างหน้า และชาติภพหน้า
ผู้ชายสร้างบารมีด้วยการบวช สำหรับผู้หญิงสร้างบารมีด้วยการทอผ้าสร้างสิ่งทอในพระพุทธศาสนา
ถวายเป็นพุทธบูชาและถวายเป็นความหมายแห่งศรัทธาลงในสวดลายของผืนผ้าชิ้นดินจก

ผ้าชิ้นดินจกของชาวไทย-ยวน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นมรดกร่วมกันของชาวไทย-ยวน ในทุก
ภูมิภาค โดยมีส่วนประกอบของผ้าคล้ายกันคือ ส่วนหัวชิ้น ส่วนตัวชิ้น และส่วนตีนชิ้น เป็นผืนผ้า
ที่มีคุณค่า ใช้นุ่งทั้งโอกาสงานบุญ งานมงคล และที่สำคัญใช้นุ่งไปร่วมงานศพ ซึ่งถือว่าเป็นการให้
เกียรติแก่ผู้ตาย

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทปรัชญา ศาสนา และประเพณี

36 เสถียร ท่วมจันทร์ (2547, กันยายน) เครื่องพรวนดินพริกประหยัดแรงงาน วารสาร
เทคโนโลยีชาวบ้าน 16(343) 21-22

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ นายสมศักดิ์ ทองสุขใส อยู่บ้าน
เลขที่ 516/1 หมู่ 7 ตำบลหนองขาม อำเภอหนองไช้ จังหวัดสุพรรณบุรี โทร (035) 595-887 และ
(09) 831-6189 มีอาชีพปลูกพริก ซึ่งในการปลูกพริกนั้นมีปัญหาหนึ่งที่อยู่คู่กับเกษตรกรมานาน คือ
วัชพืชที่เข้าไปรบกวนทำให้ผลผลิตลดลงอย่างเห็นได้ชัด การที่จะใช้สารเคมีกำจัดก็จะมีผลส่งกระทบ
ไปถึงราก เพราะพริกเป็นพืชที่ไวต่อสารเคมีมาก เขาจึงได้ประดิษฐ์เครื่องพรวนดินพริกขึ้นมา เพื่อ
กำจัดวัชพืช โดยตั้งชื่อว่า จักรยานพรวนดินพริก ทำให้สามารถประหยัดเวลา ประหยัดแรงงาน และ
ประหยัดทุนทรัพย์ไปได้มากที่สุด ซึ่งจักรยานพรวนดินพริกนี้ต้นทุนเพียงคันละ 500 บาทเท่านั้น
โดยมีส่วนประกอบ ดังนี้

- 1 ท่อเหล็กขนาด 1 นิ้ว ยาว 150 เซนติเมตร จำนวน 2 ท่อน
- 2 นำแผ่นเหล็กมาเชื่อมติดที่ปลายท่อทั้ง 2 ด้าน
- 3 นำท่อเหล็กทั้ง 2 ท่อนมาเชื่อม โดยใช้เหล็กกลมยาว 20 เซนติเมตร วางระหว่าง
กลาง ให้ห่างจากจุดปลายท่อ 10 เซนติเมตร เพื่อนำล้อจักรยานมาประกอบ
- 4 นำเหล็กยาว 45 เซนติเมตร มาประกอบติดให้เป็นรูปสามเหลี่ยม โดยใช้แผ่นเหล็กต่อ
และสามารถปรับขึ้นลงได้ตามความต้องการ
- 5 นำล้อจักรยานมาประกอบ โดยใช้เพียงวงล้อ ไม่ต้องไสยาง เท่านั้นก็เป็นอันเสร็จ

จึงกล่าวได้ว่า นายสมศักดิ์ ทองสุขใส เป็นผู้ที่ควรแก่การส่งเสริม สนับสนุน ให้ได้พัฒนาความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อสร้างสรรค์ภูมิปัญญาใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมไทยต่อไป

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทเกษตรกรรม

37 หัตถกรรมกระดาษสา (2547, เมษายน) วารสารพาณิชยภูมิภาค 1(3) 24-27

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ คนไทยใช้กระดาษสากันอย่างยาวนาน เช่น นำมาทำเป็นสมุดที่เรียกว่า พับสา (สมุดไทย) นำมาทำเป็นชนวนปลูไฟ นำมาห่อผ้าไหม ห่อสิ่งของต่างๆ และทำแบบเสื้อ เป็นต้น

ในปัจจุบันหัตถกรรมกระดาษสา ได้ถูกนำมาใช้ในการออกแบบอุตสาหกรรมหีบห่อ เช่น ห่อเครื่องมือแพทย์ อัญมณี ผลไม้ เป็นต้น เพราะกันการกระแทกและป้องกันความชื้นได้ดีและได้ประยุกต์เป็นดอกไม้ประดิษฐ์ กระดาษห่อของขวัญ การ์ดอวยพร ของที่ระลึกต่างๆ มากมาย เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากธรรมชาติล้วนๆ มีความโปร่งบาง ผสมผสานกับการดีไซน์ การตกแต่งลวดลายและสีสันทัน ผลิตภัณฑ์จึงได้รับความนิยมจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นภูมิปัญญาที่ควรอนุรักษ์และส่งเสริมอีกหนึ่งภูมิปัญญาของไทย

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

38 Coots, Jennefer J (1998, Win) Family resources and parent participation in schooling Activities for their children with developmental delays, *Journal of special Education* 31(4) 498-520

บทความนี้กล่าวถึง การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัว และเด็กกับรูปแบบของชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกหัดของเด็กอายุ 7 – 8 ปี จาก 35 ครอบครัว ของเด็กที่มีพัฒนาการช้า

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลสารสนเทศและบทบาทของโรงเรียนมีความสัมพันธ์มากที่สุดต่อตัวแปรการมีส่วนร่วมของชุมชน

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา

39 Wongsothorn, Achara (2002, December) "Curriculum Development Research Using Amplified Objective RELC" *Journal of Language Teaching and Research in Southeast Asia Thailand* 33(2) 85-93

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ การวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร โดยคำนึงถึงตัวผู้เรียนมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการคิด การปฏิบัติ ในด้านวัฒนธรรมสังคม และการติดต่อสื่อสาร โดยมีการร่างหลักสูตรขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการนำไปใช้เรียกว่า

หลักสูตร ELT ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเทคนิคการสอนไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ลักษณะของการขยายความคิดผู้เรียนออกเป็นวงกว้าง เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะ ใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1) สาระสำคัญของเนื้อหาที่เรียน 2) หน้าที่และสถานะของผู้เรียน ตลอดจนความสนใจของนักเรียนแต่ละคน 3) การจำลองสถานการณ์ต่างๆนอกจากนี้ยังมีคำอธิบายเกี่ยวกับหลักสูตร ELT เพื่อครู ชุมชน และสถานศึกษา สามารถทำความเข้าใจและนำไปใช้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของการทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้เสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรว่า หลักสูตรควรจะเน้นที่ทิศทางของการเรียนรู้ในวงกว้าง โดยเน้นให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วิธีการต่างๆ แผนกำหนดการ เทคนิคการสอน มาตรฐาน และการวัดผลประเมินผล ซึ่งหากทำได้จะเป็น หลักสูตรที่เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้ที่เปิดกว้างของผู้เรียน

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา

บทที่ 6

บรรณทัศน์งานวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาไทย ผู้ศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัย จำนวน 26 เรื่อง และได้จัดทำบรรณทัศน์ตามขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญโดยนำเสนอตามลำดับปี พ.ศ. ดังนี้

01 ณรงค์ ก่องแก้ว (2540) การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ประถมศึกษา) เชียงใหม่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทยเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อเป็นการศึกษาสภาพการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ปัญหาและอุปสรรคการนำมาใช้

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จำนวน 168 โรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า

1 สภาพการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรที่โรงเรียนใช้ คือ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคม โดยลักษณะที่ดำเนินการมากได้แก่ การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อให้เหมาะสม ส่วนการจัดสื่อขึ้นใหม่มีการดำเนินการน้อย

2 การพัฒนาหลักสูตรที่มีการดำเนินการมาก ได้แก่ หน่วยต่อไปนี้เป็นวันสำคัญ เหตุการณ์ข่าว สิ่งแวดล้อมทางสังคม และการทำมาหากิน

3 ปัญหาการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร คือ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการนำแหล่งวิทยาการท้องถิ่นมาใช้พัฒนาหลักสูตร

หัวข้อเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

02 ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540) การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ทยเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อเป็นการศึกษากลุ่มภูมิปัญญาและลักษณะภูมิปัญญาที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ศึกษาระดับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น และประมวลความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ พร้อมทั้งปราชญ์ชาวบ้าน ในการพัฒนาหลักสูตร

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 100 คน ครูวิชาการจำนวน 100 คน ปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 26 คน รวม 226 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และวิเคราะห์เนื้อหาสร้างข้อสรุป

ผลการศึกษาพบว่า

1 กลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุดคือ กลุ่มศิลปวัฒนธรรมและประเพณี รองลงมาคือกลุ่มคติ ความคิด ความเชื่อ กลุ่มประสบการณ์ที่นำภูมิปัญญามาใช้มากที่สุดคือ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย รองลงมาคือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

2 การพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$, $SD = 0.78$) เมื่อแยกเป็นรายละเอียดพบว่า การจัดกิจกรรมเสริมอยู่ในระดับมาก ส่วนการปรับรายละเอียดเนื้อหา การจัดทำคำอธิบาย การจัดทำและเลือกใช้สื่ออยู่ในระดับปานกลาง

3 การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ส่วนใหญ่ ใช้วิธีเชิญมาเป็นวิทยากร ปัญหาที่พบ คือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น สมุนไพร จักสาน เกษตรแบบผสมผสาน ส่วนปราชญ์ชาวบ้าน มีความเห็นว่า ควรนำภูมิปัญญาเกี่ยวกับการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ และควรสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความเชื่อจากศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมในชุมชน มาสอนในโรงเรียน

หัวข้อเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

03 เรณู เหมือนจันทร์เชย (2541) การศึกษาอิทธิพลของความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยโซ่งที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาหมู่บ้านแหลมกระเจา 2 ตำบล ลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนชนบทศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาด้านวัฒนธรรมและผลกระทบของวัฒนธรรมชาวไทยโซ่งที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีส่วนถึงผลกระทบดังกล่าว ซึ่งได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคม ทรัพยากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่ได้ศึกษา คือ ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน วัฏจักรชีวิต การแต่งกาย การประดับ

ตกแดง การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตตามเกณฑ์มาตรฐานของรัฐบาล ซึ่งพิจารณาจากเรื่องต่างๆ 9 ประการ เช่น อาหารดี มีที่อยู่อาศัย สุขภาพดี ฯลฯ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมกับชาวไทยโซ่ง จำนวน 69 ครอบครัว ในระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2539 ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540

ผลการวิจัย พบว่า ชาวไทยโซ่งเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีการสืบทอดและสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีการพัฒนาปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยการผลักดันทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ลักษณะวัฒนธรรมการปรับตัวดังกล่าว โดยทั่วไปสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งนับว่าเป็นวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

04 วิทยา แสงงาม (2541) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการสานมวยสำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (การประถมศึกษา)

มหาสารคาม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทยเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการสานมวย สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดทำวิทยารายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ในกลุ่มการงาน พื้นฐานอาชีพ และประเมินหลักสูตรแบบ Puissance Measure (P M) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร ก่อนนำไปทดลองใช้และใช้รูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อหาตัวบ่งชี้ถึงคุณค่าของหลักสูตร หลังจากนำไปทดลองใช้

กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียน เสือไก่ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ คือ หลักสูตรท้องถิ่นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา จำนวน 1 ฉบับ และแบบประเมินหลักสูตร 2 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่า P M ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1 การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีการปรึกษา ด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และใช้การประเมินแบบ Puissance Measure (P M) พบว่า หลักสูตร มีความสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เหมาะสมกับผู้เรียน และมีค่า Puissance Measure (P M) สูงกว่า 10

2 การประเมินหลักสูตรโดยครูผู้สอนกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากนำหลักสูตรไปทดลองใช้ พบว่า ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ด้านโครงสร้างและเนื้อหา พบว่า มีความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องตรงกับจุดมุ่งหมาย แนวทางการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนและความต้องการของท้องถิ่น เนื้อหาที่จัดไว้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้และชัดเจน ด้านอัตราเวลาเรียน พบว่า ได้กำหนดให้สัมพันธ์กับตารางสอน แต่ไม่แน่ใจว่าเวลาเรียนที่กำหนดไว้จะเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ท้องถิ่นมีความต้องการต่อหลักสูตร บริเวณอาคารสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อ วัสดุอุปกรณ์เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า เรียงลำดับไม่เหมาะสม กิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหา สภาพท้องถิ่น และผู้เรียน แต่ไม่แน่ใจว่า กิจกรรมการเรียนการสอนจะเหมาะสมกับเวลาเรียน และด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า มีความเหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และจุดประสงค์ โดยครอบคลุมทั้ง 3 ลักษณะ คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

หัวข้อเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

05 สันติสุข กฤดากร, ม.ล. (2541) การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสารความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อเป็นการสำรวจ รวบรวม และศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในองค์ประกอบทางด้านเหตุปัจจัยในการเรียนรู้ กระบวนการ และปัญหาอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้

กลุ่มตัวอย่าง ใช้การเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้รู้ในหมู่บ้าน ผู้รับการถ่ายทอด และผู้เกี่ยวข้องในหมู่บ้าน ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะจง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนรวม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ

ผลการศึกษาพบว่า

1 มูลเหตุปัจจัยในการเรียนรู้มาจาก การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ความสนใจในส่วนตัว การสนใจด้านเศรษฐกิจ การต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และความเชื่อในสิ่งเร้นลับ

2 กระบวนการถ่ายทอด แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

2.1 วิธีการถ่ายทอด มี 3 วิธี คือ ปฏิบัติให้ดู บอกเล่าในลักษณะอธิบาย และเป็นลายลักษณ์อักษร

2.2 ขั้นตอนการถ่ายทอด ในขั้นเตรียมการให้ผู้รับการถ่ายทอดสังเกตจากผู้ถ่ายทอด และจากการให้อ่านหนังสือ ในขั้นดำเนินการเน้นให้ผู้รับการถ่ายทอดลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ในขั้นประเมินผลประเมินจากความสามารถ ปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติ และคุณภาพผลงาน

2.3 เทคนิคการถ่ายทอด ผู้ถ่ายทอดเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้ ใช้สื่อของจริง ในการฝึกปฏิบัติและหนังสือเป็นสื่อเสริมความรู้ บรรยายภาพของการเรียนรู้ประสานกลมกลืนอยู่ในวิถี การดำเนินชีวิตประจำวัน การทำงาน และวิถีประเพณีของหมู่บ้าน ระยะเวลาในการเรียนรู้ประมาณ 1 สัปดาห์ ถึง สามเดือน และฝึกฝนความชำนาญเป็นแรมปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละ บุคคล

3 ปัญหาและอุปสรรคของการถ่ายทอด แบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ

3.1 ด้านผู้ถ่ายทอด ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจึงมีปัญหาด้านสุขภาพ บางท่านถ่ายทอด ให้เฉพาะญาติสนิทหรือคนใกล้ชิดเท่านั้น บางท่านทำงานด้วยกันเองจึงไม่ได้ฝึกหัดลูกมือใหม่ขึ้นมา บางท่านละเลยสิ่งสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ทำให้การถ่ายทอดผิดเพี้ยนไปจากเดิม

3.2 ด้านผู้รับการถ่ายทอด ขาดผู้ที่ จะมารับการถ่ายทอดอย่างจริงจัง คนรุ่นใหม่ไม่มีเวลา ประกอบกับขาดความอดทนมานะพยายาม ทำให้การถ่ายทอดไม่ได้ผลเท่าที่ควรหรือมักจะ เลิกরাไปก่อนที่จะสามารถทำได้ และคนหนุ่มสาวส่วนใหญ่ออกไปประกอบอาชีพนอกถิ่น ทำให้ ละทิ้งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองไป

3.3 ด้านสภาพแวดล้อม ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ทำให้วัฒนธรรมตะวันตก เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมไทย

หัวข้อเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

06 วรรณวรางค์ เจริญพันธ์ (2542) การศึกษาพระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว ของพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาพระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว ของพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยศึกษาจาก 4 เรื่อง คือ 1) การใช้ภาษาในพระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว 2) การ ประชุมประกาศ 3) การประชุมพระราชนิพนธ์ภาค ปกิณกะพระราชนิพนธ์ 4) การชุมนุม พระบรมราชาธิบาย รวมทั้งสิ้น 463 ฉบับ

ผลการศึกษาพบว่า การใช้ภาษาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มี 4 ลักษณะ คือ

1 ด้านการใช้คำและถ้อยคำสำนวน ได้แก่ การใช้คำสรรพนาม พระองค์ทรงเลือกใช้ตาม ฐานะทางสังคมของผู้รับสารหรือบุคคลที่ทรงกล่าวถึง นอกจากนี้เนื้อหาของเรื่องยังมีส่วนในการที่ ทรงเลือกใช้คำสรรพนามอีกด้วย การใช้คำลักษณะนามพระองค์ทรงใช้อย่างระมัดระวัง ดังที่ปรากฏใน ประกาศเกี่ยวกับการใช้คำลักษณะนาม ช่าง ม้า ให้ถูกต้อง การใช้คำภาษาอังกฤษ พระองค์ทรง นิยมใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นจำนวนมาก การใช้คำซ้อนพระองค์ทรงใช้คำซ้อนเพื่อประโยชน์ ในการอธิบายอย่างแท้จริง การใช้สำนวนมีหลายสำนวนยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่บางสำนวนได้เลิก ใช้ไปแล้ว

2 ด้านการใช้ประโยค พระองค์นิยมใช้ประโยคความซ้อน และประโยคความรวมมากกว่าประโยคความเดียว นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยคเปรียบเทียบและประโยคขนานความอีกด้วย การใช้ประโยคทั้ง 2 แบบ ได้ทำให้ข้อความในประชุมประกาศและชุมนุมพระบรมราชาธิบาย มีความแจ่มแจ้ง ชัดเจนยิ่งขึ้น

3 ด้านการใช้ฉันทลักษณ์ พบ 3 แบบ คือ การละคำ การแทนที่ และการเชื่อมโยง โดยการใช้คำที่มีความสัมพันธ์กัน

4 ด้านการใช้ภาพพจน์ ใช้แบบอุปมามากกว่าแบบอุปลักษณะ สนวนภาพพจน์แบบอื่นๆ ไม่ปรากฏใช้ในพระราชนิพนธ์

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทภาษาและวรรณกรรม ,กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย

07 พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล (2543) วรรณกรรมพระพุทธศาสนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีจุดประสงค์และเนื้อหาเพื่อการสั่งสอน อบรม และปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ประชาชน เนื้อหาแบ่งออกเป็น 6 บท คือ บทที่ 1 บทนำ แสดงความมุ่งหมายและขอบเขตของการวิจัย บทที่ 2 พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และพระราชจริยานุวัตรทางด้านพระพุทธศาสนาของพระองค์ บทที่ 3 วิเคราะห์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาพระราชนิพนธ์ของพระองค์ บทที่ 4 วิเคราะห์แนวพระราชดำริทางด้านพระพุทธศาสนา บทที่ 5 คุณค่าของพระราชนิพนธ์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาและ บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก และทรงเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกชนที่ดีของพสกนิกร ทรงรอบรู้หลักธรรมอย่างแตกฉาน และทรงสอนประชาชนให้ตระหนักถึงหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ด้านพระราชนิพนธ์ พบว่า บทพระราชนิพนธ์ของพระองค์มีจุดมุ่งหมายเพื่อการสั่งสอนปลูกฝังคุณธรรม และมาตรฐานชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทย เนื้อหาจะเป็นการสอนหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับประชาชน

ด้านภาษาและกลวิธีการประพันธ์ พบว่า พระองค์ทรงใช้วิธีการอธิบายและทรงใช้ภาษาที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้อ่าน

ด้านแนวพระราชดำริ พบว่า พระองค์มีแนวเป็นแบบเหตุผลนิยม ทรงตระหนักว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาบ่งบอกถึงความเป็นมนุษย์และความเป็นชาติไทยได้

จากการวิเคราะห์บทพระราชนิพนธ์สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงผู้อ่านและผู้ฟัง เป็นสำคัญ คือต้องสอนหลักธรรมที่สามารถปฏิบัติได้และใช้ภาษาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านและผู้ฟัง เข้าใจอย่างกระจ่างชัด นอกจากนั้นทรงเผยแพร่หลักธรรมคำสอนและปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ราษฎร ในโอกาสที่เหมาะสม ทรงเป็นผู้แสดงธรรมที่ดี เพราะทรงดำรงพระองค์อยู่ในธรรมะของผู้แสดงธรรม และทรงใช้กลวิธีการสอนที่ทำให้ผู้อ่านเกิดศรัทธา และมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามคำสอน

ด้านคุณค่าสะท้อนให้เห็นถึง ความเลื่อมใสศรัทธาในฐานะองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกและ ทรงไว้ซึ่งจักกวัตติวัตรได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นพระองค์ยังได้แสดงถึงพระปรีชาสามารถทางด้าน พระพุทธศาสนาและมีคุณค่าในฐานะเป็นสื่อ เพื่อสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ประชาชน

หัวข้อเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทภาษาและวรรณกรรม

08 พระวิชัย เสงี่ยม (2543) วิเคราะห์พระวินัยปิฎกที่เกี่ยวกับพืชสมุนไพร วิทยานิพนธ์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง) นครปฐม บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ทยเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาวิเคราะห์พระวินัยปิฎกที่เกี่ยวกับพืชสมุนไพร ในพระวินัยปิฎกเล่ม 1-8 โดยเฉพาะเล่ม 5 ที่กล่าวถึง พืชสมุนไพร ในการนำเสนอข้อมูลประกอบด้วย ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อภาษาบาลี ชื่อภาษาอังกฤษ วงศ์ ชื่อท้องถิ่น ลักษณะของพืชสมุนไพร และประโยชน์ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิด ทั้งนี้ศึกษาการวิเคราะห์ในกรอบวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัย โดยแบ่งแยกพืชสมุนไพรออกเป็น 6 ประเภท ตามที่มีพระบรมพุทธานุญาต ดังนี้

- 1 มูลเภสัชที่เป็นยา ได้แก่ ขมิ้น ขิง ว่านน้ำ วานเปราะ อุดพิต ขา แผลก แห้วหมู
- 2 ยางไม้ที่เป็นยา ได้แก่ หิงคุ ดกะ กายาน
- 3 ผลไม้ที่เป็นยา ได้แก่ พิลังกาสา ดีปลี พริก สมอไทย สมอพิเภก มะขามป้อม

ผลแห่งโทษ

- 4 ใบไม้ที่เป็นยา ได้แก่ สะเดา มูกมัน กระตอม ขี้กา กระเพรา แมงลัก ฝ้าย
- 5 น้ำฝาดเป็นยา ได้แก่ สะเดา มูกมัน กระตอม ขี้กา บอระเพ็ด พญามือเหล็ก

กถินพิมาน

6 ทรงอนุญาตสมุนไพรอื่นๆ และธาตุวัตถุ สัตว์เภสัช น้ำมันเปลว ที่เป็นส่วนประกอบของการทำยา ดังนี้

- 6 1 บัว กระเทียม งา ข้าวสาร และถั่วเขียว
- 6 2 เภสัช 5 ชนิด ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย
- 6 3 โลณ (เกลือ) ได้แก่ เกลือดำ เกลือสินเธาว์ เกลือดินโป่ง และเกลือหูก

64 น้ำมันเปลว ได้แก่ น้ำมันเปลวหมี น้ำมันเปลวปลา น้ำมันเปลวปลาฉลาม
น้ำมันเปลวหมู และน้ำมันเปลวลา

65 ยาตาที่ทำด้วยไม้ ได้แก่ ไม้จันทร์ กฤษณา กะลัมพัก ใบเจียง และแห้วหมู
ผลการวิจัย พบว่า เปลือกไม้ ใบไม้ รากไม้ ผลไม้ หรือต้นไม้อ่างชนิด ตลอดจนสิ่งที่
ได้จากสัตว์บางชนิด เช่น ไชมัน และแรธาตุบางชนิด เช่น เกลือ เป็นต้น ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต
ให้ภิกษุอาพาธฉัน ก็เพื่อรักษาโรคหรือความเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นสำคัญ

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทการแพทย์แผนไทย

09 ละมัย หาญสำเภา (2544) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว

สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตร
และการนิเทศ) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาข้อมูลการสร้างหลักสูตร ทดลองใช้หลักสูตร
และประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินหลักสูตร
แบบประเมินหน่วยฝึกการอบรม และหลักสูตรฝึกการอบรม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปี 1-3 โรงเรียนวัดบางกะพรหม อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 15 คน การวิเคราะห์
ข้อมูลใช้การร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า

1 นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการฝึกอบรมเป็นเวลา 10 วัน ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ ได้แก่ พวง
กุญแจ ไม้เท้าหลัง กระปุกออมสิน ภาชนะตักน้ำดื่ม และก๊อบติดผม

2 สำคัญของหลักสูตร ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ คุณสมบัติของผู้เข้ารับ
การฝึกอบรม ระยะเวลา เนื้อหา วิธีฝึกอบรม สื่อ/อุปกรณ์ การวัดและประเมินผล เนื้อหาการฝึก
อบรมประกอบด้วย คุณสมบัติและประโยชน์ ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน การเลือกใช้อุปกรณ์
เทคนิคการผลิต การออกแบบ การฝึกปฏิบัติ และการกำหนดราคาจำหน่าย

3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้คะแนนเฉลี่ยในระดับดีมาก
คุณภาพของผลงานอยู่ในระดับดี นักเรียนมีความคิดเห็นว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในทุกด้าน
และมีความพึงพอใจที่ได้เข้ารับการฝึกอบรม

หัวเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

10 ศิริรักษ์ ทักษะกุลธร (2544) การพัฒนาสื่อเสริมทักษะการฟังด้วยตนเองเกี่ยวกับเรื่องใน

ท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคงทองวิทยา จังหวัดนครปฐม
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและวิธีสอน) นครปฐม บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของสื่อพร้อมทั้งเปรียบเทียบความสามารถในการฟังก่อนและหลังการใช้สื่อ และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสื่อเสริมทักษะการฟังที่สร้างขึ้น

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษ ฟัง-พูด ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ สื่อเสริมทักษะการฟังด้วยตนเองเกี่ยวกับเรื่องในท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบทดสอบความสามารถในการฟังก่อนและหลังการทดลอง และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อความเหมาะสมของสื่อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test แบบจับคู่ ใช้ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1 ประสิทธิภาพของสื่อเสริมทักษะการฟังมีค่าเท่ากับ 78.89/84.80 ถือว่ามีประสิทธิภาพดี
 - 2 ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการใช้สื่อสูงกว่าก่อนใช้สื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
 - 3 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อสื่ออยู่ในระดับสูงทุกบทเรียน
- หัวเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

11 หทัยรัตน์ อันติ (2544) การพัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับ

นักเรียนประถมศึกษา วิทยานิพนธ์ ศึกษาสาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ)

นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ทยเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน สร้างและหาประสิทธิภาพ ทดลองใช้ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 43 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 แบบแผนการทดลองคือ One Group Pretest – Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสนทนากลุ่ม ชุดการเรียนรู้ แบบประเมินชุดการเรียนรู้ และแบบทดสอบก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า T- test แบบ Dependent และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า

- 1 นักเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ต้องการให้มีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2 ชุดการเรียนรู้ มีคุณภาพตามเกณฑ์ 80 / 80

3 ครูและผู้รู้ในท้องถิ่นร่วมกันในการจัดการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากการศึกษาในห้องเรียนและจากสภาพจริงของชุมชน

4 นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้ นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถค้นคว้าหาคำตอบแล้วนำมาพัฒนาเป็นผลงานได้ และควรมีการปรับปรุงเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีจำนวนมากกว่าเวลาที่กำหนดไว้

หัวเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

12 อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544) การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซวภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนประถมศึกษา วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
กายเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซวภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งมี 4 ขั้นตอนคือ 1) สำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สร้างหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดพังมวง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบประเมิน แบบบันทึกพฤติกรรมประจำวัน และแบบเขียนพรรณนาความ วิเคราะห์ข้อมูลใช้คำร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษา

1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า นักเรียนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว

2 การสร้างหลักสูตร พบว่า หลักสูตรที่ประกอบไปด้วย หลักการ คำอธิบายรายวิชา จุดหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนการสอน สื่อ การประเมินผล และแผนการสอน 10 แผน ขอบข่ายเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะทั่วไปของเพลงอีแซว ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบของหลักสูตร มีความเห็นว่า สอดคล้องและเหมาะสม

3 การทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ปราชญ์ชาวบ้านรวมกับผู้สอนและผู้วิจัย นำหลักสูตรไปทดลองใช้เป็นเวลา 60 คาบ

4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความรู้ สามารถแสดงออก และมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตรในเรื่องระยะเวลาให้มีความยืดหยุ่น ใบบงานให้มีความน่าสนใจ และคำอธิบายรายวิชาให้มีความเหมาะสมกับสภาพของนักเรียน

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

13 กิตติมา รุ่งแดง (2545) อิทธิพลของปัจจัยด้านความเชื่อและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ต่อภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาชุมชน) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศิลปากร ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด-การตาย อาชีพ บาป-บุญ นรก-สวรรค์ และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพจิตและเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะสุขภาพจิต

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน อายุ 20-60 ปี จำนวน 437 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ตรวจสอบรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ และ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ

ผลการวิจัยพบว่า

1 ภาวะสุขภาพจิต ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด-การตาย อาชีพ บาป-บุญ นรก-สวรรค์ และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง

2 ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม อยู่ในระดับมาก

3 ภาวะสุขภาพจิตเมื่อจำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส และอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 แต่เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ ไม่พบความแตกต่าง

4 ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และความเชื่อเกี่ยวกับ บาป-บุญ นรก-สวรรค์ สามารถร่วมกันทำนายภาวะสุขภาพจิตของประชาชน ได้ร้อยละ 34.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 001

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

14 ชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ (2545) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณ

วัตถุ อำเภอยุธอง จังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยานิพนธ์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร โดยทำการทดลองกับนักเรียนของโรงเรียนวัดยางสว่างอารมณ์ อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 45 คน เป็นเวลา 17 คาบ คาบละ 50 นาที และ 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสนทนากลุ่ม แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบประเมินผลงานนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ (%) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S D) t- test แบบ Dependent

ผลการศึกษา

1 ด้านข้อมูลพื้นฐาน พบว่า นโยบายของหน่วยงานต่างๆ ต้องการให้สถาบันทางการศึกษา องค์กรต่างๆ และชุมชน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู มรดกทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยให้จัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน สอนนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความต้องการให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องนี้ โดยเสนอให้มีการนำวิทยากรภายในท้องถิ่นมารวมสอน และให้มีการศึกษาแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ

2 ด้านการพัฒนาหลักสูตร พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวทางการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน สื่อ การวัดและประเมินผล แผนการสอน 6 แผน ประกอบด้วย ขอบข่ายเนื้อหา ประวัติศาสตร์เมืองอุททอง ความหมาย ประเภท ประวัติความเป็นมาของโบราณสถาน โบราณวัตถุ สาเหตุการเสื่อม ความสำคัญ การอนุรักษ์ การจัดทำและแสดงผลงาน ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินองค์ประกอบของหลักสูตร ประเมินแล้วมีความเห็นว่า มีความสอดคล้องและเหมาะสม

3 ด้านการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีการสอนร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้สอน เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุททอง อสมศ และผู้รู้ในท้องถิ่น พร้อมทั้งมีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในอำเภออุททอง

4 ด้านการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความรู้ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 นักเรียนสามารถจัดทำผลงานและปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ อำเภออุททองได้ เช่น ภาพสามมิติ แผนพับ นิทาน ภาพตัดต่อ หนังสือเล่มเล็ก และเกมบันไดงู เป็นต้น นักเรียนและผู้สอนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร และมีความคิดเห็นว่า ควรเพิ่มระยะเวลาในแต่ละแผนการสอนให้มีความยืดหยุ่นโดยดูเนื้อหาเป็นหลัก

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม

15 ไชยรัตน์ ปรานี (2545) การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ปริญญาโท การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายในการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งได้ทำการวิจัยในอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนการดำเนินงานมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นทางด้านการศึกษาของท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการประเมินสภาพชนบทแบบมีส่วนร่วม ซึ่งใช้วิธีการวิจัย 3 วิธี คือ การศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบลึก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นทางด้านการศึกษาของท้องถิ่น ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการประเมินสภาพชนบทแบบมีส่วนร่วม ซึ่งใช้วิธีการวิจัย 3 วิธี คือ การศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบลึก

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นทางด้านการศึกษาของท้องถิ่น มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 4 นำหลักสูตรไปทดลองใช้ เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ไปใช้กับนักเรียนในสถานการณ์จริง ขั้นตอนนี้ใช้การวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบ One - Group Pretest - Posttest Design

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินหลักสูตร แยกออกเป็น 2 ระยะ คือประเมินระหว่างทดลองใช้หลักสูตร และหลังการใช้หลักสูตร เพื่อศึกษาว่า หลักสูตรเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งพิจารณาผลกระทบอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร ขั้นตอนนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอน เป็นไปในลักษณะของการมีส่วนร่วมแบบเต็มที

ผลการศึกษาพบว่า

1 ความต้องการจำเป็นทางด้านการศึกษาของท้องถิ่น มีความต้องการให้โรงเรียนจัดการศึกษาเกี่ยวกับการเกษตรเป็นอันดับแรก

2 องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการจำเป็นทางด้านการศึกษาของท้องถิ่น แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ องค์ความรู้ที่เน้นการจัดการทางการเกษตร

โดยการผสมผสานระหว่างองค์ความรู้สากลกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตร ท้องถิ่นต้องการให้โรงเรียนเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการรู้จักคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

16 พงนิญ กงตาล (2545) นาฏการบนลานขวง การฟ้อนแคนของชาวไทยโซ่งในจังหวัดนครปฐม วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครปฐม ทยเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาภูมิหลัง องค์ประกอบ และการวิเคราะห์ลีลา ท่าทาง การฟ้อนแคนของชาวไทยโซ่ง จังหวัดนครปฐม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่าง 5 หมู่บ้าน คือ ดอนขนาท หัวซุกบัว หัวถนน ลำเอียด และเกาะแรด ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาภาคสนาม ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2544 ถึง เดือนพฤษภาคม 2545

ผลการวิจัย พบว่า การฟ้อนแคนของชาวไทยโซ่ง เป็นประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณกาล กอนอพยพมาอยู่ประเทศไทยในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในเดือน 5 อันเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีการพบปะกันระหว่างหนุ่มสาวบนลานขวงซึ่งนำไปสู่การมีครอบครัว โดยที่ผู้เล่นจะใช้ลูกคอนที่ทำด้วยผ้าไหมมัดมะขามหรือทรายไว้ข้างใน แล้วร้อยด้วยเชือกที่ถักด้วยผ้า ยาวประมาณ 1 เมตร เพื่อใช้สำหรับแกว่งเป็นวงกลมแล้วโยนเหวี่ยงไปให้ฝ่ายตรงข้ามรับสลับกันไปมา ในระหว่างการเล่นจะมีการพูดจาหยอกล้อเกี้ยวพาราสีกัน สำหรับการฟ้อนแคน จะเริ่มขึ้นในเวลาตอนเย็น ท่าทางการฟ้อนแคน มี 2 แบบ คือแบบดั้งเดิม และแบบปัจจุบันที่พัฒนาขึ้น ท่าทางการฟ้อนแคนเป็นแบบอิสระที่เป็นธรรมชาติ โดยมีท่าในการฟ้อนทั้งหมด 4 ท่า คือ ท่าแมลงภู่ตอมดอกไม้ ท่าแคนเวียง ท่าเดินดง และท่าลมพัดพร้าว ขณะฟ้อนก็จะมีการเป่าแคนที่ใช้ลายแคน 3 ลาย คือ ลายสุดสะแน ลายแคนเวียง และลายแคนระป่า พร้อมกับมีการร้องเพลงภาษาลาวโซ่งประกอบไปด้วย ที่เรียกว่า บทขับ โดยมีหมอขับเป็นผู้ร้องสำเนา ฝ่ายหญิงเรียกว่าแม่ขับ ฝ่ายชายเรียกว่าพ่อขับ หนุ่มสาวจะแต่งกายชุดพื้นเมืองไทยโซ่ง กล่าวคือ ฝ่ายหญิงจะสวมเสื้อห้อย นุ่งผ้าลายแดงไหมพาดผ้าเปี้ยวสี ถ้าเป็นผู้สูงอายุคาดผ้าฮ้างนมและหมผ้าเปี้ยวสี ฝ่ายชายจะใส่เสื้อไตหรือเสื้อไท นุ่งส้างฮีและคาดกระเป่าหลวม

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

17 วราภรณ์ ก ศรีสุวรรณ (2545) สังคมไทยและชาวสยามในสมัยรัชกาลที่ 4 ในทัศนะขององรี มูโอต์ วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ฝรั่งเศสศึกษา) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ทยเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมไทยและชาวสยามในทัศนะของออร์มูโอต์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมประเพณีของคนไทยในมุมมองของออร์มูโอต์ และสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของออร์มูโอต์เอง ตลอดจนบริบททางสังคมของประเทศฝรั่งเศส ที่อยู่ในช่วงกลางของคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยใช้แนวการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อประมวลและวิเคราะห์ทัศนะของออร์มูโอต์ตลอดจนศึกษาสถานภาพของเอกสาร โดยการเปรียบเทียบกับข้อเขียนของชาวฝรั่งเศสคนอื่นๆ

ผลการศึกษา จะเป็นประโยชน์แก่นักค้นคว้าชาวไทย ในการนำเอกสารต่างประเทศมาใช้ในการศึกษาสังคมไทยและชาวสยามในสมัยต่างๆ ในแง่มุมที่หลากหลายและแตกต่างกัน ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากเอกสารต่างประเทศจะต้องคำนึงถึงทัศนคติ ภูมิหลังทางวัฒนธรรม และสังคมของผู้เขียนด้วย เพื่อว่าเมื่อเราได้เข้าใจเหตุผลและความคิดของผู้บันทึกเอกสารชิ้นนั้นๆ แล้ว เราจะได้ประเมินถึงความสำคัญของเอกสารและนำมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัยได้อย่างเที่ยงตรง

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน

18 อธิติเดช น้อยไม้ (2545) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องนครปฐมบ้านเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)

ชลบุรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ภายใต้เอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง นครปฐมบ้านเราสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สร้างหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร 4) ประเมินหลักสูตร

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 78 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 39 คน กลุ่มควบคุม 39 คน กลุ่มทดลองเรียนตามหลักสูตร กลุ่มควบคุมไม่ได้เรียนตามหลักสูตร ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการวิจัยแบบ nonrandomized control -group pretest – posttest design สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการศึกษาพบว่า

1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นตอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

3 เจตคติที่มีต่อจังหวัดนครปฐมของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

หัวเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

19 กฎษฎา ยคชรัฐ (2546) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี
สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาภูมิหลังภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านทรัพยากร
ธรรมชาติ สภาพภูมิศาสตร์ สภาพสังคม สภาพวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัด
ราชบุรี กรณีโอมังกร หนังกใหญ่วัดขนอน และผ้าจากไทย-ญวน

วิธีการศึกษาประกอบด้วย การสังเกต การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
จากผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 16 คน ครูผู้สอนจำนวน 8 คน ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นจำนวน 5 คน
และการสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มนักเรียนจำนวน 40 คน รวม 69 คน จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างใน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดราชบุรี จำนวน 8 โรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด
วิธีการ และปัญหาในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่โรงเรียน

ผลการศึกษาพบว่า

1 ภูมิหลังของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี เป็นองค์ความรู้ที่คิดขึ้นจากสติปัญญา
เพื่อใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี เห็นได้ชัดเจนจากการประกอบอาชีพ
สะท้อนให้เห็นถึง การใช้ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมในการประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากทรัพยากรใน
ท้องถิ่น

3 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนของจังหวัดราชบุรี ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน
จากภาครัฐ เอกชน และองค์กรท้องถิ่นเป็นอย่างดี

หัวเรื่อง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

20 สมพร บันโต (2546) บรรณนิทัศน์เรื่องหลักสูตร สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
(การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ถ่ายเอกสาร

ความมุ่งหมายของบรรณนิทัศน์เรื่องนี้ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร รูปแบบของ
หลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร โดยจัดทำ
ฐานข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องหลักสูตร จำนวน 110 เรื่อง ทั้งฉบับ
ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2536 - 2546

ผลที่ได้จากการศึกษา

เป็นฐานข้อมูลตามกรอบแนวคิดทั้ง 5 เรื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการสืบค้นข้อมูลต่อไป ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในวงการศึกษา ได้นำไปปรับปรุงการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้เห็นถึง
ความสำคัญและความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร ตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปให้เหมาะสม

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

21 สุวัช พานิชวงศ์ (2546) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทยเอกสาร

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพผู้ปกครองนักเรียน ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของการมีส่วนร่วมและเจตคติต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน และเพื่อศึกษาตัวแปรในการทำนายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2545 จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ความรู้และการปฏิบัติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาความแปรปรวน (ANOVA) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยการคัดเลือกตัวแปรแบบสเตปไวส์

ผลการศึกษาพบว่า

1 ปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียนในส่วนของปัจจัยย่อย คือวุฒิการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมและเจตคติต่อการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านพฤติกรรมและด้านอาชีพ ส่วนปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน ในส่วนย่อยด้านอาชีพของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ในด้านความรู้ และพฤติกรรม ตัวแปรจำนวนบุตรและสถานภาพของสังคมในท้องถิ่น พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

2 กลุ่มตัวแปรที่มีนัยสำคัญ (ประสิทธิภาพสูงสุด) ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมและเจตคติต่อการมีส่วนร่วม โดยทั้ง 2 ตัวแปรนี้ มีอำนาจในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้ร้อยละ 41 00

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

22 Edward, Simpson Ian (1998, August) "Collaboarative/Participative Curriculum Development in and Adult ESL Setting," *Dissertation Abstracts Intemational* 36(04) 878-A

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องผลของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

ผลการศึกษาพบว่า ผลที่เกิดจากความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตร ระหว่างครูกับผู้วิจัย หลักสูตร คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพ จากการประเมินความความต้องการความร่วมมือ ข้อมูลที่เป็นความรู้สึกของผู้มีส่วนร่วม ปัญหาที่เกี่ยวข้อง และการวางแผนหลักสูตร

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา

23 Jonathan, Levine Marc (1998, December) "Knowledge Diffusion in Organization Studies The case of Participative Management," *Dissertation Abstracts International* 59(06) 3104-A

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการเผยแพร่ความรู้ในองค์กร ศึกษากรณี การมีส่วนร่วมในการจัดการ

ผลการศึกษาพบว่า การให้ความรู้ในการจัดการองค์กร มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการบุคลากรมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา

24 Louise, Wehman Therese (1998, June) "Parental perceptions of current and ideal levels of family participation in early intervention program practices in Illinois (Parent involvement)," *Dissertation Abstracts International* 58(12) 4551-A

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความพึงพอใจของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา ในการประกอบกิจกรรม

ผลการศึกษาพบว่า

1 ชุมชนต้องการมากกว่าเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง คือ ต้องการเข้าไปเป็นหุ้นส่วนในการช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกันระหว่างชุมชนกับกิจกรรมที่จัดไว้ ชุมชนมีความคาดหวังที่จะร่วมให้คำแนะนำ ให้เงินช่วยเหลือ ตัดสินใจในการร่วมออกแบบโครงการ และบริการสำหรับบุตรหลาน

2 สิ่งที่ชุมชนช่วยได้มากที่สุด คือ การให้ความรู้เฉพาะทาง ทักษะและความรู้สึกที่ได้รับจากกิจกรรม การประเมินผลและการบริการโดยตรงสำหรับบุตรหลาน

และได้สรุปว่า ชุมชนต้องให้ความช่วยเหลือด้านข่าวสาร และควรมีความรู้ในการให้ความช่วยเหลือบุตรหลาน ในช่วงเวลาเย็นและในวันหยุด

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา

25 Lopez, Marquez and Irma, Teresa (1998, December) Parental views on participation, dual Language education, and bilingualism, *Dissertation Abstracts International* 59 (06) 1877-A

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่า

1 ชุมชนสนับสนุนให้บุตรหลานเรียนหลายวัฒนธรรมทั้งที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน เพื่อเป็นการสืบทอดสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมประเพณีและสิ่งที่ไม่ได้เป็นวัฒนธรรมประเพณี

2 ชุมชนมีความต้องการทางการศึกษาสูงมาก ต้องการให้บุตรหลานที่จบการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพได้

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา

26 Rock, Catherine F (1996, March) "School board types and Community participation in decision-making," *Dissertation Abstracts International* 56(09) 3403-A

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง รูปแบบคณะกรรมการโรงเรียนและชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการโรงเรียนพยายามที่จะเป็นที่ยอมรับทางการเมืองและในข้อตกลง ตัดสินใจในการเลือกตั้งเมื่อไร และที่ระดับอะไร ประชาชนควรจะเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ และคนใดคนหนึ่งมีบทบาทโดยตรงในการตัดสินใจของคณะกรรมการโรงเรียนหรือรับรู้ในการกระทำ คณะกรรมการอาจเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการตัดสินใจของเขา จัดหารูปแบบที่เข้ากันได้ของชุมชน เสนอรูปแบบการติดต่อ สร้างความสัมพันธ์ของคณะกรรมการในการตัดสินใจ แบบคอยช่วยเหลือ คณะกรรมการเกี่ยวกับการศึกษา เช่น การนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา ฯลฯ ในการตกลงใจวิธีดำเนินการที่เป็นประโยชน์กับชุมชน การตกลงตัดสินใจในผลลัพธ์ที่ขัดแย้งกัน

หัวเรื่อง แนวคิดในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา

เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางและสุขภาพ โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจาก องค์การอาหารและสหประชาชาติ (FAO) ทำให้ได้น้ำมันมะพร้าวจากกระบวนการผลิตแบบใหม่ แต่ยังคงคุณสมบัติดั้งเดิมของน้ำมันมะพร้าวไว้อย่างครบถ้วน พร้อมต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องสำอาง และด้วยคุณสมบัติของน้ำมันมะพร้าวที่เป็นมอยซ์เจอร์ไรเซอร์ ซึ่งช่วยบำรุงผิวให้ความชุ่มชื้น ช่วยสร้างสารปกป้องผิวและเชื้อแบคทีเรียตามธรรมชาติได้ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้จึงเหมาะที่จะใช้ในสปาด้วย ขณะนี้ ว พร้อมถ่ายทอดสู่ภาคอุตสาหกรรมเพื่อนำไปผลิตเชิงพาณิชย์ได้อย่างครบวงจร

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณปัจจุบัน

08 สก๊ิป หน้า 1(นามแฝง) (2547, 2 ธันวาคม) บทเรียน “กาวเครือ” 11 สมุนไพรจืดถูกอุ้ม
ไทยรัฐ หน้า 5

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ กาวเครือซึ่งเป็นพืชสมุนไพรของไทย ถูกบริษัทเครื่องสำอางค์ของประเทศญี่ปุ่นนำไปจดสิทธิบัตร โดยที่คนไทยไม่อาจปกป้องคุ้มครองสิทธิในภูมิปัญญาไว้ได้ โดยมีสาเหตุหลายประการ สาเหตุแรก เกิดจากระยะเวลาขั้นตอน ในการยื่นขอจดสิทธิบัตร ค่าใช้จ่ายเพื่อออกสิทธิบัตร ยังเป็นปัญหาซับซ้อนสำหรับเจ้าของภูมิปัญญาที่ขาดทั้งเงินและความรู้ สาเหตุที่สอง เกิดจากกฎหมายไทยไม่เข้มแข็งไม่เอื้อประโยชน์ให้คนไทยปกป้องสิทธิอันเป็นภูมิปัญญาของชาติได้โดยง่าย สาเหตุที่สาม การออกกฎหมายไทยไม่มองผลประโยชน์ของคนไทยเป็นหลัก ไปอิงกลับหลักสากลมากเกินไป

ซึ่งความจริงปัญหากาวเครือไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับบ้านเรา เพราะก่อนหน้านี้ “เปิ้ลน้อย” สมุนไพรไทย ที่มีสรรพคุณรักษาแผลในกระเพาะอาหารอย่างดีเยี่ยม ก็ถูกต่างชาติซุ่มมือเปิบนำไปจดสิทธิบัตรมาแล้ว นอกจากนี้ยังมีพืชสมุนไพรไทยที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าอีกไม่ต่ำกว่า 11 ชนิด ที่ต่างชาติจ้องตาเป็นมันและเตรียมฉวยโอกาสนำไปจดสิทธิบัตร ได้แก่ ฟาทลายโจร หมอน ส้มแขก ชุมเห็ดเทศ ลูกประคบ ขมิ้น ชัน ไพล บัวบกกระชายดำ และพริกไทย ถึงเวลาแล้วที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องตื่นตัวออกมาเป็นแกนนำปกป้อง อย่าปล่อยให้เหมือนที่ผ่านมา ไม่เช่นนั้นอีกหน่อย ผักไท ตำยาทุ่ง หรือสินค้าโอท็อป คงถูกต่างชาติซุ่มไปไม่มีเหลือ

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

09 สามสาวเข้าตลาดเกษตร(นามแฝง) (2547, 2 ธันวาคม) ข้าวหมาก ช่วยปรับสมดุล ไทยรัฐ
หน้า 7

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ข้าวหมากหรือข้าวหมักเป็นขนมที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยแท้ๆ โดยการนำข้าวเหนียวไปหมักกับยีสต์ ซึ่งยีสต์ตัวนี้จะทำหน้าที่เปลี่ยนแป้งให้เป็นน้ำตาล จากนั้นจะเปลี่ยนน้ำตาลให้เป็นแอลกอฮอล์

05 ทิมการศึกษา(นามแฝง) (2547, 10 ธันวาคม) น้ำส้มแขก พาสเจอร์ไรส์ ไทยรัฐ หน้า15

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ ส้มแขก พืชพื้นบ้านดั้งเดิมของไทย ที่นิยมนำมาใช้ปรุงอาหารเพื่อเพิ่มรสเปรี้ยว เนื่องจากมีสาร HCA sinv Hydroxy citric acid) ซึ่งมีคุณสมบัติช่วยลดการสะสมของไขมันใหม่ ซึ่งเกิดจากน้ำตาลกลูโคสที่เกินความต้องการของร่างกาย และช่วยเร่งสลายไขมันที่สะสมโดยเฉพาะในคนอ้วน

กลุ่มแม่บ้านชุมชนร่วมรัฐสามัคคี ประชาอุทิศ 54 ได้นำส้มแขกมาทำเป็นน้ำสมุนไพรเพื่อสร้างอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้านและสร้างรายได้พิเศษให้กับชุมชน โดยอยู่ในการดูแล ควบคุมคุณภาพ ของหน่วยวิจัยทดสอบวัตถุและผลิตภัณฑ์ ศูนย์เทคโนโลยีซ่อมบำรุงรักษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ถือเป็นการผสมผสานความรู้ในระดับรากหญ้าเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการเรียนรู้และปฏิบัติจนเกินไป

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

06 ทิมข่าวสาธารณสุข(นามแฝง) (2547, 24 สิงหาคม) ยกระดับ แพทย์ทางเลือกภูมิปัญญาชาวบ้าน เยียวยาสารพัดโรค ไทยรัฐ หน้า 15

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ การแพทย์แผนปัจจุบันอาจไม่ใช่คำตอบสุดท้ายที่จะทำให้คนไทยมีสุขภาพดี จึงไม่น่าแปลกใจที่คนไทยทุกวันนี้ หันมาใช้แพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพมากขึ้น การสร้างความเชื่อถือจึงเป็นเรื่องที่ไม่สามารถมองข้ามไป กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกต้องเป็นหลักสำคัญ ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงสาธารณสุข ได้มีนโยบายที่จะเสริมสร้างนวัตกรรมและกลไกในการสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการสาธารณสุข ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาไทยให้มีคุณภาพมาตรฐาน ปลอดภัย และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

จากจำนวนบุคลากรและส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและศาสตร์ที่นาจะมีแนวโน้มเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพของคนไทยได้อย่างดี และหากมีการพัฒนาและยกระดับให้ได้มาตรฐาน ก็จะสามารถลดการพึ่งพาการแพทย์แผนตะวันตก โดยเฉพาะการใช้ยาเกินความจำเป็นของคนไทยลงได้มาก การเรียนรู้กระแสการพัฒนาของโลกเป็นสิ่งสำคัญ แต่การรู้เท่าทันเพื่อไม่ให้เสียเปรียบหรือไม่ตกเป็นเหยื่อของความเจริญน่าจะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่า ดังนั้นการยกระดับแพทย์ทางเลือกภูมิปัญญาชาวบ้านจะเป็นการปลุกคนไทยให้ตื่นจากความหลงในความทันสมัย ที่มีส่วนทำให้คนไทยตายผ่อนส่งเสียที

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

07 วว เจ่ง พัฒนามะพร้าวทำผลิตภัณฑ์สปา (2547, 22 ธันวาคม) ไทยรัฐ หน้า 15

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว) ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะพร้าว

สิ่งเหล่านี้คือ มรดกสำคัญของวิถีชีวิตไทยไว้สำหรับขัดเกลาสังคม และไว้แสดงตัวตนที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ

ตลอดเวลาที่ผ่านมา การนำภูมิปัญญาสมัยใหม่มาใช้ จึงช่วยให้ชาวนาเข้าถึงค้นหา ความทะยานอยาก ความทุกข์ ความเดือดร้อน ความเร่าร้อนมากกว่าสานตีสุข และทำลายความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรอย่างรุนแรง ทุกข์ของชาวนาจึงทับทวีขึ้นทุกวัน ซึ่งทั้งหมดนี้มาจากความปรารถนาดี แต่ขาดการศึกษาวิจัยให้รอบคอบว่า ผลระยะยาวจะเป็นเช่นไร ดังนั้น วันวาน วันนี้ และวันพรุ่งนี้ของภูมิปัญญาไทยที่เรียกว่า ชาวนากำลังโลดแล่นอยู่บนเส้นทางที่จะนำไปสู่ความทุกข์ชั่ววันจันทร์ ดังนั้น ทุกสวนของสังคมต้องร่วมมือกันหาวิธีดั้งเดิมของชาวนาให้กลับมา เพื่อสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยอันประมาณค่ามิได้ให้แก่ประเทศชาติสืบต่อไป

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

04 จากสวนป่าถึงศูนย์ศึกษาพรรณไม้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ (2547, 7 กันยายน) สยามรัฐ

หน้า 12

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ศูนย์ศึกษาพรรณไม้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เกิดจากพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่หวังจะทรงเห็นพื้นที่สักแห่งหนึ่งใช้เป็นที่รวบรวมพรรณไม้ป่าของไทย ดังนั้น จังหวัดราชบุรี กองทัพบก สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการพระราชดำริ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ประสานงานรวมกัน จัดหาพื้นที่นับ 6 แสนไร่ ตั้งอยู่ที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สนองพระราชเสาวนีย์ดังกล่าว ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานแนวทางให้ใช้พื้นที่บางส่วนที่ไม่ต้องไปทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ตรงกันข้ามเป็นการส่งเสริมให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทรงให้มูลนิธิศิลปาชีพเข้าไปจัดกระบวนการผลิต โดยจัดจ้างคนงานในพื้นที่และให้เรียนรู้กระบวนการทางอาชีพควบคู่ไปด้วย ทรงเน้นถึงอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาของพื้นที่ เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาดั้งเดิม

ศูนย์ศึกษาพรรณไม้ป่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ภาคกลางจังหวัดราชบุรี เป็นภาพอันชวนตื่นตาประทับใจในสภาพป่า ที่สายตาสัมผัสผ่านความเขียวครึ้มราบเรียบไล่ลงไปจนสุดยอดเทือกเขาตะนาวศรี เป็นป่าดงดิบหนาทึบ มีสัตว์ป่านานาชนิด สิ่งแวดล้อมต่างๆ คงความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาชาวบ้านของจังหวัดราชบุรี เป็นมรดกของประเทศ เป็นความชื่นชมของโลกอีกด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยพระวิริยะอุตสาหะ ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกล บนรากฐานแห่งพระราชหฤทัยเมตตา ที่ไม้อาจจะหาค่าใดๆ มาพรรณนาเทิดพระเกียรติได้เลย

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

บทที่ 7

บรรณนิทัศน์เอกสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ

การศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาไทย ผู้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร สิ่งพิมพ์อื่นๆ จำนวน 17 เรื่อง และได้จัดทำบรรณนิทัศน์ตามขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญโดยนำเสนอตามลำดับ ปี พ.ศ. ดังนี้

01 เผอิญ ไทยสม (2545, 20 กุมภาพันธ์) ปลาร้า อาหารคู่ครัวไทย สืบสานภูมิปัญญาจากอดีตสู่ปัจจุบัน เดลินิวส์ หน้า 33

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ปลาร้า ซึ่งคนไทยทุกคนรู้จักกันดี เพราะเป็นทั้งอาหารโดยตรงหรือเป็นเครื่องปรุงอาหารที่คนไทยเรามากจะขาดเสียมิได้ เกิดจากภูมิปัญญาบรรพบุรุษของเรา ที่คิดสูตรถนอมอาหารไว้บริโภคในฤดูขาดแคลนหรือส่งไปขายในพื้นที่ห่างไกล ปลาร้าไม่จำเป็นต้องทำจากปลาทำจากสัตว์อื่นก็ได้ การบริโภคปลาร้าอาจจะแตกต่างกันแล้วแต่ท้องถิ่น แต่ในส่วนวิธีการผลิตจะเหมือนกันตรงเทคนิคการตากแห้ง รสชาติ และกลิ่นสี ซึ่งในปัจจุบันปลาร้าได้พัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย จนส่งไปจำหน่ายทั่วโลกแล้ว

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทโภชนาการ

02 โรงสีขนาดจิ๋ว ภูมิปัญญาชาวบ้าน (2545, 21 กุมภาพันธ์) เดลินิวส์ หน้า 27

บทความนี้กล่าวถึง ประเภทของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ลุงถวิล ศรีอ่อนรอต เกษตรกรจากบ้านน้ำคำน้อย ตำบลน้ำคำใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ได้รับรางวัลนักประดิษฐ์คิดค้นด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและอุตสาหกรรม จากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ด้วยการประดิษฐ์ผลงานโรงสีขนาดจิ๋วที่เหมาะสมสำหรับสีข้าวไว้บริโภคเองภายในครอบครัว ซึ่งลุงถวิลได้มอบลิขสิทธิ์ให้แก่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้ผู้สนใจได้ผลิตโรงสีขนาดเล็กออกมาจำหน่ายได้อย่างทั่วถึง ในราคาที่กระทรวงเกษตรฯ ควบคุมได้ เป็นการช่วยลดการขาดดุลทางชาติและช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นการกระทำที่น่านับถือ เพราะเป็นการนำภูมิปัญญาไทยมาทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทเกษตรกรรม

03 เอี่ยม ทองดี (2546, สิงหาคม) ขำกับขาวนา เอกสารเผยแพร่ลำดับที่ 3 ของมูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หน้า 28-29 กรุงเทพฯ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ ในอดีตชาวนาคือ ผู้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยอันประมาณค่ามิได้ให้แก่ประเทศชาติ เช่น สิ่งบันเทิง กีฬา วรรณกรรม ตำนาน สันตนาการ นิทาน สุภาษิต สำนวน คำพังเพย สมุนไพร การเกษตร การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

ข้าวหมากมีประโยชน์ต่อร่างกายมาก เช่น ช่วยให้ประจำเดือนมาปกติ และถ้ารับประทานก่อนนอนจะช่วยให้ง่ายต่อการนอนหลับสบาย

การซื้อผ้าปริโภคต้องสังเกตให้ดี ข้าวหมากที่ผ่านกระบวนการหมักที่สะอาด จะต้องมีสีขาวตามธรรมชาติ ถ้าเป็นสีอื่น ๆ แสดงว่า ผ่านกระบวนการหมักที่ไม่สะอาด รับประทานเข้าไปแทนที่จะเป็นประโยชน์อาจก่อโทษแทนได้

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยด้านโภชนาการ

10 อาคารคุรุสภา ตึกเก่ากับก้าวใหม่อนาคตศูนย์กลางศิลปะ (2547, 18 พฤศจิกายน) คม ชัด ลึก หน้า 32

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ อาคารสิขารักษ์ตึกครึ่งไม้เก่าคร่ำคร่าที่ตั้งตระหง่านอยู่ริมคลองบางลำพู มองผิวเผินก็คล้ายซากที่ไร้ลมหายใจ คงมีน้อยคนเท่านั้นที่รู้ว่า อาคารแห่งนี้คือ อาคารคุรุสภาที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน เป็นอาคารที่เคยเป็นโรงเรียนช่างพิมพ์แห่งแรกของประเทศไทย ลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมแบบบาวเฮาส์ซึ่งเป็นหัวใจของสถาปัตยกรรมโลกในศตวรรษที่ 20 ก่อนจะนำรูปแบบการก่อสร้างมาผสมผสานกับความเป็นไทย แสดงให้เห็นถึงรอยต่อระหว่างยุคเก่าและยุคใหม่ เป็นรูปทรงที่เรียบที่สุดแต่เก๋ที่สุด ยิ่งอาคารนี้มีอายุก็ยิ่งมีเสน่ห์ หรือที่เรียกว่า ไทรมแต่สวย

อาคารแห่งนี้เปรียบเสมือนพระสังข์ทองสวมชุดเงาะป่า มีเพียงกลุ่มคนละครเวทีและกลุ่มประชาชนบางลำพูเท่านั้น ที่มองเห็นคุณค่ารูปทองที่แฝงอยู่ภายใน ประารถนาให้อาคารแห่งนี้เป็นท่าเลทองใน “โครงการศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและอุทยานการเรียนรู้ชุมชนต้นแบบบางลำพู” แต่คำตอบก็ยังคงต้องรอต่อไปว่า จะทาบหรือไม่ทาบ อย่างไรก็ตามการต่อสู้เพื่ออนุรักษ์อาคารแห่งนี้ยังคงดำเนินต่อไป เพื่อสืบสร้างงานศิลป์ภายใต้คำกล่าวที่ว่า “The Show Must Go On”

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

11 ชนัญธิดา พุกพิกุล (2548, 22 กุมภาพันธ์) ภูมิปัญญาไฮเทค กับดักหนูนาแสนสะดวก เดลินิวส์ หน้า 16

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ ทีมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจักรคำคณาทร ซึ่งประกอบไปด้วย วันวิสาข์ ศรีวิชัย อิศรา ปิ่นถาวรรักษ์ และปิยพันธ์ ชมพุดำ ได้นำแนวคิดของภูมิปัญญาในการกำจัดหนูนามาพัฒนาให้ใช้ประโยชน์ได้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยการนำวงจรประยุคต์ ใต้แก บอร์ด CP-68 HCH และ MXOII อินฟาเรดเซ็นเตอร์ มาประดิษฐ์เป็นเครื่องจับหนูนา เครื่องจะทำงานเมื่อหนูนาวิ่งผ่าน มอเตอร์จะพัดกลืนอาหารออกมา เมื่อหนูได้กลืนจะวิ่งเข้าไปโดยอัตโนมัติ ซึ่งสามารถจับหนูได้ครั้งละหลาย ๆ ตัว แล้วแต่ขนาดของเครื่อง

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

12 ประวิช ศรีสิงห์ชัย (2548, 23 กุมภาพันธ์) ย้อมสีผ้าทอจากธรรมชาติ ภูมิปัญญาไทย

เดลินิวส์ หน้า 26

บทความนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ สีทอผ้าจากธรรมชาติ เป็นความรู้ภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน เกิดจากการจัดความสัมพันธ์ในด้านชีวิตความเป็นอยู่กับธรรมชาติ และจากการศึกษาค้นคว้าแหล่งวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายในบริเวณชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ สีจากพืช ได้แก่ สีเขียวจากใบเตย สีเหลืองจากแก่นขนุน สีน้ำเงินจากดอกอัญชัน เป็นต้น สีจากสัตว์ ได้แก่ สีแดงจากตัวครั่ง เป็นต้น สีทอผ้าจากธรรมชาติเป็นสีย้อมผ้าที่ประหยัดดี สีสดใส ไม่กระด้าง และสีไม่ตก หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

13 พันนิจิตชุมชนลุ่มแม่น้ำท่าจีน บ้านเก่าห้อง จังหวัดสุพรรณบุรี (2548, 22 กุมภาพันธ์) มติชน หน้า 34

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม กล่าวคือ ที่หมู่ 2 ตำบลบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี มีตลาดเก่าห้อง ที่มีอายุกว่า 170 ปี เป็นตลาดเก่าแก่ที่เป็นตำนานเล่าขานเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งในปัจจุบันยังมีเสน่ห์และหลงเหลือร่องรอยของความสมบูรณ์เพียงแห่งเดียวในลุ่มแม่น้ำท่าจีน สมควรที่จะอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ของประเทศชาติสืบไป

หัวเรื่อง ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม

14 ราณี สุรกาญจน์กุล (2548, 17-23 มกราคม) ม.ร.เปิดคลินิกเทคโนโลยีมุ่งเป็นศูนย์รวมพัฒนาเทคโนโลยีถ่ายทอดสู่ชุมชน ขาวรามคำแหง หน้า 5

บทความนี้กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้เปิดคลินิกพัฒนาเทคโนโลยีที่ประชาชนมีความต้องการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาในท้องถิ่น อีกทั้ง เพื่อสร้างนักวิชาการ วิทยากร นักศึกษา และอาสาสมัครประจำเครือข่ายในสถาบันการศึกษาที่เป็นทั้งผู้รับและผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนและการผลิต

หัวเรื่อง การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

15 สุจิตต์ วงษ์เทศ (2548, 24 กุมภาพันธ์) แขงว้าวเทียมเกวียน ประเพณีพันปีที่เพชรบุรี มติชน หน้า 34

บทความนี้กล่าวถึง กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ การแข่งขันว้าวเทียมเกวียน เป็นประเพณีเก่าแก่แต่โบราณ มีหลักฐานปรากฏอยู่ในสมุทรโฆษคำฉันท์ และกฎมณเฑียรบาล แสดงว่า ในปัจจุบันยังคงเหลือสืบทอดที่จังหวัดเพชรบุรี

หัวเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

16 สุรินทร์ มุขศรี (2548, 20 กุมภาพันธ์) ศาลเจ้าที่ มติชน หน้า 21

บทความนี้กล่าวถึง โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย กล่าวคือ จาริดในการปลูกศาลเจ้าหอผี มีไว้เป็นที่สักการบูชาตามบ้านเรือน เป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อผลทางด้านจิตใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม อาจดูเป็นเรื่องมงายไร้สาระในทรรศนะของคนรุ่นใหม่ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ชุมชนที่ยังสืบทอดความเชื่อเหล่านี้ จะมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือจุนเจือกันในกลุ่มเครือญาติและสมาชิกในชุมชนค่อนข้างสูง

หัวเรื่อง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

17 Bilss & Associate Inc (2001) *Management Conflict Inside the Organizing* (Online)
Available Pon Exec Seminars

บทความนี้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา กล่าวคือ การนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งอาจมีความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ เช่น การเลือกวิชาที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเกิดในช่วงที่มีความคลุมเครือ ความไม่แน่นอน ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับงาน ทำให้มีการโต้เถียง แดกแยก ไม่รับผิดชอบ ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมาย

การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีทั่วไปมักจะได้ไม่ผล ถ้าภายในสถานศึกษามีความสลับซับซ้อนในการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องสร้างทักษะในการจัดการกับความขัดแย้ง เช่น การวินิจฉัยหาสาเหตุของความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงร่วมกัน นำนวัตกรรมมาพัฒนา เพื่อให้สถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการแข่งขัน โดยการพิจารณาความดีความชอบให้กับผู้ที่ให้ความร่วมมือ ให้ความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ด้วยวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวนี จะส่งผลให้ผู้บริหารสามารถจัดการกับความขัดแย้งภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หัวเรื่อง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่สถานศึกษา

บทที่ 8

สรุปสาระสำคัญ

การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาไทยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากหนังสือ ตำรา จำนวน 48 เล่ม บทความจากวารสาร จำนวน 39 เรื่อง งานวิจัย จำนวน 26 เล่ม และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ จำนวน 17 เรื่อง รวม 130 เล่ม/เรื่อง ได้สรุปประเด็นสาระสำคัญ และนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1 ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้
- 2 โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย
- 3 ประเภทของภูมิปัญญาไทย
- 4 กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย
- 5 การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

1. ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้

ภูมิปัญญาไทยกับการจัดการความรู้ เป็นการยกระดับความรู้ภูมิปัญญาไทย โดยการนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของแต่ละยุคแต่ละยุคสมัย ซึ่งการปรับใช้ภูมิปัญญาไทยนั้นมีวัตถุประสงค์อยู่ 3 ประการ ประการแรก ปรับเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เป็นการนำความคิดและความรู้ใหม่ๆ เข้ามาปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียงและมีความสุข ประการที่สอง เป็นการปรับเพื่อแสวงหาทางเลือกใหม่ เป็นการนำความคิด ความรู้ และภูมิปัญญาใหม่อันหลากหลายมาผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ยังสามารถพัฒนาได้ เพื่อก่อให้เกิดภูมิปัญญาทางเลือกใหม่ๆ เพื่อประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง ไปสู่สิ่งที่เห็นवादิกว่าเดิม ประการที่สาม ปรับเพื่อดำรงรักษาความเป็นท้องถิ่นและความเป็นชาติ เป็นการเลือกสรรที่จะรับหรือปฏิเสธภูมิปัญญาใหม่จากต่างชาติที่เผยแพร่เข้ามาสู่สังคมไทย ด้วยการกลั่นกรองและใช้วิจรรณญาณอย่างรอบคอบ สอนใดที่สามารถปรับให้สอดคล้องกลมกลืนได้ก็จะปรับใช้ในสังคมไทย เช่น สังคมตะวันตกคิดผลิตรถไฟเพื่อทุนแรงในการทำเกษตรกรรม คนไทยก็ผสมผสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาผลิตรถไฟประเภทเดินตาม ผลิตรถไฟไถ่นัน เพื่อบรรทุกผลิตผลทางการเกษตรแทนเลื่อนล้อ และเกวียน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมได้อย่างกลมกลืน เป็นต้น ทำให้สามารถดำรงรักษาความเป็นชุมชนท้องถิ่นและเอกลักษณ์ความเป็นชาติไว้ได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นตัวอย่างที่ดียิ่งของพสกนิกรชาวไทย ในการนำภูมิปัญญาไทยมาจัดการความรู้ ด้วยการปรับใช้ภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองจนประเทศพ้นภัยพิบัติ ทรงพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ผานโครงการเนื่องมาจากพระราชดำริจำนวนมาก ที่นำความยั่งยืนพลิกฟื้นความยากจนมาสู่ความอุดมสมบูรณ์ นำความสุขมาสู่ประชาชนชาวไทย

2. โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย

โลกทัศน์ในการจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย เป็นกระบวนการคิดเพื่อให้เกิดปัญญาสำหรับการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น เป็นวิธีการที่คนไทยใช้ปรับตัวมาแต่โบราณกาล ซึ่งมีสวนอย่างสำคัญที่ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเป็นดุลยภาพระหว่าง

มนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งหมายถึง การที่มนุษย์มีการติดต่อสื่อสารกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเข้าใจ มีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีผู้นำและผู้ตาม

มนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง การที่มนุษย์ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข

มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง การที่มนุษย์แสวงหาที่พึ่งทางใจกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เพื่อความสบายอกสบายใจและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ตามความเชื่อของแต่ละคนแต่ละสังคม

วิธีคิดในการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่น หล่อหลอมสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีลักษณะเด่นชัด คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้การสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักยืดหยุ่น มีลักษณะของการประนีประนอม ไม่ผูกพยาบาท รักถิ่นที่อยู่ ให้ความสำคัญกับเรื่องจิตใจ เป็นต้น

การที่ประเทศไทยได้รับคำชื่นชมจากประเทศต่างๆ ว่าเป็นดินแดนแห่งรอยยิ้มเต็มไปด้วยมิตรภาพนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนไทยใช้ภูมิปัญญาในการจัดระบบความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ดังที่ได้อธิบายมาข้างต้น โดยใช้หัวใจเป็นพื้นฐานของการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน จึงทำให้เป็นผู้ที่มีจิตใจเบิกบาน และมีรอยยิ้มที่จริงใจแก่ผู้พบเห็นมาแต่โบราณกาล

3. ประเภทของภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทยประเภทต่างๆ นั้น เกิดขึ้นจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ประการแรก คือ เพื่อแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต เช่น เมื่อต้องการจับสัตว์น้ำมาเป็นอาหาร ทำให้มนุษย์คิดเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำขึ้นมามากมายหลายอย่าง เช่น แห ข่าย ตักปลา ลอบ ตุ่ม สุ่ม ไซ ลันตักปลาไหล และฉมวก เป็นต้น ประการที่สอง เพื่อพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิม บ่อเกิดของภูมิปัญญาใหม่ๆ ไม่จำเป็นต้องเกิดมาจากการที่มนุษย์เผชิญกับปัญหาและพยายามคิดหาหนทางเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่างๆ ก็หาไม่ เพราะในบางกรณีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดประโยชน์กับวิถีชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิมก็เป็นบ่อเกิดภูมิปัญญาอันหลากหลายได้ เช่น การสังเคราะห์ในฤดูน้ำหลาก มนุษย์จำเป็นต้องคิดสร้างพาหนะที่ลอยน้ำได้ ทำให้เกิดเรือรูปแบบต่างๆ มากมาย ได้แก่ เรือโปง เรือหมู เรือบด เรือพายม้า เรือกระแซง และเรือเอี่ยมจุ่น เป็นต้น ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีเจริญขึ้นมีการคิดค้นเครื่องยนต์ขึ้นมานั้น มนุษย์ก็นำเครื่องยนต์มาใส่ใบพัดและไปติดตั้งกับเรือประเภทต่างๆ เพื่อใช้ขับเคลื่อนแทนฝีพาย ทำให้การเดินทางโดยทางเรือสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นี่ก็ตัวอย่างเพียงบางส่วนของที่เกิดภูมิปัญญาใหม่ๆ ที่มาจากการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ในความเป็นจริงทุกภาคของประเทศไทย มีภูมิปัญญาอย่างหลากหลายที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันตรงด้านปลีกย่อยที่เป็นไปตามลักษณะของสภาพภูมิศาสตร์และตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาคนั้นๆ แต่ในทุกภูมิภาคจะมีภูมิปัญญาใน 9 ประเภทหลัก เป็นแกนร่วมหรือเป็นรากรวมทางภูมิปัญญาเหมือนกันหมดในทุกภูมิภาค ได้แก่ ภูมิปัญญาประเภทกองทุนและธุรกิจชุมชน ประเภทภาษาและวรรณกรรม ประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ประเภทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเภทการแพทย์แผนไทย ประเภทเกษตรกรรม ประเภทปรัชญา ศาสนา และประเพณี ประเภทศิลปกรรม และประเภทโภชนาการ

4. กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย

กระบวนการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยให้ดำรงคงอยู่ในสังคมไทย มีความหมาย 2 ประการ ประการแรก เป็นการพิทักษ์รักษาภูมิปัญญาไทย โดยให้มีการนำมาใช้ในวิถีชีวิตประจำวันกันอย่างกว้างขวางเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ประการที่สอง เพื่อการดำรงอยู่ในสังคม หมายถึงการดำรงอยู่ด้วยการรับรู้ว่า ครึ่งหนึ่งในอดีตคนไทยมีภูมิปัญญาอะไรบ้างในการดำรงชีวิตในแต่ละช่วงสมัย ซึ่งภูมิปัญญาบางอย่างอาจผ่านพ้นกาลสมัยและไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ซึ่งการที่จะทำให้ภูมิปัญญาดังกล่าวดำรงอยู่ในการรับรู้ของคนไทยได้ก็ด้วยการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และเรียบเรียงเรื่องราวไว้ให้后人ได้ศึกษาถึงรากเหง้าภูมิปัญญาของบรรพบุรุษว่า ได้คิดสร้างสรรค์สิ่งใดไว้ในแผ่นดินทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความเข้าใจ และบ่มเพาะความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของคนไทยเรา

การที่จะดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยให้ดำรงอยู่อย่างถาวรได้นั้น ทุกส่วนของสังคมจะต้องมีกระบวนการในการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยในเบื้องต้น 9 ชั้น ได้แก่ การวิจัย การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การสืบสาน การพัฒนา การถ่ายทอด การส่งเสริม การเสริมสร้าง และการแลกเปลี่ยน กระบวนการทั้ง 9 ชั้นนี้ ต้องปฏิบัติให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกัน ถ้าขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยจะประสบกับปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ถ้าไม่มีการวิจัยภูมิปัญญาไทยแล้วคนไทยก็จะไม่ทราบถึงความสำคัญในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษว่า ท่านได้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาแต่ละประเภทเพื่อประโยชน์อะไร ถ้าขาดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ก็จะทำให้ประเทศสูญเสียความเป็นชาติได้

5. การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา

การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา เป็นการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังค่านิยมในความเป็นไทย เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย มีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในถิ่นกำเนิด มุ่งมั่นที่จะพัฒนาบ้านเกิดให้มีความเจริญบนพื้นฐานของความเป็นไทย และสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย

กิจกรรมในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา มีกิจกรรมหลักอยู่ 5 กิจกรรม กิจกรรมแรก คือ การศึกษา ค้นคว้า วิจัย วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เนื้อหาสาระของภูมิปัญญาไทยที่มีคุณค่าเหมาะสมแก่การถ่ายทอด กิจกรรมที่สอง คือ การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย รูปแบบ และวิธีการอันหลากหลายแก่ผู้เรียน รวมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย กิจกรรมที่ 3 คือ การรณรงค์ให้ชุมชน สถานศึกษาในท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาอื่นๆ เกิดความตระหนักและร่วมกันจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย กิจกรรมที่ 4 คือ การยกย่อง เชิดชูเกียรติบุคคล สถานศึกษา หรือหน่วยงานที่ดำเนินการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย จนเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของสังคม กิจกรรมที่ 5 คือ การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ องค์ความรู้ วิธีการ และผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นความรู้และแนวทางแก่คนทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาไทยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากหนังสือ ตำรา บทความ จากวารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ รวม 130 เล่ม/เรื่อง มีข้อเสนอแนะในเรื่องภูมิปัญญาไทย ดังนี้

1 การที่จะทำให้สังคมไทยอยู่รอดปลอดภัยจากวิกฤตการณ์ต่างๆ รอบด้านในปัจจุบัน อันเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ ต้องนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ในสภาวะการณ์ปัจจุบันให้เหมาะสม

2 ปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ และการพึ่งพาขึ้นในสังคมไทยก็คือ คนไทย จะต้องสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อีกทั้งสร้างความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติด้วย

3 คุรุภูมิปัญญาไทย ควรแยกเป็นประเภทต่างๆ 9 ประเภท ได้แก่ ประเภทกองทุนและธุรกิจชุมชน ประเภทภาษาและวรรณกรรม ประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ประเภทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเภทการแพทย์แผนไทย ประเภทเกษตรกรรม ประเภทปรัชญา ศาสนา และประเพณี ประเภทศิลปกรรม และประเภทโภชนาการ ทั้งนี้เพราะมีเนื้อหาสาระครอบคลุมภูมิปัญญาไทยในทุกๆ ด้านอย่างสมบูรณ์

4 การดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่ในสังคมไทย คนไทยทุกคนต้องช่วยกันส่งเสริม สนับสนุนการใช้สินค้าไทย ประเพณีปฏิบัติตนตามแบบอย่างวิถีไทย จะทำให้การดำรงรักษาภูมิปัญญาไทยคงอยู่คู่แผ่นดินไทยต่อไปอย่างยั่งยืน

5 การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา สามารถจัดทำได้โดยการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในสถานศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลพรรณ พันธุ์ผึ้ง (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร วงวีระ หน้า 47-50 กรุงเทพฯ อมรินทร์
- กรมวิชาการ (2541) คู่มือการเรียนการสอนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
- (2542) แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรุงเทพฯ กองวิจัยทางการศึกษา
- (2542) ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
- (2545) ภาษีดและคำสอนภาคกลาง กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
- กระทรวงศึกษาธิการ (2544) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรุงเทพฯ องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- กฤษฎา ยศรัฐ (2546) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- (2546, กันยายน-ธันวาคม) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน วารสารบริหารการศึกษามศว 2(6) 37-40
- กัมภณ จันโท (2543, ตุลาคม) ปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลจุดเริ่มต้นที่ผู้ปกครอง วารสารวิชาการ 3(10) 35-40
- ก่าจร หลุยยะพงศ์ (2547, ธันวาคม) จักสาน จักสายใยในครอบครัว วารสารกุลสตรี 34(814) 132-133
- กำราบ พานทอง (2546) ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ กรุงเทพฯ อมรินทร์
- กิตติมา รุ่งแดง (2545) อิทธิพลของปัจจัยด้านความเชื่อและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวต่อภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาชุมชน) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- กุลนิษฐ์ ทองเงา (2547, เมษายน-พฤษภาคม) ครูศิลป์ ผู้สร้างสัตว์ประหลาดตัวแรกของประเทศ วารสารราชมงคล 9(1) 4-5
- คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543) การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ คุรุสภาลาดพร้าว
- ครูภูมิปัญญา (ไทย) ขุมพลังของสังคม (2547, ตุลาคม-ธันวาคม) วารสารสื่อพลัง 12(4) 1-17

- คำพูน บุญทวี (2546) พญาแสนช้าง กรมเทพฯ มูลนิธิเด็ก
โคลนนิ่ง(นามแฝง) (2547, 27 พฤษภาคม) พระราชพิธีโล้ชิงช้า วารสารบางกอกรายสัปดาห์
46(2402) 60-61
- งามพรรณ เวชชาชีวะ (2546) อุบายเศรษฐี กรมเทพฯ มูลนิธิเด็ก
จากสวนป่าถึงศูนย์ศึกษาพรรณไม้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ (2547, 7 กันยายน) สยามรัฐ
หน้า 12-13
- จ่านอง หนูนิล (2546, พฤษภาคม) ถนนทางสร้างองค์ความรู้ ภูมิปัญญาอาชีพให้แก่ชาวบ้านด้วย
การทำโครงการ วารสารวิชาการ 6(5) 64-75
- เจลิ้ง รีมสวน (2547, 16 เมษายน) ภูมิปัญญาของคนไทย งานดอกกลายหนูน วารสารแม่น้ำ
(123) 24-25
- ชนะศักดิ์ ชุมนุมวรรณ (2546, 23 ธันวาคม) รธนุพัฒนาติ วารสารสกุลไทย 50(2566) 62-63
- ชนัญธิดา พุกพิกุล (2548, 22 กุมภาพันธ์) ภูมิปัญญาไอเทค กับดัก หนูนา แสนสะดวก
เดลินิวส์ หน้า 16-17
- ชวน เพชรแก้ว (2547, มกราคม-มีนาคม) การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
สถานการณ์ปัจจุบัน วารสารภาษาไทย 3(3) 14-21
- ขอ สันธณพิพัฒน์ (2546, กรกฎาคม) ภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา วารสารวิชาการ 6(7)
42-47
- ชัชวาล ทองดีเลิศ (2547, ตุลาคม-ธันวาคม) รู้จักนักคิด วารสารสือพลัง 12(4) 18-25
- ชานาญ วัฒนศิริ (2546) เครือข่ายการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดและทิศทาง ใน
ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปิวิตร วงษ์วิระ หน้า 63-64
กรุงเทพฯ อมรินทร์
- ชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ (2545) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณ
วัตถุอำเภออุทุมพร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล, และ นิทัศน์ คณะวรรณ (2547) การตลาด 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์และ
ธุรกิจ SMEs พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ เอ็ม เอ เอ็ม พรินติ้ง
- ไชยรัตน์ ปรานี (2545) การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ปรินญาณิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การวิจัยและ
พัฒนาหลักสูตร) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ถ่ายเอกสาร

- ณรงค์ ก่องแก้ว (2540) การใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ประถมศึกษา) เชียงใหม่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทยเอกสาร
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542) ธุรกิจชุมชน เส้นทางที่เป็นไปได้ กรุงเทพฯ กองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ดอกดาวเรือง(นามแฝง) (2547, 1 กรกฎาคม) ภูมิปัญญาของคนไทย แบบบุลิน วารสารแมนาค (128) 24-25
- โดม สุขวงศ์เขียว (2542) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กับภาพยนตร์ คอมแพคท์พรีนท์
- ถวัลย์ มาศจรัส (2546) ภูมิปัญญาไทย กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- ทรงพล เจตนาวณิชย์ (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวิตร วงษ์วิระ หน้า 55-56 กรุงเทพฯ อมรินทร์
- ทัศน แสงศักดิ์ (2547, มกราคม-มิถุนายน) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามแนวปฏิรูปการศึกษา วารสารบริหารการศึกษามศว 3(7) 12-18
- ทศพล จังพานิชย์ (2546) พระพุทธรูป กรุงเทพฯ คอมมา
- ทิมการศึกษา(นามแฝง) (2547, 10 ธันวาคม) น้าส้มแขก พาสเจอไรส์ ไทยรัฐ หน้า 15
- ทิมข่าวสาธารณสุข(นามแฝง) (2547, 24 สิงหาคม) ยกระดับแพทย์ทางเลือกภูมิปัญญาชาวบ้าน เยียวยาสารพัดโรค ไทยรัฐ หน้า 15
- เทพชู ทับทอง (2546) มหัตตจริยเมืองไทยในอดีต กรุงเทพฯ กราฟิก เซ็นเตอร์
- ธนาภิต เรียบเรียง (2543) ประเพณี พิธีมงคล และวันสำคัญของไทย พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ ปิรามิต
- ธวัช ปุณโณทก (2543) วรรณนาการภาษาไทย กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- ธัญญาภรณ์ ภูทอง (2546, กรกฎาคม-กันยายน) ภูมิรู้ ครูชาวบ้าน คนทำบาตร วารสารวิทยจารย์ 102(2) 35-38
- ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2540) การเลือกและการจัดการทรัพยากรห้องสมุด กรุงเทพฯ โสภณการพิมพ์
- ธำรง อุดมไพจิตรกุล (2547, มกราคม-มิถุนายน) ฝ่ามือของไทยทุกส่วน จากบทเรียนสู่ความเข้มแข็ง วารสารบริหารการศึกษามศว 3(7) 4-7
- นงคราญ ชมพูนุท, ม ร ว (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวิตร วงษ์วิระ หน้า 25-30 กรุงเทพฯ อมรินทร์

- นมล โฮมไชยา (2546, กันยายน) ไวน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสไตส์สากล วารสารวิชาการ 6(9) 65-68
- นันทวัน กลิ่นจำปา (2545) เครื่องหอมไทย ภูมิปัญญาไทย กรุงเทพฯ ซีเอ็ดดูเคชั่น
- นิตยา บุตรศรี (2542) การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน
ต้นแบบการพัฒนาหลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี วิทยา
นิพนธ์ คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต (การนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร) กรุงเทพฯ
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546) ภูมิปัญญาชาวบ้าน ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้
บรรณาธิการโดย ปิวิตร ว่องวิระ หน้า 6-10 กรุงเทพฯ อมรินทร์
(2547, สิงหาคม) สุนทรภู่ “ความรู้ใหม่” โยงโย “ความรู้เก่า” ในยุคสมัย วารสาร
ศิลปวัฒนธรรม 25(10) 36-39
- นุกูล ธรรมจง (2546) บรรณนิทัศน์เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร
สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- เนตรนพิชญ์ จำปาทองเทศ (2546, มิถุนายน) จากโรงเรียนสู่โรงงาน ร้านตลาด วารสาร
วิชาการ 6(6) 65-67
- บรรเทิง ทานะพันธ์ (2544, ตุลาคม) ภูมิปัญญาไทย เข้าสู่ระบบการศึกษาได้จริงหรือ? วารสาร
วิชาการ 4(10) 43-48
- บุษบา ประภาสพงศ์ (2546, กรกฎาคม) สามัคคีเกศคำฉันท์ สำนวนใดเป็นฉบับเพชรแท้
วารสารวิชาการ 6(7) 62-65
- ประชิด สุกตะพัฒน์ (2546) ชุมชนช่างแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย
กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา
- ประวิช ศรีสิงห์ชัย (2548, 23 กุมภาพันธ์) ย้อมสีผ้าทอจากธรรมชาติ ภูมิปัญญาไทย เดลินิวส์
หน้า 26
- ประเวศ วะสี (2546) สมุนไพรรักษาบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ แปลนพริ้นท์ติ้ง
- ประสงค์ โสมรัตนานนท์ (2546, ตุลาคม) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา
วารสารวิชาการ 6(10) 64-69
- ปรียา ไตรรัตน์ณรงค์ (2547) คัมภีร์แพทย์สมุนไพรร. กรุงเทพฯ One World
- ปรียา รามณรงค์ (2541, 28 พฤศจิกายน) ศิลปวัฒนธรรมไทย วารสารลานทิกุล 2(11)
44-50
- เปรม แสงแก้ว (2545) สมุนไพรรักษาสุขภาพ. กรุงเทพฯ ไพลิน
- ผ่องศรี สมยา (2544, มกราคม) การเรียนรู้ตามความสนใจ วารสารวิชาการ 4(1) 9-13

ผีตาโขน การละเล่น ตำนานความเชื่อ (2546, กันยายน-ตุลาคม) วารสารอมสิน 25(149)
41-44

เผอิญ ไทยสม (2545, 20 กุมภาพันธ์) ปลาร้า อาหารคู่ครัวไทย สืบสานภูมิปัญญาจากอดีตสู่
ปัจจุบัน เดลินิวส์ หน้า 33

พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล (2543) วรรณกรรมพระพุทธศาสนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) นครปฐม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร

พจน์ย์ กงตาล (2545) นาฏการบนลานขวง การฟ้อนแคนของชาวไทยโซ่งในจังหวัดนครปฐม
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันราชภัฏนครปฐม ถ่ายเอกสาร

พรชัย ภาพันธ์ (2545, กรกฎาคม) ภูมิปัญญาการศึกษา ด้วยภูมิปัญญาไทย วารสารวิชาการ
5(7) 2-10
(2546, กุมภาพันธ์) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
วารสารวิชาการ 6(2) 6-11

พรศิริ บุรณเขตต์ (2546) บันทึกชาวทุ่ง กรุงเทพฯ ไทยยูเนียนกราฟฟิกส์
พร้อมพงษ์ ไพรรณ (2547) ชุมชนช่างแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กรุงเทพฯ วันชนะ
พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2547) บทเรียนชีวิตจาก คำพ่อแม กรุงเทพฯ
108 สดุดีไอเดีย

พระราชพิธีสงกรานต์ (2547, เมษายน-พฤษภาคม) วารสารวิมานเมฆ 7(42) 48-52
พระวิชัย เสี่ยม (2543) วิเคราะห์พระวินัยปิฎกที่เกี่ยวกับพืชสมุนไพร วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง) นครปฐม บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร

พระโสภณธรรมวาที(บุญมา อาคมบุญโญ) (2546) ความรู้พื้นฐานการเทศน์ กรุงเทพฯ
ศิลปสยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์

พว พันธ์เมฆา (2541) สารสนเทศกับการศึกษาค้นคว้า พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พัชรี สาริกบุตร; และคนอื่นๆ (2547) มรดกจากอดีต กรุงเทพฯ โสภณการพิมพ์

พิทักษ์ สายัณห์ (2547) ศิลปประจำชาติ ลายไทย พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ วัฒนา

พีระศักดิ์ วรสุนทรโรสถ (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปิวิตร ว่องวีระ หน้า 42-43 กรุงเทพฯ
อมรินทร์

เพ็ชรี รูปวิเชตร (2545, มีนาคม) การจัดภูมิปัญญาไทยสู่ระบบการศึกษา วารสารวิชาการ 5(3)
18-21

- เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ (2547) สมุนไพรกับวัฒนธรรมไทย ต้นไม้ตามทิศ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- เพ็ญรุช บุปผามาตะนัง (2544, กรกฎาคม) การนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่สู่การเรียนการสอน
วารสารวิชาการ 4(7) 66-70
- ไพฑูรย์ คงทัพ (2546) บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งในองค์กร สารนิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ทยเอกสาร
- พินอติตตุมชนลุ่มแม่น้ำท่าจีน บ้านเก่าห้อง จังหวัดสุพรรณบุรี (2548, 22 กุมภาพันธ์) มติชน
หน้า 34
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ (2546) กรุงเทพฯ อมรินทร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บัณฑิตวิทยาลัย (2546) คู่มือการจัดทำปริญญานิพนธ์และ
สารนิพนธ์ กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฯ
- ยิ๊งยง เทาประเสริฐ (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
กับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร ว่องวีระ หน้า 39-40 กรุงเทพฯ
อมรินทร์
- ยุคใหม่ของโองมังก (2547, 30 กรกฎาคม-14 สิงหาคม) วารสารสื่อกลางธุรกิจเพียวราชบุรี
(2) 2-4
- ยุพิน ระพิพันธ์ (2544) ความรู้ ทักษะและการจัดการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะ
กรรมการชุมชนในการจำแนกประเภทมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้งในเขตเทศบาล
เมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต
(สังคมสงเคราะห์) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทยเอกสาร
- เย็นใจ เลหาณิช (2545, ตุลาคม-ธันวาคม) นักประดิษฐ์กอบกู้เศรษฐกิจชาติ วารสารไทย
24(84) 40-44
- รพินทร์ พันธุโรทัย (2547, มีนาคม) อาณิสสผ้าขาวม้า วารสารศิลปวัฒนธรรม 25(5) 43-44
- รสนา โตสิตระกูล (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
กับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร ว่องวีระ หน้า 21-25 กรุงเทพฯ
อมรินทร์
- รัชนิกร ทองสุชาติ (2545, กุมภาพันธ์) บรรณนิทัศน์ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน-คิด-เขียน ของครู
สังคมศึกษา วารสารวิชาการ 5(2) 46-50
- ราณี สุรกาญจน์กุล (2548, 17-23 มกราคม) มร เปิดคลินิกเทคโนโลยีมุ่งเป็นศูนย์รวมพัฒนา
เทคโนโลยีถ่ายทอดสู่ชุมชน ขวรวรรณคำแหง หน้า 5
- รุ่ง แก้วแดง (2543) การศึกษาแห่งชาติในอุดมคติ ใน ปฏิรูปการศึกษา แนวคิดและหลักการ
ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บรรณาธิการโดย ไพฑูรย์
สินลาร์รัตน์ หน้า 35-51 กรุงเทพฯ วิทยุชน

- รุ่ง แก้วแดง (2543) ปฏิวัติการศึกษาไทย พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ มติชน
- เรณู เหมือนจันทร์ไชย (2541) การศึกษาอิทธิพลของความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาว
ไทยโซ่งที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาหมู่บ้านแหลมกระเจา 2 ตำบล
ลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(พัฒนชนบทศึกษา) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- โรจน์ขนาดจิ๋ว ภูมิปัญญาชาวบ้าน (2545, 21 กุมภาพันธ์) เดลินิวส์ หน้า 27
- ละมัย หาญสำเภา (2544) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว สำหรับ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการ
นิเทศ) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- วรรณวรงค์ เจริญพันธ์ (2542) การศึกษาพระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว ของพระบาทสมเด็จพระจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) นครปฐม บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- วราภรณ์ ก ศรีสุวรรณ (2545) สังคมไทยและชาวสยามในสมัยรัชกาลที่ 4 ในทัศนะขององรี
มูโอต์ วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ฝรั่งเศสศึกษา) นครปฐม บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- วว เจ่ง พัฒนามะพร้าวทำผลิตภัณฑ์สปา (2547, 22 ธันวาคม) ไทยรัฐ หน้า 15
- วิทยา แสงงาม (2541) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการสานมวสำหรับนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 ปริญญาโท วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การประถมศึกษา) มหาสารคาม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถ่ายเอกสาร
- วิจารณ์ พานิช (2546) ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการ
จัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวิตร ว่องวิระ หน้า 11-16 กรุงเทพฯ อมรินทร์
(2546) การจัดการความรู้ ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการ
โดย ปวิตร ว่องวิระ หน้า 74-100 กรุงเทพฯ อมรินทร์
- วิจิตร ศรีสอาด (2543) การศึกษาแห่งชาติในอุดมคติ ใน ปฏิรูปการศึกษา แนวคิดและ
หลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บรรณาธิการโดย ไพฑูรย์
สินลาร์รัตน์ หน้า 15-34 กรุงเทพฯ วิทยุชน
- วิเชียร คำพล (2546) เล่าขานตำนานอีสาน. กรุงเทพฯ ดวงแก้ว
- วิเชียร ภูสุวรรณ (2545, พฤษภาคม) ใช้ภูมิปัญญาไทย การพัฒนาศักยภาพโดยเน้นโรงเรียน
เป็นสำคัญ วารสารวิชาการ 5(5) 33-35
- วิพุธ วิจารณ์วรรณ (2545) ก่องข้าวลายบ้านไผ่แพะ กับ ภูมิปัญญาชาวเมืองลำปาง กรุงเทพฯ
ไทยวัฒนาพานิช
- วิริยะ ดุสิตพงศ์ (2547, พฤษภาคม-มิถุนายน) นักวิทยาศาสตร์กับศาสนเพทุฐ วารสาร
บุญรักษา 2(23) 63-67

- วิสุทธ์ บุญยกุล (2546, กรกฎาคม) แบบเรียนภาษาไทย ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย
 อาจารย์ยางกูร) วารสารวิชาการ 6(7) 6-14
- วีระ รักความสุข (2547) อยู่อย่างไทย กรุงเทพฯ โรงพิมพ์เดือนตุลา
- วีระเชษฐ์ ผ่องพันธ์ (2547) คนไทยถือ ข้อห้าม อย่าทำ กรุงเทพฯ One World
- ศรีณยู กลิ่นจันทร์ (2547) ทองคำแท้ กรุงเทพฯ Gold Pi Tower
- ศรี อรุณยา (2546) เอื้อ สุนทรสนาน ดุริยางค์กวีสี่แผ่นดิน กรุงเทพฯ ดอกหญ้า
- ศรีศักร วัลลิโภดม (2546) แอ่งอารยธรรมอีสาน พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ มติชน
- ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540) การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียน
 ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน วิทยานิพนธ์
 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- ศิริรักษ์ ทัพทะกุลธร (2544) การพัฒนาสื่อเสริมทักษะการฟังด้วยตนเองเกี่ยวกับเรื่องในท้องถิ่น
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคงทองวิทยา จังหวัดนครปฐม วิทยานิพนธ์
 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและวิธีสอน) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- ศิวัช สอาดถิ่น (2546) หายเจ็บไข้ ด้วยยาสมุนไพร พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ ไพลิน
- สกุ๊ป หน้า 1(นามแฝง) (2547, 2 ธันวาคม) บทเรียน “กาวเครือ” 11สมุนไพรจ่อคิวถูกอุ้ม
 ไทยรัฐ หน้า 5
- สถาพร ศรีม่วง (2545) บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สารนิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- สปลาไทยสู่ตลาดโลก ภูมิปัญญาไทยระดับสากล (ตุลาคม, 2547) วารสารพาณิชย์ภูมิภาค 1(9)
 2-7
- สมคิด พงษ์สุวรรณ (2547) ลายไทย กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์
- สมเจตน์ แสงคำ ณ เวียงคำพู (2546) ฮวงจุ้ยไทย ชัยภูมิศาสตร์ 2 ภาคพลังอำนาจสังคตศีลสิทธิ์
 กรุงเทพฯ Good Morning
- สมชาย นิลอาธิ (2547, เมษายน) บวชควายในงานบุญบั้งไฟ วารสารศิลปวัฒนธรรม 25(6)
 47-49
- สมนึก ปฏิปทานนท์ (2547, กรกฎาคม-สิงหาคม) คุณลักษณะของครูสังคมศึกษายุคใหม่
 วารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 24(4) 33-41
- สมบัติ บุญงามอนงค์ เครือข่ายการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดและทิศทาง ใน
 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปิวิตร วงศ์วิระ หน้า 64-65
 กรุงเทพฯ อมรินทร์

- สมพร เจริญพงษ์ (2544) พจนานุกรมไทย ฉบับพิสดาร กรุงเทพฯ ธรรมสภาและสถาบัน
บันลือธรรม
- สมพร บัณฑิต (2546) บรรณนิทัศน์เรื่องหลักสูตร สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหาร
การศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- สมศักดิ์ จิตะยารักษ์ (2546) บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ สารนิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- สมหมาย พรหมทอง (2545) บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
(การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ถ่ายเอกสาร
- สันติ เล็กสุขุม (2547) ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์เมืองโบราณ
- สันติพงศ์ ธรรมธำรง (2546) เครือข่ายการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดและทิศทาง
ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร ว่องวิระ
หน้า 67-70 กรุงเทพฯ อมรินทร์
- สันติสุข กฤดากร, ม ล (2541) การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อำเภอ
หลังสวนจังหวัดชุมพร วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาผู้ใหญ่และ
การศึกษาต่อเนื่อง) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- สามสาวเข้าตลาดเกษตร(นามแฝง) (2547, 2 ธันวาคม) ข้าวหมากรุก ช่วยปรับสมดุล ไทยรัฐ
หน้า 7
- สำนักโครงการพิเศษสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542, พฤษภาคม)
การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ประชาศึกษา (49)2 3-14
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (2547) การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545) ชุดฝึกอบรมการจัดทำหลักสูตรสถาน
ศึกษา กรุงเทพฯ โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545) แนวทางการจัดทำหลักสูตรของสถาน
ศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการ
ศึกษา กรุงเทพฯ พิมพ์ดี
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ ศ
2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ ศ 2545 กรุงเทพฯ พรักหวานกราฟฟิค
- ปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (2547, ตุลาคม) ชุมชนสร้างสุข วารสารหมอชาวบ้าน
26(306) 82

- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (2547) พิมพ์ครั้งที่ 2 ๘ชาติพันธุ์ในราชบุรี ราชบุรี
 ธรรมรักษ์การพิมพ์
- สำนักพิมพ์สารคดี (2544) ราชบุรี กรุงเทพฯ ดานสุทธการพิมพ์
- สิทธิชัย สมานชาติ (2547, 27 มกราคม) เปิดกรุผ้าโบราณ สืบสานภูมิปัญญาไทย วารสาร
 สกุลไทยรายสัปดาห์ 50(2571) 61-63
- สุจิตต์ วงษ์เทศ (2548, 24 กุมภาพันธ์) แขวงวิเวกเกวียน ประเพณีพันปีที่เพชรบุรี มติชน
 หน้า 34
- สุชาติ ประจวบเหมาะ (2544, พฤศจิกายน) ภาษาไทย เป็นลมหายใจของการศึกษา วารสาร
 วิชาการ 4(11), 55-59
- สุทธิธรรม เลขาภิวัฒน์ (2547, ตุลาคม-ธันวาคม) การจัดการความรู้เพื่อชุมชนเข้มแข็ง กรณี
 ศึกษาของ 3 ชุมชน วารสารสื่อพลัง 12(4) 35-38
- สุทธินันท์ ปรัชญพฤกษ์ (2547) โรงเรียนบ้านนอก กรุงเทพฯ มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540, กุมภาพันธ์-กรกฎาคม) ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ วารสาร
 ทักษิณคดี 4(3) 21-56
- (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัด
 การจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร วงศ์วิระ หน้า 50-52 กรุงเทพฯ
 อมรินทร์
- สุภกร บัวสาย (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ
 การจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร วงศ์วิระ หน้า 50-52 กรุงเทพฯ
 อมรินทร์
- สุรินทร์ มุขศรี (2548, 20 กุมภาพันธ์) ศาลเจ้าที่ มติชน หน้า 21
- สุวัช พานิชวงศ์ (2546) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของ
 นักเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
 (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ถ่ายเอกสาร
- เสถียร ท้วมจันทร์ (2547, กันยายน) เครื่องพรวนดินพริกประหยัดแรงงาน วารสารเทคโนโลยี
 ชชาวบ้าน 16(343) 21-22
- หทัยรัตน์ อันติ (2544) การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับ
 นักเรียนประถมศึกษา วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ)
 นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- หัตถกรรมกระดาดสา (2547, เมษายน) วารสารพาณิชยภูมิภาค 1(3) 24-27
- อดิน รพีพัฒน์, มรว (2547) การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา พิมพ์ครั้งที่ 4 ขอนแก่น
 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544) วิสัยทัศน์พระองค์วรวรรณฯ กรุงเทพฯ มูลนิธิธรรมาธิปไตยประพันธ์พงศ์-
วรวรรณ
- อรจิต บำรุงสกุลสวัสดิ์ (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร ว่องวีระ หน้า 45-46
กรุงเทพฯ อมรินทร์
- อังกูล สมคะเนย์ (2543) เราจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียน
การสอนได้อย่างไร อุดมราชธานี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรราชธานี
- อัญชลี เตชะโกมล (2540) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชา ท301 นิทานพื้นบ้านสำหรับ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัย (ภาษาไทย) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ถ่ายเอกสาร
- อาคารคุรุสภา ตึกเก่ากับก้าวใหม่อนาคตศูนย์กลางศิลปะ (2547, 18 พฤศจิกายน) คม ชัด ลึก
หน้า 32
- อิทธิเดช น้อยไม้ (2545) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องนครปฐมบ้านเราสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
ชลบุรี บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา ถ่ายเอกสาร
- อุดม เกษขันธ์ (2545) หลักสูตรท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ กรุงเทพฯ
บรรณกิจ
- (2546) ภูมิปัญญาและมรดกไทย กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา
- อุดม วโรตม์ลิขิตดิษฐ์ (2544, เมษายน) เรียกหาเอกลักษณ์ทางภาษาของชาติ วารสาร
วิชาการ 4(4) 56-67
- อุทัย บุญประเสริฐ (2543) การศึกษาแห่งชาติในอุดมคติ ใน ปฏิรูปการศึกษา แนวคิดและ
หลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บรรณาธิการโดย ไพฑูรย์
สินลาร์รัตน์ หน้า 181-201 กรุงเทพฯ วิทยุชน
- อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544) การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่น
สุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนประถมศึกษา วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(หลักสูตรและการนิเทศ) นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถ่ายเอกสาร
- อุษา กลิ่นหอม (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ
การจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร ว่องวีระ หน้า 41-42 กรุงเทพฯ อมรินทร์
- เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
กับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร ว่องวีระ หน้า 6-8 กรุงเทพฯ
อมรินทร์

- เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546) ฐานคิดการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ บรรณาธิการโดย ปวีตร วงวีระ หน้า 17-21 กรุงเทพฯ อมรินทร์
- เอี่ยม ทองดี (2546,สิงหาคม) ข้าวกับชาวนา เอกสารเผยแพร่ลำดับที่ 3 ของมูลนิธิข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ หน้า 28-29 กรุงเทพฯ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
- Anthony, Waltman Ralph (1996, June) "The politics of participation in a school-community-business-collaborative," *Dissertation Abstracts International* 56 (12) 4632-A
- Bilss & Associate Inc (2001) *Management Conflict Insied the Organizing* (Online) Available Pon Exec Seminars
- Clyne, Michael (2003) *Dynamics of Language Contact English and Immigrant Languages* Cambridge Cambridge University Press
- Collins, Joey A (2001) *Conflict Management Cues and Implications for Managers from Conflict Research* [http //www edrs@inet ed gov](http://www.edrs@inet.ed.gov)
- Coots, Jennerfer J (1998, Win) Family resources and parent participation in schooling Activities for their children with developmental delays, *Journal of special Education* 31(4) 498–520
- Edward, Simpson Ian (1998, August) "Collaboarative/ Participative Curriculum Development in and Adult ESL Setting, " *Dissertation Abstracts International* 36(04) 878–A
- Gramet, Kathleen Byrne (1977, November) "Parent participation in shared decision-Making How is it working? (Parent involvement, School districts)" *Dissertation Abstracts International* 58(05) 1516–A
- Jonathan, Levine Marc (1998, December) "Knowledge Diffusion in Organization Studies The case of Participative Management," *Dissertation Abstracts International* 59(06) 3104-A
- Kreps, Gary (1986) *Organizational Communication Theory and Practice* New York Longman
- Lopez, Marquez and Irma, Teresa (1998, December) Parental views on participation, dual Language education, and bilingualism, *Dissertation Abstracts International* 59(06) 1877–A

- Louise, Wehman Therese (1988, June) Parental perceptions of current and ideal levels of family participation in early intervention program practices in Illinois (Parent involvement) *Dissertation Abstracts International* 58 (12) 4551-A
- Ragan, William B (1998) *Modern Elementary Cumculum* New York Harcourt Brace Jovanovich College Publishers
- Rock, Catherine F (1996, March) "School board types and Community participation in decision-making," *Dissertation Abstracts International* 56(09) 3403-A
- Thomason, Sarah G (2001) *Language Contact An Introduction* Washington D C Georgetown University Press
- Wayne, Mondy R and Premeaux, Shane R (1995) *Management- concepts practices, and skills 7thed* A simon&Schuster Company, U S A
- Wongsothorn, Achara (2002, December) "Curriculum Development Research Using Amplified Objective RELC" *Journal of Language Teaching and Research in Southeast Asia Thailand* 33(2) 85-93

ดรรชนี

การทำดรรชนีบรรณนิทัศน์

การทำดรรชนีบรรณนิทัศน์ทั้ง 3 รูปแบบ คือ บรรณนิทัศน์ชื่อเรื่อง บรรณนิทัศน์ชื่อผู้แต่ง และบรรณนิทัศน์หัวเรื่อง จะใส่เลข(ลำดับที่) และลำดับเลขหน้า เพื่อสะดวกในการสืบค้น ดังนี้

เลขในวงเล็บ (ลำดับที่) หมายถึง ลำดับที่เนื้อหาที่สรุปจากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ ซึ่งเรียงลำดับอักษรตามแบบพจนานุกรม

ลำดับเลขหน้า หมายถึง เลขหน้าของเนื้อหาที่สรุปจากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆซึ่งตรงกับดรรชนีชื่อเรื่อง ดรรชนีชื่อผู้แต่ง ดรรชนีหัวเรื่อง ที่ใส่เลข(ลำดับที่) กำกับไว้

ดรรชนีชื่อเรื่อง

หนังสือ ตำรา (ลำดับที่)	หน้า
๘ชาติพันธุ์ในราชบุรี (43)	64
การตลาด 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ (30)	59
การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน (42)	64
การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา (45)	65
กองข้าวลายบ้านไผ่แพะกับภูมิปัญญาชาวเมืองลำปาง (11)	50
ความรู้พื้นฐานการเทศน์ (22)	55
คัมภีร์แพทย์สมุนไพรร (31)	59
คนไทยถือ ข้อห้าม อย่าทำ (38)	62
เครื่องหอมไทย ภูมิปัญญาไทย (09)	49
ชุมชนชาวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (32)	59
ชุมชนช่างแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณี (19)	54
ทองคำแท้ (39)	62
ธุรกิจชุมชน เส้นทางที่เป็นไปได้ (01)	45
แนวทางการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (12)	50
บันทึกชาวทุ่ง (21)	55
บทเรียนชีวิตจาก คำพ่อแม่ (33)	60
ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) (41)	63
ประเพณี พิธีมงคล และวันสำคัญของไทย (03)	46
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กับภาพยนตร์ (02)	45

หนังสือ ตำรา (ลำดับที่) (ต่อ)	หน้า
พระพุทธรูป (17)	53
พญาแสนช้าง (14)	52
พจนานุกรมไทย ฉบับพิสดาร (06)	47
ภาษิตและคำสอนภาคกลาง (08)	48
ภูมิปัญญาไทย (16)	53
ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ (23)	56
ภูมิปัญญาและมรดกไทย (29)	58
มหัตตกรรมเมืองไทยในอดีต (18)	54
มรดกจากอดีต (34)	60
เราจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนได้อย่างไร(05)	47
โรงเรียนบ้านนอก (44)	64
ลายไทย (40)	63
เลขาณาด้านานอีสาน (24)	56
วิวัฒนาการภาษาไทย (04)	46
วิสัยทัศน์พระองค์วรรณฯ (07)	48
ศิลปประจำชาติ ลายไทย (35)	61
สมุนไพรกับวัฒนธรรมไทย ต้นไม้ตามทิศ (36)	61
สมุนไพรชาวบ้าน (20)	55
สมุนไพร เพื่อสุขภาพ (10)	49
หายเจ็บไข้ ด้วยยาสมุนไพร (26)	57
หลักสูตรท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ (13)	52
แอ่งอารยธรรมอีสาน (27)	57
เอื้อ สุนทรสนาน ดุริยางค์กวีสี่แผ่นดิน (25)	57
อุบายเศรษฐกิจ (15)	53
อยู่อย่างไทย (37)	62
ฮวงจุ้ยไทย ชัยภูมิศาสตร์ 2 ภาคพลังอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (28)	58
Dynamics of Language Contact English and Immigrant Languages (48)	66
Language Contact An Introduction (47)	66
Modern Elementary Curriculum (46)	65

วารสาร (ลำดับที่)	หน้า
การจัดภูมิปัญญาไทยสู่ระบบการศึกษา (04)	68
การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (17)	75
การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน (07)	70
การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา (15)	74
คู่มือการศึกษา ด้วยภูมิปัญญาไทย (18)	76
ครูภูมิปัญญา (ไทย) ชุมพลังของสังคม (22)	77
ครูศิลป์ ผู้สร้างสัตว์ประหลาดตัวแรก (21)	77
ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามแนวปฏิรูปการศึกษา (26)	79
เครื่องพรวนดินพริกประหยัดแรงงาน (36)	83
จักสาน จักสายใยในครอบครัว (20)	77
จากโรงเรียนสู่โรงงาน ร้านตลาด (13)	73
ชุมชนสร้างสุข (34)	82
ใช้ภูมิปัญญาไทย การพัฒนาศักยภาพโดยเน้นโรงเรียนเป็นสำคัญ (06)	70
นักประดิษฐ์กอบกู้เศรษฐกิจชาติ (05)	69
บวชถวายงานบุญบังไฟ (33)	82
แบบเรียนภาษาไทย ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) (19)	76
เปิดกรุผ้าโบราณ สืบสานภูมิปัญญาไทย (35)	83
ผไทของไทยทุกส่วน จากบทเรียนสู่ความเข้มแข็ง (27)	80
ผีตาโขน การละเล่น ตำนาน ความเชื่อ (16)	75
พระราชพิธีโล้ชิงช้า (23)	78
พระราชพิธีสงกรานต์ (29)	80
ภาษาไทย เป็นลมหายใจของการศึกษา (02)	67
ภูมิปัญญาของคนไทย งานดอกลายนูน (24)	78
ภูมิปัญญาของคนไทย แบบมูลิน (25)	79
ภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา (10)	72
ภูมิรู้ ครูชาวบ้าน คนทำบาตร (11)	72
ยุคใหม่ของโองมังก (30)	81
รถบุปผชาติ (09)	71
เรียกหาเอกลักษณ์ ทางภาษาของชาติ (03)	68
ไวน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสไตส์สากล (12)	73
ศิลปวัฒนธรรมไทย (02)	67
สปาไทยสู่ตลาดโลก ภูมิปัญญาไทยระดับสากล (32)	82

วารสาร (ลำดับที่) (ต่อ)	หน้า
สามัคคีเภทคำฉันท์ สำนวนใดเป็นฉบับเพชรแท้ (14)	74
สุนทรภู่ “ความรู้ใหม่” โยงใย “ความรู้เก่า” (28)	80
หนทางสร้างองค์ความรู้ ภูมิปัญญาอาชีพให้แก่ชาวบ้านด้วยการทำโครงการ (08)	70
หัตถกรรมกระดาดสา (37)	84
อานิสส์ผ้าขาวม้า (31)	81
Curriculum Development Research Using Amplified Objective (38)	84
Family resources and parent participation in schooling Activities for their children with developmental delays (39)	84

งานวิจัย (ลำดับที่)	หน้า
การใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน (01)	86
การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร (05)	89
การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน (02)	86
การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี (19)	101
การพัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (11)	94
การพัฒนาสื่อเสริมทักษะการฟังด้วยตนเองเกี่ยวกับเรื่องในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคงทองวิทยา จังหวัดนครปฐม (10)	93
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการสอนมวยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (04)	88
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุอำเภออุททองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (14)	96
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องนครปฐมบ้านเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (18)	100
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอน (09)	93
การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรีสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (12)	95
การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน (15)	98
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (21)	102

งานวิจัย (ลำดับที่) (ต่อ)	หน้า
การศึกษาพระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (06)	90
การศึกษาอิทธิพลของความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยโซ่ง ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาหมู่บ้านแหลมกระเจา 2 ตำบลลำลูกบัว อำเภอตอนตูม จังหวัดนครปฐม (03)	87
นาฏการบนลานขวง การฟ้อนแคนของชาวไทยโซ่งในจังหวัดนครปฐม (16)	99
บรรณนิทัศน์เรื่องหลักสูตร (20)	101
วรรณกรรมพระพุทธศาสนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่ (07)	91
วิเคราะห์พระวินัยปิฎกที่เกี่ยวกับพืชสมุนไพร (08)	92
สังคมไทยและชาวสยามในสมัยรัชกาลที่ 4 ในทัศนะขององรี มูโอด (17)	99
อิทธิพลของปัจจัยด้านความเชื่อและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวต่อภาวะ สุขภาพจิตของประชาชนในอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ (13)	96
Collaboarative/Participative Curnculum Development in and Adult ESL Setting (22)	102
Knowledge Diffusion in Organization Studies The case of Participative Management (23)	103
Parental perceptions of current and ideal levels of family participation in early intervention program practices in Illinois (Parent involvement) (24)	103
Parental views on participation, dual Language education, and bilingualism (25)	103
School board types and Community participation in decision-making (26)	104
เอกสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ (ลำดับที่)	หน้า
ข้าวกับชาวนา (03)	105
ข้าวหมากช่วยปรับสมดุล (09)	108
แข่งวัวเทียมเกวียน ประเพณีพันปีทีเพชรบุรี (15)	110
จากสวนป่าถึงศูนย์ศึกษาพรรณไม้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ (04)	106
น้ำส้มแขก พาสเจอไรส์ (05)	107
บทเรียน “กวางเครือ” 11 สมุนไพรจืดวิญญู (08)	108
ปลาร้า อาหารคู่ครัวไทย สืบสานภูมิปัญญาจากอดีตสู่ปัจจุบัน (01)	105
พื้นที่ติดชุมชนลุ่มแม่น้ำท่าจีน บ้านเก่าห้อง จังหวัดสุพรรณบุรี (13)	110
ภูมิปัญญาไอเทค กับผักหนูกาแสนสะดวก (11)	109
มร เปิดคลินิกเทคโนโลยี มุ่งเป็นศูนย์รวมพัฒนาเทคโนโลยีถ่ายทอดสู่ชุมชน (14)	110
ยกระดับ แพทย์ทางเลือกภูมิปัญญาชาวบ้านเยียวยาสารพัดโรค (06)	107

เอกสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ (ลำดับที่) (ต่อ)	หน้า
ย้อมสีผ้าจากธรรมชาติ ภูมิปัญญาไทย (12)	110
โรงเรียนนาจัดจิว ภูมิปัญญาชาวบ้าน (02)	105
วว เจ่ง พัฒนามะพร้าวทำผลิตภัณฑ์สปา (07)	107
ศาลเจ้าที่ (16)	111
อาคารครูสภา ตึกเก่ากับก้าวใหม่อนาคตศูนย์กลางศิลปะ (10)	109
Management Conflict Inside the Organizing (17)	111

ดรรชนีชื่อผู้แต่ง

หนังสือ ตำรา (ลำดับที่)	หน้า
กรมวิชาการ (08)	48
คำพูน บุญทวี (14)	52
งามพรรณ เวชชาชีวะ (15)	53
ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล, และนิทัศน์ คณะวรรณ (30)	59
ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (01)	45
โดม สุขวงศ์วิเชียร (02)	45
ถวัลย์ มาศจรัส (16)	53
ทศพล จังพานิชย์ (17)	53
เทพชู ทับทอง (18)	54
ธนาภิต เรียบเรียง (03)	46
ธวัช ปุณโณทก (04)	46
นันทวัน กลิ่นจำปา (09)	49
ประชิด สกุนพัฒน์ (19)	54
ประเวศ วะสี (20)	55
ปรียา ไตรรัตน์ณรงค์ (31)	59
เปรม แสงแก้ว (10)	49
พรศิริ บุรณเขตต์ (21)	55
พร้อมพงษ์ ไพรีณ (32)	59
พระธรรมกิตติวงศ์(ทองดี สุรเตโช) (33)	60
พระโสภณธรรมวาที(บุญมา อาคมบุญโญ) (22)	55
พัชริ สาริกบุตร; และคนอื่นๆ (34)	60
พิทักษ์ สายัณห์ (35)	61
เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ (36)	61
ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ (23)	56
วิเชียร คำพล (24)	56
วิพุธ วิวรรณวรรณ (11)	50
วีระ รักความสุข (37)	62
วีระเชษฐ ฝ่องพันธ์ (38)	62
ศรัณยู กลิ่นจันทร์ (39)	62
ศรี อยู่ธยา (25)	57

หนังสือ ตำรา (ลำดับที่) (ต่อ)	หน้า
ศรีศักร วัลลิโภดม (27)	57
ศิวัช สอาดถิ่น (26)	57
สมคิด หงษ์สุวรรณ (40)	63
สมเจตน์ แสงคำ ณ เวียงคำพู (28)	58
สมพร เจริญพงษ์ (06)	47
สันติ เล็กสุขุม (41)	63
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (12)	50
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (42)	64
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (43)	64
สุธินันท์ ปรัชพฤกษ์ (44)	64
อดิน รพีพัฒน์, ม ร ว (45)	65
อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (07)	48
อังกูล สมคะเนย์ (05)	47
อุดม เขยกีวรงค์ (13, 29)	52, 58
Clyne, Michael (48)	66
Ragan, William B (46)	65
Thomason, Sarah G (47)	66
 วารสาร (ลำดับที่)	 หน้า
กฤษฎา ยศขรัฐ (07)	70
กัจจกร หลุยยะพงศ์ (20)	77
กุลนิษฐ์ ทองเงา (21)	77
จำนง หนูนิล (08)	70
เจลิยง ริมสวน (24)	78
ชนะศักดิ์ ชุมนุมวรรณ (09)	71
ชอ สันชนพิพัฒน์ (10)	72
ทัศนาศ แสงศักดิ์ (26)	79
ธัญญาภรณ์ ภูทอง (11)	72
ธำรง อุดมไพจิตรกุล (27)	80
นมล ไหมไชยา (12)	73
นิธิ เอียวศรีวงศ์ (28)	80
เนตรนพิชญ์ จำปาทองเทศ (13)	73

วารสาร (ลำดับที่) (ต่อ)	หน้า
บุษบา ประภาสพงศ์ (14)	74
ประสงค์ โสมรัตนานนท์ (15)	74
ปรียา รามณรงค์ (01)	67
พรชัย ภาพพันธ์(17, 18)	75, 76
เพ็ชร รุปีวิเชตร (04)	68
เย็นใจ เลหาวิช (05)	69
รพินทร์ พันธุโรทัย (31)	81
วารสารบางกอก (23)	78
วารสารพาณิชย์ภูมิภาค (32)	82
วารสารแม่น้ำ (25)	79
วารสารวิมานเมฆ (29)	80
วารสารสื่อกลางธุรกิจเขียว (30, 37)	81, 84
วารสารสื่อพลัง (22)	77
วารสารอมสิน (16)	75
วิเชียร ภูสุวรรณ (06)	70
วิสุทธ์ บุญยกุล (19)	76
สมชาย นิลอาธิ (33)	82
สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (34)	82
สิทธิชัย สมานชาติ (35)	83
สุชาติ ประจวบเหมาะ (02)	67
เสถียร ท่วมจันทร์ (36)	83
อุดม วโรตม์สิขิตติ (03)	68
Coots, Jennerfer J (38)	84
Wongsothorn, Achara (39)	84
 งานวิจัย (ลำดับที่)	 หน้า
กฤษฎา ยคชรัฐ (19)	101
กิตติมา รุ่งแดง (13)	96
ชีวรัตน์ สาสีประเสริฐ (14)	96
ไชยรัตน์ ปราณ (15)	98
ณรงค์ ก่องแก้ว (01)	86
พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล (07)	91

งานวิจัย (ลำดับที่) (ต่อ)	หน้า
พจน์ย์ กงตาล (16)	99
พระวิชัย เสงี่ยม (08)	92
เรณู เหมือนจันทร์ไชย (03)	87
ละมัย หาญสำเภา (09)	93
วรรณวรางค์ เจริญพันธ์ (06)	90
วราภรณ์ ก ศรีสุวรรณ (17)	99
วิทยา แสงงาม (04)	88
ศิริพงษ์ นวลแก้ว (02)	86
ศิริรักษ์ ทัพพะกุลธร (10)	93
สมพร ปันโต (20)	101
สันติสุข กฤดากร, ม ล (05)	89
สุวัช พานิชวงศ์ (21)	102
หทัยรัตน์ อันติ (11)	94
อิทธิเดช น้อยไม้ (18)	100
อุบลรัตน์ กิจไมตรี (12)	95
Edward, Simpson Ian (22)	102
Jonathan, Levine Marc (23)	103
Lopez, Marquez and Irma, Teresa (25)	103
Louise, Wehman Therese (24)	103
Rock, Catherine F (26)	104
เอกสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ (ลำดับที่)	หน้า
คม ชัด ลึก (10)	109
ชนัญริตา พุกพิกุล (11)	109
เดลินิวส์ (02)	105
ทีมข่าวการศึกษา(นามแฝง) (05)	107
ทีมข่าวสาธารณสุข(นามแฝง) (06)	107
ไทยรัฐ (07)	107
ประวิช ศรีสิงห์ชัย (12)	110
เผชิญ ไทยสม (01)	105
มติชน (13)	110

เอกสาร สิ่งพิมพ์อื่นๆ (ลำดับที่) (ต่อ)	หน้า
ราณี สุรกาญจน์กุล (14)	110
สกุ๊ป หน้า 1(นามแฝง) (08)	108
สยามรัฐ (04)	106
สามสาวเข้าตลาดเกษตร(นามแฝง) (09)	108
สุจิตต์ วงเทศ (15)	110
สุรินทร์ มุขศรี (16)	111
เอี่ยม ทองดี (03)	105
Bilss Associate Inc (17)	111

ดรชนีชื่อหัวเรื่อง

หนังสือ ตำรา (ลำดับที่)	หน้า
การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย (04, 16)	46, 53
การจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (36)	61
การจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (03, 28, 38)	46, 58, 62
การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน (01, 18, 20, 23, 29, 30)	45, 54, 55, 56, 58, 59
32, 33, 37, 39, 44, 45)	59, 60, 62, 62, 64, 65
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย (02, 06, 08, 09, 11, 14)	45, 47, 48, 49, 50, 52,
15, 19, 21, 24, 25, 27)	53, 54, 55, 56, 57, 57
แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา (05, 12, 13)	47, 50, 52
46)	65
บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา (42)	64
ภูมิปัญญาไทยประเภทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (26)	57
ภูมิปัญญาไทยประเภทการแพทย์แผนไทย (10, 31)	49, 59
ภูมิปัญญาไทยประเภทปรัชญา ศาสนา และประเพณี (17, 43)	53, 64
ภูมิปัญญาไทยประเภทภาษาและวรรณกรรม (07, 22, 47, 48)	48, 55, 56, 66
ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม (34, 35, 40, 41)	60, 61, 63, 63
 วารสาร (ลำดับที่)	 หน้า
การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย (04, 06, 12, 13, 15)	68, 70 73, 73 , 74
การจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (20)	77
การจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (11, 16, 23, 33)	72, 75, 78, 82
การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน (05, 21, 25, 27, 30, 32)	69, 77, 79, 80, 81, 82

วารสาร (ลำดับที่) (ต่อ)**หน้า**

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย (01, 02, 19, 22, 29)	67, 67, 76, 77, 80
แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา (08, 10, 17, 38 39)	70, 72, 75, 84 84
บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา (07, 18, 26)	70, 76, 79
ภูมิปัญญาไทยประเภทเกษตรกรรม (34, 36)	82, 83
ภูมิปัญญาไทยประเภทปรัชญา ศาสนา และประเพณี (35)	83
ภูมิปัญญาไทยประเภทภาษาและวรรณกรรม (03, 14, 28)	68, 74, 80
ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม (09, 24)	71, 78
ภูมิปัญญาไทยประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (31, 37)	81, 84

งานวิจัย (ลำดับที่)**หน้า**

การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย (01, 02 09, 10, 11, 18)	86, 86 93, 93, 94, 100
การจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (13)	96
การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน (17)	99
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย (05, 03, 12, 16)	89, 87, 95, 99
แนวคิดในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา (15, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26)	98, 101, 102, 102, 103, 103, 103, 104
บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่สถานศึกษา (19)	101
ภูมิปัญญาไทยประเภทการแพทย์แผนไทย (08)	92
ภูมิปัญญาไทยประเภทภาษาและวรรณกรรม (06, 07)	90, 91
ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม (04, 14)	88, 96

เอกสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ (ลำดับที่)**หน้า**

การจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (12)	110
การจัดระบบความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (16)	111

เอกสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ (ลำดับที่) (ต่อ)

หน้า

การนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์

ปัจจุบัน (05, 06, 07, 11, 14)

107, 107, 107, 109, 110

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย (03, 04, 08, 10, 15)

105, 106, 108, 109, 110

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่

สถานศึกษา (17)

111

ภูมิปัญญาไทยประเภทเกษตรกรรม (02)

105

ภูมิปัญญาไทยประเภทโภชนาการ (01, 09)

105, 108

ภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปกรรม (13)

110

ประวัติย่อผู้ศึกษา

ประวัติย่อผู้ศึกษา

ชื่อ ชื่อสกุล	นายปรีชา ทุดิยาภรณ์
วันเดือนปีเกิด	10 มิถุนายน 2501
สถานที่เกิด	อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	20 หมู่ 3 ตำบลบ้านปราโมทย์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดวิมลมรรคาราม ตำบลบอกระดาน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140
ประวัติการศึกษา	
พ ศ 2516	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอานวยวิทย์ ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
พ ศ 2518	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นต้น (ป กศ ต้น) วิทยาลัยครูจันทระเกษม
พ ศ 2523	ประกาศนียบัตรพิเศษครูมัธยม (พ ม) ศึกษาด้วยตนเอง
พ ศ 2526	ครุศาสตรบัณฑิต (คป) เอกพลศึกษา วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง
พ ศ 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ ม) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ